

**Helsingin Villingin asutushistoriaa paikannimistön
kuvaamana**

Pro gradu -tutkielma

Marika Luhtala

Helsingin yliopisto

Suomen kieli

Tammikuu 2017

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
Tekijä – Författare – Author Luhtala, Marika Elise			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Helsingin Villingin asutushistoriaa paikannimistön kuvaamana			
Oppiaine – Läroämne – Subject Suomen kieli			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Tammikuu 2017	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 87 + 8
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Pro gradu -tutkielma käsittelee Helsingin kaakkoisella saaristoalueella sijaitsevan Villingin ja sen lähisaarten paikannimistöä ja menneisyyttä. Tutkimusaineisto koostuu 242 paikannimestä, joista luontonimiä on 141 ja kulttuurinimiä 101. Nimet on kerätty kartoista, kirjallisista lähteistä ja Villingissä suoritettussa nimestyksessä vuonna 2015.</p> <p>Tutkielmalla on kaksi keskeistä tavoitetta. Siinä esitellään tutkimuksessa käytetty nimiaineisto ja sen yleispiirteet: ikä, kieli, perusteet ja muuttuminen. Nimeämisperusteita tarkastellaan syntaktis-semanticen mallin pohjalta. Toiseksi tutkielmassa havainnoidaan Villingin asutuksen alkuperää ja paikannimistön suhdetta muuhun Suomeen typologis-maantieteellisen menetelmän avulla. Tässä aineistona toimivat nimikokoelmani vanhimmat luontonimet.</p> <p>Villingin kielisuhteiden kehittymisestä kertovat nimien kieli ja ikä. Luonto- ja kulttuurinimistöissä on selkeitä eri aikakausiin palautuvia kerrostumia. Luontonimet jakautuvat vanhoihin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin nimiin. Lisäksi osa aineistosta jää ilman tarkkaa ajoitusta. Vanhimmat nimet ovat keskiaikaisia, ruotsinkielisiä ja perustuvat yleisimmin sijaintiin, kun nuoremmat ovat 1900–2000-lukujen aikana syntyneitä ja suomenkielisiä. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat nimet on annettu eri perustein. Ryhmässä on suuri määrä käännöksiä ja mukaelmia sekä suunniteltuja, epäsuoran nimeämisen seurauksena syntyneitä paikannimiä. Kulttuuripaikkoja tarkoittavat nimet jakautuvat ikänsä perusteella keskiaikaisiin, vanhoihin viljelysnimiin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin. Tästäkin ryhmästä osa jää ilman ajoitusta. Vanhimmat nimet ovat ruotsinkielisiä, sijaintiin perustuvia. Nuoremmat ovat suomenkielisiä, ja niiden aiheena on useimmiten sijainti tai paikan ja ihmisen välinen suhde.</p> <p>Villingin nimistöissä on tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosisatojen aikana. Vanhimmat säilyneet nimet yksilöivät tunnettuja luonnonpaikkoja. Voimakkain katoaminen koskee viljelysnimistöä; karjanpito ja pienviljely väistyivät tihenevän huvilarakentamisen tieltä 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Samalla nimistö alkoi suomalaistua voimakkaasti. Luontonimien muuttumista ovat aiheuttaneet lisäksi maaston topografiset muutokset.</p> <p>Tutkielman asutushistoriallinen osuus nojautuu 5 nimimallin ja 3 sanan tutkimukseen. Näistä suurin osa on ruotsinkielisiä; mukana on ainoastaan yksi suomenkielistä ainesta sisältävä nimi, <i>Kintaholmen</i>. Tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että Helsingin seudulla on liikkunut ennen ruotsalaisasutusta hämäläisiä eränkävijöitä. Ruotsinkieliset asuttajat saapuivat alueelle eri aikakausina ja useasta eri lähtöpisteestä, eikä heillä ollut käytössä erilaistunutta paikannimisysteemiä. Eniten Villingin ruotsinkielisestä, vakituisesta asutuksesta kertovat nimet, joita en voinut käyttää tutkimuksessani. Ne ovat saaristoalueella niin yleisiä, ettei niiden tutkiminen valaise alueen nimistön ja muun saaristonimistön välistä suhdetta.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords paikannimi, toponyymi, asutushistoria, nimistöntutkimus, Helsinki, Villinki			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuskysymykset ja -metodit	1
1.2 Aineisto ja sen rajaus.....	2
1.3 Aikaisempi tutkimus.....	4
2 Tutkimusalueesta ja sen menneisyydestä	5
2.1 Maankohoaminen mahdollistaa alueen asuttamisen.....	6
2.2 Helsingin varhaishistoriaa	8
2.3 Ruotsalaisasutuksen saapuminen ja keskiaika.....	11
2.4 Villingin kehittyminen huvilasaareksi	14
3 Nimien ikä, kieliaines ja perusteet	17
3.1 Luontonimet.....	19
3.1.1 Vesistönimet.....	19
3.1.2 Maastonimet	39
3.1.3 Luontonomistön yleispiirteet	42
3.2 Kulttuurinimet	45
3.2.1 Asutusnimet.....	46
3.2.2 Artefaktinnimet	55
3.2.3 Viljelysnimet.....	57
3.2.4 Kulttuurinimistön yleispiirteet	60
4 Villingin asuttaminen paikannimistön valossa	64
4.1 Suomenkielistä ainesta sisältävät nimet	65
4.2 Ruotsinkielistä ainesta sisältävät nimet	70
4.3 Paikannimien suhde muuhun Suomen nimistöön.....	75
5 Lopuksi	77
Lähdeluettelo	80
Nimihakemisto	83
Liite 1: Luontonimet	
Liite 2: Kulttuurinimet	

Liite 3: Luontonimien ikäjakauma

Liite 4: Kulttuurinimien ikäjakauma

1 Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen Helsingin kaakkoiseen saaristoalueeseen kuuluvan Villingin paikannimistön ominaispiirteitä sekä saaren asutuksen ja elinkeinoelämän kehityksen vaiheita läpi vuosisatojen. Paikannimiä eli toponyymeja voidaan tutkia monista eri lähtökohdista; nimiä voidaan lähestyä esimerkiksi niiden rakennetta, alkuperää ja käyttöä tarkastelemalla. Nimet ovat kiinnostava tutkimuskohde siitä syystä, että ne ovat ihmisen luomaa elävää kulttuuriperintöä ja heijastavat sen yhteisön ajattelutapaa, jonka parissa ne ovat syntyneet. Nimiin sisältyvien sanojen tai erilaisten nimimallien levinneisyyden perusteella voidaan tehdä lisäksi asutushistoriallisia johtopäätöksiä. Menneisyyteen tähyävä nimistöntutkimus kiinnostaa paitsi kielentutkijoita myös historioitsijoita ja arkeologeja, sillä se tarjoaa erilaiset työkalut historian tutkimiseen.

Kiinnostukseni Villinkiä kohtaan heräsi työharjoittelun aikana vuosina 2014–2015, jolloin toimin tutkimusavustajana Terhi Ainialan ja arkeologian professori Mika Lavenon johtamassa Merellinen Helsinki -hankkeessa. Tavoitteena oli selvittää Helsingin saariston varhaisempaa historiaa arkeologian ja paikannimistön keinoin. Yksi tutkimusalueen saarista oli Villinki. Kokosin harjoittelun aikana tietoa alueen nimistöstä ja keräsin talteen paikannimiä. Samalla kiinnostuin saaresta ja sen historiasta niin paljon, että halusin jatkaa aiheen parissa myös pro gradu -tutkielmassani.

1.1 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät

Tutkielmani tavoitteena on selvittää Villingin asutushistoriallinen kehitys paikannimistön analyysin avulla. Paikannimet muodostavat erinomaisen historiallisen dokumentin, joka kertoo menneisyyteen sijoittuvista tapahtumista ja asukkaiden alkuperästä – mikäli ne ovat säilyneet yhtäjaksoisesti käytössä. Aineistoni pohjalta pyrin saamaan vastauksen siihen, milloin tutkimusalueeni on asutettu ja keitä asuttajat olivat. Oletan, että tutkimusalueen varhaisin nimistö on pitkälti ruotsinkielistä, mutta toisaalta Helsingin seudulta – ja hyvinkin läheltä Laajasalosta – tunnetaan myös varhaista suomalaisperäistä paikannimistöä. Selvitän, löytyykö tutkimusalueelta tällaisia iäkkäitä, toponyymeja.

Luvussa 3 esittelen aineistoni ja erottelen varhaisemmat nimet käännöksistä, mukaelmista ja muista nuoremmista nimistä. Selvitän, millaisia eri-ikäisiä nimikerroksia aineistooni sisältyy ja mikä on suomen- ja ruotsinkielisten nimien välinen suhde. Tarkastelen lisäksi Villingin nimistön yleispiirteitä: millaisia paikkoja on nimetty, millaisin perus-

tein ja minkäläistä sanastoa käyttäen. Nimeämisperusteiden tarkastelussa käytän apunani Eero Kiviniemen (1975) ja Kurt Zilliacuksen (1966) vakiinnuttamaa syntaktis-semanttista analyysia. Villinki on huvilasaari, jossa on paljon erilaisia rakennuksia; sen valossa tuntuisi luonnolliselta, että asutusnimissä omistajuus on yleisin yksilöivä tekijä. Luontonomissä sen sijaan paikan sijainti, ulkoiset ominaisuudet ja alueella esiintyvät eläinlajit lienevät nimeämisperusteista keskeisimpiä.

Luvussa 4 tutkin Villingin asuttamista typologis-maantieteellisen menetelmän avulla. Keskityn primaareihin nimiin, jotka ovat syntyneet spontaanisti paikallisten ihmisten parissa. Tarkastelen nimiaineistoni rakenteellisia ominaisuuksia ja semanttisia malleja; selvitän, onko Villinki tyypillinen eteläsuomalainen saaristoalue vai sisältykö sen nimisysteemiin harvinaisempia piirteitä. Suppealla maantieteellisellä alueella käytetyt paikannimimallit ovat menneisyyden tutkimuksen keskeinen työkalu, sillä eri asuttajaryhmien parissa on ajan kuluessa syntynyt erilaisia nimeämisperinteitä. Yhteisö voi alkaa käyttää johonkin morfologis-syntaktiseen kategoriaan kuuluvia sanoja uudella tavalla ja sitoa ne tiukasti tiettyä paikanlajia edustaviin kohteisiin. Joskus asuttajat siirtävät valmiita, vanhastaan tuttuja nimiä uudella asuinalueella sijaitseville paikoille. Tällaisia nimiä kutsutaan analogisiksi siirrynnäisiksi (Kiviniemi 1977: 6–7). Historiallista painoarvoa omaa lisäksi paikannimistön perussanasto, joka on keskeinen lähdeaineisto asutuksen tulosuuntaa tutkittaessa (Kepsu 2005: 17). Suomen kielessä on paljon kaikkialla yleisiä sanoja; toisaalta mukaan mahtuu myös suppeamman levikin omaavia, rajatuilla murrealueilla tavattavia lekseemejä. Mikäli nimeen sisältyvää sanaa ei tunneta paikallisessa murteessa, se on levinnyt alueelle muualta. (Ainiala ym. 2008: 118–119.)

1.2 Aineisto ja sen rajaus

Tutkimusaineistoni käsittää yhteensä 242 paikannimeä. Luontonimiä on 141, kulttuurinimiä puolestaan 101 (ks. liite 1 ja liite 2). Suurin osa toponyymeista, 222, yksilöi paikkoja Villingissä ja sen itäpuolella sijaitsevassa, pienemmässä Itä-Villingissä. Mukana on lisäksi nimiä sellaisilta lähisaarilta, jotka ovat olleet villinkiläisten ulottuvilla vuosisatojen ajan; asutushistoriallisesta näkökulmasta niiden nimistöön sisältyy tietoa, joka valaisee pääsaaren kehitystä. Hintholmasta kokoelmaan kuuluu 6 nimeä, Hernesaaresta 4, Villinginluodosta ja Neitsytsaaresta 3 kumpaisestakin. Kuusiluodon ja Louesaaren nimiä on aineistossani 2 molemmista.

Olen alun perin kerännyt tutkielmani nimet Merellinen Helsinki -hankkeen tarpei-

siin Kotimaisten kielten keskuksen Nimiarkistosta (NA) sekä eri-ikäisistä kartoista, jotka kuuluvat maanmittaushallituksen uudistusarkiston (MHU), Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston (KVA) ja Svenska litteratursällskapetin arkiston Språkarkivet (SA) kokoelmiin. Lisäksi lähteenäni on toiminut Timo Alasen ja Saulo Kepsun (1989) toimittama *Kuninkaan kartasto*. Painetuista teoksista minulle keskeisin on *Helsingin kadunnimet* (1970), ja muutamia paikannimiä olen löytänyt lisäksi Stefan Nygårdin (2003) teoksesta *Villinki – saariston huvilayhteisö*. Suurin osa tutkimusaineistostani, 164 nimeä, on kuitenkin saatu haastatteluissa villinkiläisiltä kevään 2015 aikana. Käytän haastattelemani saarelaisista tutkielman aikana nimitystä ”informantti”.

Karttalähteitä minulla on kuusi. Helsingin kaupunginarkistossa säilytetään kopiota Ruotsin valtionarkistoon kuuluvasta kartasta¹, jonka tarkka valmistumisvuosi ei ole tiedossa. Rajavuodeksi ilmoitetaan 1643, eli kartta on laadittu tämän jälkeen. Vanha on myös Kansallisarkiston kokoelmiin kuuluva Samuel Brotheruksen kartta², josta puhun tutkielmassani ”Brotheruksen karttana”. Tarkka valmistumisvuosi on epäselvä, mutta Brotherus toimi maanmittarina 1600-luvun lopulta vuoteen 1711 (Leskinen – Lillbroända 2001). Kansallisarkistossa säilytetään toistakin tutkimukseni kannalta kiinnostavaa karttalähdettä³ josta ei tosin siitäkään ole saatavilla tarkkaa valmistumisvuotta. Karttaan on kuvattu Porvoon läänin rannikko. Villingin eteläpuolisten saarten suhteen tietoja olen saanut Kaupunginarkistossa säilytettävästä, Carl P. Hagströmin vuonna 1778 valmistamasta kartasta⁴, jossa näkyy Hernesaaren ja Hintholman vanhaa nimistöä. Yksi keskeisimmistä lähdeaineistoistani on Timothy Winterin kartta⁵ vuodelta 1798. Käytän siitä tutkielmassani nimeä ”Winterin kartta”. Kartassa on paljon Villingin vanhaa nimistöä, ja se valaisee myös saaren asutustilannetta sekä viljelyksien ja laidunmaiden sijaintia. Nuorempia nimiä olen löytänyt Svenska litteratursällskapetin arkistoon Språkarkivet (SA) sisältyvästä kartasta⁶, joka on laadittu vuonna 1913.

Se, miten eri lähteistä kerättyjä, mutta samaa aineista sisältäviä nimiä käsitellään, on aineistokohtaista ja riippuu osittain tutkijan omastakin näkökulmasta. Käytän tutkielmani aikana termejä *rinnakkaisnimi* ja *rinnakkaismuoto*; tässä noudatan Ainialan (1997)

¹ *Septentrio Geografisk Delineation Över Väst Liggande Bijar Vid Helsingfors Stad*. 1a:4. KVA. HKA.

² *Nylands och Borgo Lähns Skiäri Gårds*. MH MH 81/- -. MHU. KA.

³ MH MH 80/- -. MHU. KA.

⁴ *Concept Karta Över Sandhamns Ö*. Ib46:1. KVA. HKA.

⁵ B7Helsinki:12/1-10 Laajasalo / Degerö. MHU. KA.

⁶ Kundbeställning, SLS 624, karta nr. 4. SA.

määritelmää. Ainialan mukaan nimen rinnakkaismuotoja ovat sellaiset samantarkoitteiset ilmaukset, joiden erityispiirrettä ilmaiseva nimenosa sisältää (lähes) samamerkityksisen lekseemin. Aineistossani rinnakkaismuotoja ovat esimerkiksi *Jusses holmen* ja *Jussiholmen*, *Sikosaari* ja *Sikasaari*. Rinnakkaisnimiä ovat puolestaan sellaiset samaa paikkaa tarkoittavat nimet, jotka on annettu erilaisin perustein. (Mts. 28, 30.) Aineistossa rinnakkaismuotojen *Sikosaari* ja *Sikasaari* kanssa samantarkoitteinen on *Iso Sikosaari*. Se on kuitenkin annettu paikalle erilaisin perustein ja vertautuu läheiseen *Pikku Sikosaareen*, ja siksi olenkin laskenut sen edellä mainittujen rinnakkaisnimeksi. Tutkimuksessani eri nimiä edustavat lisäksi suomen- ja ruotsinkieliset nimet, vaikka toinen olisikin mukaelma tai käänös vanhemmasta paikannimestä.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Suomen laaja saaristoalue, sen nimistö ja historia ovat pitkään kiinnostaneet tutkijoita. Varsinais-Suomen asutushistoriaa ja ruotsinkielisen väestön ikää paikannimistön avulla on tarkastellut 1900-luvun alussa esimerkiksi Ralf Saxén (1901). Ivar Westman (1935), Åke Granlund (1956), Kurt Zilliacus (esim. 1989, 1994) ja Lars Huldén (2001) ovat hekin tutkineet rannikkoalueen paikannimistöä. Ritva Liisa Pitkänen (1985) on tarkastellut väitöskirjassaan Turunmaan saariston varhaisinta suomalaista lainanimistöä. Korvaamaton lähdeaineisto pro gradu -tutkielmani kannalta on Saulo Kepsun (2005) tutkimus Helsingin ja Vantaan asuttamisen vaiheista. Teos valottaa samalla koko maakunnan rannikkoalueen ja sisämaan kehittymistä.

Tarkastelen aineistoni vanhinta paikannimistöä typologis-maantieteellisen tutkimusmenetelmän keinoin. Tornion- ja Kemijokilaakson asutuksen syntyä metodin avulla on tutkinut Jouko Vahtola (1980). Vienan Karjalan menneisyyttä saman menetelmän avulla on tarkastellut puolestaan Denis Kuzmin (2014).

Paikannimistö kiinnostaa myös opiskelijoita, ja eri alueiden nimistöä onkin tutkittu opinnäytetöissä. Pro gradu -tutkielmista saariston paikannimistöä käsittelevät esimerkiksi Minna Salosen (2006) tutkimus Rauman saariston saarennimistä ja Anni Maria Mäkikyrön (2015) tutkimus Helsingin Vartiosaaren paikannimistä. Asutushistoriallista tutkimusta edustaa Jaakko Raunamaan (2014) pro gradu -tutkielma Kirkkonummen järvien ja lampien nimistä.

Uudenmaan paikannimistöä on siis aikaisemmin tutkittu, mutta Villingin osalta nimistön kokonaisvaltainen analyysi puuttuu, eikä saarella sijaitsevista paikoista käytettyjä

suomenkielisiä toponyymeja ole laajamittaisesti kerätty. Käsittelin kandidaatintutkielmassani (2015) alueen asutukseen liittyvää suomen- ja ruotsinkielistä paikannimistöä. Tuolloin tutkimukseni perustui 44 nimen analyysiin. Saaren ruotsinkielisiä nimiä on aikaisemmin koottu; Svenska litteratursällskapetin arkistosta löytyy nimestyksen yhteydessä käytetty kartta vuodelta 1913 (SA). Kartassa on 60 Villinkiin sijoittuvaa nimeä, joista valtaosa yksilöi erilaisia maasto- ja vesistökohteita, kuten kareja ja saaria. Mukana on lisäksi 7 kulttuurinimeä.

Villinki ei ole kuitenkaan jäänyt täysin vaille huomiota. Useat tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota saarennimeen *Villinge*. Ivar Westman (1935) kirjoittaa nimen etymologiasta, ja hänen lisäkseen ainakin Huldén (2001) ja Kepsu (2005) ovat käsitelleet toponymien alkuperää (ks. Villinki). Saaren menneisyyttä on kattavasti tutkinut ja saarelaisten perimätietoa koonnut Stefan Nygård (2003).

2 Tutkimusalueesta ja sen menneisyydestä

Villinki on osa Helsingin kaakkoista saaristoaluetta ja muodostaa yhdessä Itä-Villingin kanssa 50. kaupunginosan. Itä-Villinki sijaitsee nimensä mukaisesti suuremman naapurinsa itäpuolella ja on jo pitkään ollut sotilaskäytössä. Saarelta toiselle voisi kävellä kallioista kannasta pitkin, ellei se puolivälissä katkeaisi kapeaan Kivisalmeen. Kauempana idässä aukeaa laaja ulappa, jota täplittävät Ulkosaaristoon kuuluvat pienet karit ja luodot; seuraava suurempi saari tulee vastaan vasta Porvoon merialueella, jonka rajalle on matkaa Villingistä noin 3750 metriä. Lännessä sijaitsee Villinginsalmi ja sen toisella puolella Laajasalon kaupunginosaan kuuluva Jollas. Salmi on kapeimmillaan noin 115 metriä leveä. Villingin eteläpuolitse kulkee itään *Viipurinkaita*-niminen merireitti, jonka varrella sijaitsevat Santahaminalle kuuluvat Hernesaari, Hintholma ja Louesaari sekä Villingille kuuluvat Neitsytsaari ja Kuusiluoto; näiden saarten nimistöä on mukana kokoelmassa. Villingistä matkaa Santahaminaan kertyy noin 890 metriä. Karttakuva tutkimusalueestani on nähtävillä seuraavalla sivulla (ks. kartta 1).

Villinki on maastoltaan melko vaihteleva. Kylänlahden itäpuolella on viljeltyä peltoa ja niittyjä, ja näiden lähellä sijaitsee myös saaren ainoa ympärivuotisesti asuttu rakennus. Saaren keskiosissa kasvaa pääosin sekametsää, korkeammilla paikoilla havupuita. Suojaisan ja tyynen Kristallilahden eteläpuolella sijaitsevat Pukkisaari ja Tulikalio. Nämä kalliosaaret ovat poikkeuksellisen korkeita ja jyrkkärantaisia (Paikkatietohakemisto). Saaren länsiosakin on maastoltaan pääosin kallioista. Huvila-asutusta on ympäri

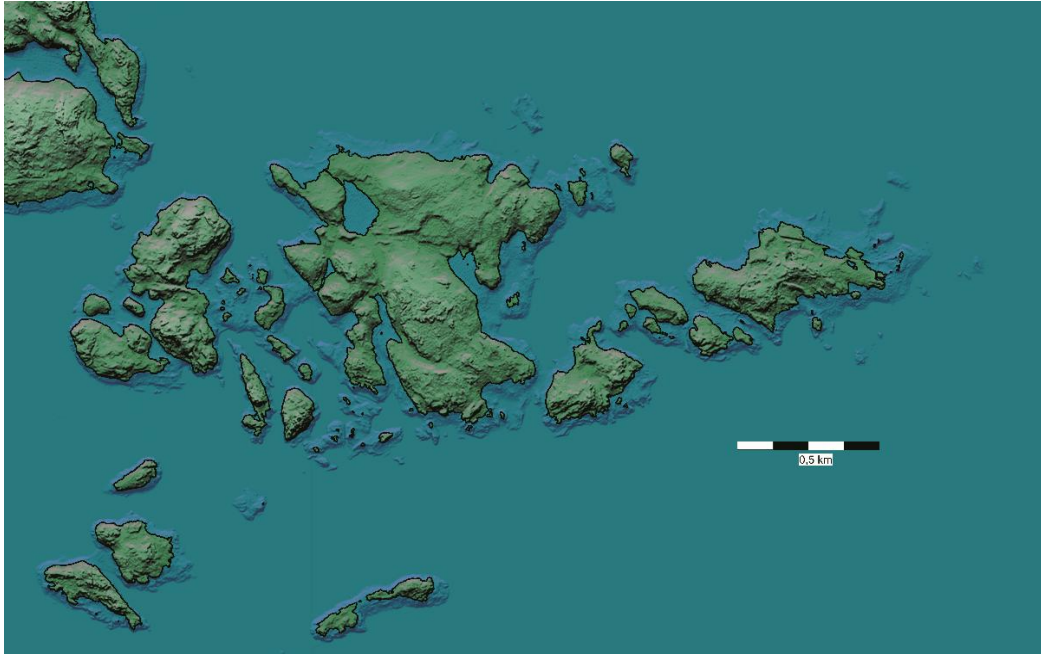
saarta ja kesäasukkaita palvelee Villingin eri osien välillä kulkeva polkujen verkosto, jota paikoin reunustavat korkeat, kilometrien pituiset kiviaidat. Aidat ovat eräiden tietojen mukaan Santahaminan venäläisten sotavankien rakentamia (Nygård 2003: 47).

Tarkastelen seuraavaksi tutkimusalueen historiaa. Esittelen alueen topografista muuttumista luvussa 2.1 ja kerron tämän jälkeen Helsingin ja laajemmin Uudenmaan varhaisesta kehityksestä arkeologisten löytöjen ja paikannimien valossa luvussa 2.2. Ruotsalaisten uudisasukkaiden saapuminen oli koko Helsingin seudun kannalta merkittävä tapahtuma, ja siihen keskityn luvussa 2.3. Tämän jälkeen esittelen viimeisessä alaluvussa 2.4 Villingin kehittymistä huvilasaareksi.

2.1 Maankohoaminen mahdollistaa alueen asuttamisen

Jääkaudella Suomen päällä lepäsi kolme kilometriä paksu jäämassa, joka painoi maankuorta alaspäin. Jäätikkö on erilaisten laskelmien mukaan ollut suurimmillaan noin 1000 metriä paksu. Kun jäämassa oheni ja lopulta suli pois, alkoi maankuori palautua entiseen muotoonsa ja kohota Itämerestä. Samalla eläinlajien käyttöön vapautui uusia elinalueita. Rantaviivan siirtyminen ja sisämaan vesistöjen muutokset johtuvat maankohoamisesta, jonka keskus on Perämerellä. Siirtyminen onkin nopeinta Tornion ja Vaasan välisellä alueella. (Hakala 2011.)

Jääkauden jälkeiset muutokset ovat vaikuttaneet luonnollisesti myös Uudenmaan alueeseen. Merellinen Helsinki -hankkeen aikana työryhmä selvitti Villingin asuttamista ja edellytyksiä ihmisen saapumiselle. Maankohoamisen eri vaiheita hankkeen aikana tutki Annukka Debenjak. Häneltä olen saanut käyttööni oheiset eri aikakausien tilannetta havainnollistavat kuvat, joista käy hyvin ilmi maankohoamisen vaikutus tutkimusalueeseen. Ajanlaskun alussa yhtenäistä Villinkiä ei vielä ollut vaan ainoastaan useita pienempiä saaria (ks. kuva 1). Vuonna 1500 jaa. saari on saavuttamassa nykyisen muotonsa (ks. kuva 2).

Kuva 1. Ajanlaskun alussa suuri osa Villingistä oli vielä veden alla. Kuva: Annukka Debenjak.

Kuva 2. Vuonna 1500 jaa. saari on saavuttamassa nykyisen muotonsa. Kuva: Annukka Debenjak.

2.2 Helsingin varhaishistoriaa

Helsingin seudun väestömäärä on vaihdellut eri aikakausina. Kehitys on vielä osittain hämärän peitossa. Tiedetään, että kivikaudella alueella on ollut asutusta, ja Helsingistä tunnetaan noin 40 kiinteää aikakauden muinaisjäännöstä sekä lisäksi useita irrallisia löytöjä. Kivikauden jälkeiseen pronssikauteen ajoitettuja hautaraunioita tunnetaan lähes

20, mutta täysin varmoja asuinpaikkaan viittaavia jäännöksiä ei enää tavata; ainoastaan Tapanilasta on tehty löytö, joka voisi kieliä asuinpaikasta. Kysymyksessä on täydellinen jauhinkivi, joka käsittää aluskiven ja hierinkiven. (Luho 1965: 74.)

Kyläkalmistot ja useimmiten myös yksittäishaudat ovat varmoja merkkejä ihmisen kiinteästä asumisesta (Kepsu 2005: 11). Helsingin seudulla tällaiset löydöt harvenevat kivikauden loppua kohti. Rautakauden alussa seutu on mitä ilmeisimmin vailla pysyvää asutusta, sillä kalmistot puuttuvat lähes kokonaan; tämä viittaa väestön määrässä tapahtuneeseen muutokseen ja asutustyhjiöön. Ilmeisesti suuri osa Uudestamaasta on samaan tapaan ollut asumaton. (Luho 1965: 83.) Ainoan poikkeuksen tekevät maakunnan läntisimpään osaan kuuluvat Tenhola ja Karjaa sekä kapea-alainen alue Itä-Uudellamaalla. Uudenmaan harva asutus on ilmeisesti peräisin joko Varsinais-Suomesta, Vanajan Hämeestä tai Hollolan Hämeestä. (Kepsu 2005: 12.)

Alueen menneisyydestä voidaan kalmistojen ja hautojen tutkimuksen lisäksi saada tietoa muitakin menetelmiä käyttäen. Kasvisto voi esimerkiksi paljastaa yksityiskohtia siitä, millaisia kasvilajeja seudulla on eri aikakausina esiintynyt. Järvien pohjalle kasaantuneita siitepölykerroksia tutkimalla on saatu selville, että Helsingin Vuosaaren Kangaslammin tienoille vakiintui noin vuoden 900 jaa. paikkeilla maata viljelevää väestöä. Siitepölyanalyysi ei tosin paljasta sitä, onko kyse vakituisesta asutuksesta vai kauempaa seudulle suuntautuneesta kausiluontoisesta kaskiviljelystä. (Kepsu 2005: 14.) Joka tapauksessa tieto on arvokas, sillä se paljastaa, että maata hyödynnettiin tuolloin myös viljelyn keinoin.

Muinaisjäännösten paikallistaminen ja tutkiminen sekä siitepölykerrosten analysoiminen ovat arkeologien käyttämiä menetelmiä. Niiden lisäksi tietoa Helsingin varhaisemmista vaiheista saadaan paikannimistön tutkimuksen avulla. Alueelta tunnetaan esimerkiksi lukuisia ruotsinkielisiä nimiä, jotka kertovat varhaisesta suomalaista kielimuotoa käyttäneestä väestöstä. Tällaiset nimet voidaan karkeasti jaotella kahteen ryhmään: nimiin, jotka sisältävät suomalaisperäistä ainesta, joko appellatiivin tai proprin, ja nimiin, jotka sisältävät viittauksen suomalaiseen etniseen identiteettiin. Ensimmäiseen ryhmään kuuluu esimerkiksi *Hoplax (Huopalahti)*, joka on perua vanhemmasta nimestä **Haapalaksi*. Jotta Helsingin seudulle keskiajalla muuttaneet ruotsalaiset uudisasukkaat pystyivät puhumaan paikoista ja jäsentämään ympäristöään, he muodostivat käyttöönsä uutta ruotsinkielistä paikannimistöä. Kaikki heidän käyttämänsä nimet eivät kuitenkaan olleet oma-peräisiä; välillä varhaisempi nimi lainattiin osaksi uusiutuvaa paikannimistöä ja mukatettiin sopimaan uuden kielen sääntöihin. Näin tapahtui myös *Haapalaksi*-nimen kohdalla.

Myöhemmin se lainattiin takaisin suomeen – erinäisiä äänteellisiä muutoksia läpikäyneenä (Ainiala ym. 2008: 127.) Toiseen ryhmään kuuluvat etnonyymien sisältävät nimet. Helsingin seudulla tällaisia ovat ainakin *Tavast*-alkuiset nimet, jotka viittaavat alueella liikkuneisiin hämäläisiin. (esim. Kepsu 2005: 75).

Ruotsinkielisten lisäksi suomenkielisiä nimiä voidaan käyttää Helsingin asutushistoriallisen tutkimuksen välineenä. Esimerkiksi sopivat vaikkapa *Ruotsin*-alkuiset nimet, jotka perustuvat uudisasukkaiden maanviljelyyn tai asumiseen muuten suomenkielisellä alueella (Kepsu 2005: 24). Helsingin alueella sijainneen niityn kohdalle on asiakirjoihin merkitty *Rotzin nytta* tai *Rosse nytta*; nimi perustui paikan ruotsalaisomistukseen (Kerkkonen 1965: 30).

Tutkimukseni kannalta on mielenkiintoista, että varhaisia ruotsiin lainattuja suomalaisperäisiä nimiä tavataan hyvin läheltä Villinkiä. Kepsu (2005: 75) mainitsee Laajasalon etelärannan, jonka kohdalle on karttaan merkitty vuonna 1678 *Puuphsund*-niminen salmi ja apaja. Hänen mukaansa paikka on ollut mahdollisesti Hauhon Vitsiälän Puupon kantatalon kalastuspaikka. Muuta suomalaisiin viittaavaa nimistöä alueella edustavat esimerkiksi karttoihin merkityt *Mätä Järfwij* vuodelta 1678 ja *Repox holmen* vuodelta 1777. Suomalaisiin (ja ehkä myös saamelaisiin) liittyvät lisäksi mm. ruotsinkieliset *Finviksängen*, *Lappvik*, *Tavastvarpviken* ja *Taffuaste holmen*. Näihin sisältyy etniseen ryhmään viittaava nimenosa: *finn* ‘suomalainen’, *lapp* ‘lappalainen’, *tavast* ‘hämäläinen’. Laajasalon seutu on mitä ilmeisimmin toiminut sisämaan asukkaiden nautinta-alueena. Myöhemmin alueelle saapui ruotsinkielistä uudisasutusta, ja seutu siirtyi Herttoniemen alkukylän omistukseen. Alueella on saattanut jopa sijaita suomalaistalo. (Mp.)

Helsingin saaristo, ja tarkemmin myös tutkimusalue, on ollut ennen ruotsalaisasutusta muidenkin kuin sisämaan hämäläisten ulottuvilla. Viikinkien idäntie kulki aikoinaan Länsi-Uudenmaan rannikolla (Kepsu 2005: 15), ja tuon aikakauden peruja lienee Villingin eteläpuolitse kulkeva vanha, itään johtava merireitti, Viipurinkaita. Todisteena merenkulusta ja menneistä myrskyistä lepää Villingin eteläosan Pukkilahdessa kaksi puuveeneen hylkyä, jotka sijoittuvat historialliselle ajalle. Lisäksi Viipurinkiven lounaispuolelta on löytynyt keraaminen keramiikkaruukku ja mahdollisesti aluksen hylkyyn viittaavia parruja tai lauttoja (Muinaisjäännösrekisteri).

Asutushistoriallisen tutkimuksen kannalta ongelmallista on lähdeaineistojen puute, mutta onneksi joitakin iäkkäämpiä asiakirjoja on säilynyt nykypäiviin asti. Tietoa Helsingin ja laajemmin Uudenmaan asutuksen kehityksestä saadaan esimerkiksi tanskalaisesta itineraarista. Itineraari on matkakuvaus purjehdusmatkasta, ja se on ajoitettu vuodelle

1250. Huomioitavaa on, että matkakuvauksen paikannimistö on Uudenmaan rannikon puoleisella alueella suomenkielistä, Ahvenanmaan ja Turun osuudella puolestaan ruotsinkielistä. Uudisasutuksen mukanaan tuoma uusi nimistö ei siis ainakaan tällöin ollut vielä Uudenmaan alueella täysin vakiintunutta. Itineraarin nimistä suomalaista alkuperää ovat *Hangethe*, *Cuminpe*, *Lowicsund*, *Karienkaska*, *Juxarae*, *Horinsarae* ja *Purkal* (Kepsu 2005: 15; Zilliacus 1994: 76–96).

2.3 Ruotsalaisasutuksen saapuminen ja keskiaika

Uudenmaan ruotsalainen uudisasutus on peräisin vuoden 1200 tienoilta, ja asuttajat saapuivat seudulle kahden erillisen muuttoaallon seurauksena. Varsinais-Suomen rannikko- ja saaristoalueet oli asutettu jo 1100-luvun jälkipuoliskolla, ja sieltä saapui asukkaita myös Uudellemaalle, lähinnä kauemmas itään ulottuen Kirkkonummelle ja Espooseen. Toisen, 1230-luvulla Suomeen kohdistuneen, ristiretken seurausta oli asutuksen aalto, joka ulottui nyt myös maakunnan läntisimpiin osiin. Kyseiseen ajanjaksoon liittyvät muun muassa sellaiset paikannimet kuin *Dalkarby*, *Gesterby*, *Helsing* ja *Helsingby*; asutus saapui pääasiassa Taalainmaalta ja Norrlannista, joiden maakuntien nimiin edellä mainitut perustuvat. (Granlund 1972; Orrman 1996.) *Dalkarby*-nimiä tavataan Suomessa esimerkiksi Kemiöstä (nyk. Kemiönsaari) ja Pohjasta (nyk. Raasepori), ja niiden tarkoittamat kylät on asutettu Taalainmaalta (ruots. *Dalarna*) saapuneiden ihmisten toimesta (Huldén 2001: 132, 214). Kirkkonummen *Gesterby* yksilöi Gästriklandista alueelle muutaneen väestön asuttamaa kylää. *Helsing*-niminen pitjä toimi alun perin Hälsinglandista saapuneen väestön kotipaikkana. (Mts. 264, 291.) Pitjännimeä vanhempi on joennimi *Helsingaa*, jonka taustalle on esitetty toinenkin vaihtoehto. T.E. Karsten (1922) katsoo sen sisältävän sanan *hälsing*, joka on ‘kapeaa paikkaa’ tai ‘ahtaumaa’ merkitsevän *hals*-sanan johdos. Westmanin (1948: 74–79) mukaan sana merkitsee ‘kaulamaista, kapeaa paikkaa’.

Asiakirjatietoja on keskiajalta vaihtelevasti. 1200-luvulta 1500-luvun puoliväliin tietoa alueen asutuksesta on tarjolla niukalti. Yksityiskohtaisempia musitiinpanoja saadaan vuodesta 1540 alkaen; tuolloin tehtiin ensimmäiset maakirjat. (Orrman 1996; Kepsu 2005: 14.) Maakirjoihin merkittiin kaikki kylät taloineen, jotta alueen asukkaita voitiin verottaa. Niitä tutkimalla on saatu selville, että Villingin lähellä sijaitsi keskiajalla muutamia alkukylä, joista käsin saari on saatettu asuttaa. Hertnäs eli Herttoniemi on ollut Itä-Helsingin alueella vanha emäkylä, jonka alue on kattanut Båtsvikin eli Laivalahden,

Kulosaaren, Laajasalon ja Tullisaaren (Kepsu 2005: 90). Nimi *Hertonäs* sisältää ilmeisesti lisänimen *Hertoghe*, joka on muinaisruotsia ja merkitsee ‘herttuaa’ (Granlund 1956: 135). Toinen iäkäs tonttimaa on sijainnut Brändön eli Kulosaaren alueella, ja sen nimi perustuu talonnimeen. Talo on puolestaan saanut nimensä saarelta. Ensimmäinen asukas on ollut ruotsalainen, ja hän on saapunut paikalle keskiajan loppupuolella mahdollisesti Herttoniemestä, josta myös Degerön eli Laajasalon vanhan kylän asukkaat saattavat olla lähtöisin. Degerön asutus koostui vuonna 1543 neljästä verotetusta. (Kepsu 2005: 72–73.) Kylännimi perustuu ilmeisesti saarennimeen, jonka määriteosana on sana *diger* ‘täyteläinen, paksu’ tai ‘suuri’ (Granlund 1956: 199). Edellisten lisäksi huomioon tulee ottaa Botbyn eli Vartiokylän vanha kylätontti. Tämä sijaitsi Puotilan kartanon ja kappelin tienoilla (Kepsu 2005: 67).

Ei ole varmaa, milloin ruotsinkielinen asutus saavutti Villingin. Vuoden 1544 Viipurin ja Porvoon lääniä koskevaan maakirjaan on jo merkitty *Villingby*-niminen kylä, jossa asuu asiakirjan mukaan yksi talonpoika, Lasse Nilsson. Tämä samainen asutus on merkitty myös vuoden 1545 savuluetteloon. Verokirjoihin Villingby on merkitty lähes poikkeuksetta naapurikylien alle; esimerkiksi vuoden 1550 maakirjassa *Simon Villing*-niminen henkilö on merkitty Brändön eli Kulosaaren kylän alle. Asutus saarella on kuitenkin autioitunut viimeistään 1600-luvun alussa eikä sen alkuperäisestä sijainnistakaan ole varmuutta, sillä tarkkoja karttoja alueesta on vasta myöhemmiltä vuosisadoilta. Winterin vuonna 1798 tekemässä kartassa asutusta on Kylänlahden itäpuolella: mahdollisesti vanha Villingbyn tontti on asutettu uudestaan. Brotheruksen vuonna 1697 laatima kartta antaisi mahdollisesti tietoa aikaisemmasta tilanteesta, mutta harmillisesti kartassa on reikä juuri Kylänlahden kohdalla. (Muinaisjäännösrekisteri).

Toisin kuin seudulla kalastaneet hämäläiset, keskiajan ruotsalaiset uudisasukkaat asuivat vakituisesti alueella. Heidän jälkeläisensä harjoittivat elinkeinoinaan pienimuotoista maanviljelyä, karjanhoitoa ja kalastusta. Viljelystekniikat olivat aikakaudella alkeellisia, ja asuttajat asettuivat seuduille, joilla vallitsevina maalajeina olivat jääkauden jälkeiset kevyet savimaat. Tällaisen materiaalin muokkaaminen onnistui aikakauden heikkotehoisilla kaariauroilla. (Orrman 1996.) Maaperä saneli siis pitkälti viljelyksen sijaintipaikan.

Viljely ei kuitenkaan ollut menestyksestä, ainakaan aluksi. Anders Allard (1898) on vertaillut eri elinkeinojen tuottavuutta vuosien 1539–1571 aikaisessa Helsingissä suhteessa muuhun Porvoon lääniin, johon Helsingin pitjä tuolloin kuului. Veroluetteloiden

Kartta 2. Villinki Winterin kartassa vuonna 1798. B7Helsinki:12/1-10 Laajasalo / Degerö. MHU. KA.

mukaan seudun viljantuotto oli heikompaa kuin muissa läänin pitäjissä. Viljalajeista suosituimmat olivat ohra ja ruis, joiden määrät olivat 1540-luvulla yhteensä 80 % koko sato-kauden viljelystä kauran kattaessa loput vuosittaisesta tuotosta. (Mts. 109–110, 115.)

Suomessa on ollut luonnollista yhdistää pienviljely ja vähäinen karjanhoito toimeentulon turvaamiseksi. Viljanviljely ei ollut Helsingin pitäjässä erityisen kannattavaa, mutta karjan suhteen tilanne oli toinen, sillä sitä seudulla oli enemmän kuin muissa Porvoon läänin pitäjissä. Esimerkiksi vuonna 1547 lehmiä oli keskimäärin 3,7 yhtä manttaalilla eli normaalikokoista tilaa kohden, kun Porvoossa vastaava luku oli 2,5 ja Sipoossa 2,6. Lehmien lisäksi pidettiin myös hevosia, lampaita ja vuohia. Ilmeisesti eläimiä myös kaupattiin, sillä heinäsato on ollut alueella vähäinen eikä riittänyt karjan tarpeisiin. (Allard 1898: 141, 144.)

Saaristossa lähisaaria on paikoin saatettu hyödyntää eläinten laiduntamiseen. Esimerkiksi määrite *Bock-* on yleinen sellaisten kallioiden ja saarten nimissä, joilla on sijainnut pukkien laitumia (Pitkänen – Zilliacus 1996). Monet Villingin rannoilla sijaitsevat pienet saaret sisältävät erilaisia eläinlajeja, myös kotieläimiä, tarkoittavia sanoja. Tutkin myöhemmin luvussa 3, perustuvatko nimet laiduntamiseen.

Yksi saariston keskeinen elinkeino on kalastus, ympäröihän meri asukkaita kaikilta suunnilta. Helsingin pitäjän suhteen tietoja löytyy ainakin lohen ja silakan osalta, mainintoja on lisäksi ahvenen ja särjen pyynnistä. Silakanpyyntiä koskevassa asiakirjassa mai-

nitaan myös Villinki, jonka alueella sijaitsi vuonna 1559 yksi Helsingin pitäjän 10 nuotasta. Aluksi kalaa säilöttiin kuivaamalla, myöhemmin ilmeisesti saaliin suolaamisesta tuli pääasiallinen käytäntö. Silakan kalastus oli merkittävämpää pitäjän itäisessä saaristossa kuin läntisessä. Kalastuksen ohella metsästyksestä on muutamia mainintoja. (Kerkkonen 1965: 111–112.)

Lisätuloja Helsingin asukkaat saivat kaupankäynnistä Tallinnan kanssa. Kaupungissa oli keskiajan lopulla jo 6000–7000 asukasta, ja kalan kysyntää lisäsivät entisestään katolisen kirkon paastosäädökset; niiden mukaan lihan syöminen oli kiellettyä. (Orrman 1996.) Myös muita tavaroita kaupattiin, sillä ainakin turkiksia, karjaa, puutavaraa ja tervaa kuljetettiin Suomenlahden yli. Puutavarakauppaa harjoitettiin myös Tukholman kanssa. (Kerkkonen 1965: 142.)

Ruotsalaisten lisäksi virolaisia on liikkunut Suomenlahden yli eri aikakausina niin kauppaa tekemässä kuin asuinpaikkaa etsimässä. Orrmanin (1996) mukaan heitä saapui Suomeen jo 1700-luvulla, kun saksalaisen aatelin oikeudet alkoivat kasvaa Virossa. Pohjoiseen lähdettiin pakoon lisäksi Venäjän armeijan pelättyä sotapalvelusta, ja muuttovirta jatkui vielä tämän jälkeenkin. 1800-luvulla virolaisia saapui ainakin Espoon rannikkoalueelle (mp.) ja liikennettä Suomen ja Viron välillä ylläpiti kieltolain aikana viinan salakuljetus (Pitkänen – Zilliacus 1996).

2.4 Villingin kehittyminen huvilasaareksi

Villingin keskiaikainen asutus autioitui viimeistään 1600-luvulla. Maanmittari Winterin vuonna 1798 tekemässä kartassa asutusta on jälleen merkitty Kylänlahden itäpuolelle (ks. kartta 2). Tätä ennen, aina 1700-luvun lopulle, saari kuului Degerön rälssisäteriin, jonka tarpeisiin alueelta saatiin puuta ja kivimateriaalia aitojen tekoon. (Nygård 2003: 10.)

1700-luvun jälkimmäisellä puoliskolla saareen perustettiin tiilitehdas, joka palveli ilmeisesti Viaporin rakennustarvetta. Vesiteitse tiilet oli helppo kuljettaa, ja yhteensä tehtaita pystytettiin Helsingin ympäristöön 25. (Nygård 2003: 10.) Tiilitehdas oli toiminnassa vielä 1772, jolloin saarta asutti tiilitehtailija Labarin monilapsisen perheensä kanssa. (Kuisma 1991: 102.)

Vuonna 1798 Degerön eli Laajasalon säteri jaettiin neljään osaan (säteri oli tavallisesti kartano, jonka aatelissukuinen omistaja oli vapautettu ratsupalveluksesta). Jaossa Laajasalon alueelle muodostui uusia kartanoita, ja samalla Villingistä tuli itsenäinen

rälssitila eli verovapautta nauttiva tila. Sen omisti Degerön kartanon omistajan, vapaa-herra Carl Adam Armfeltin leski Catharina. Kun leski kuoli vuonna 1803, siirtyi tila hänen pojalleen, Uudenmaan jalkaväkirykmentissä palvelevalle Otto Armfeltille. Otto vuokrasi Villinkiä, mutta lopulta rahavaikeudet pakottivat hänet myymään tilan, ja sen osti vuonna 1812 Herttoniemen kartanon omistaja Johan Wentzel Rotkirch, joka puolestaan myi tilan vielä samana vuonna talonpoika Gustaf Sundbeckille. Sundbeck asui alueella vuoteen 1826. Tällöin saarelle oli jo rakennettu 11-huoneinen ja kaksikerroksinen päärakennus, jonka liepeillä sijaitsi ulkorakennus, viinanpolttimo, navetta ja tuulimylly. Karjaakin oli: hevosia, lehmiä ja lampaita. (Nygård 2003: 10–12.) Aikakaudelta on peräisin alueen vanhin säilynyt rakennus, sotilasvirkatalo, joka sijaitsee lähellä Villingin kartanoa. Talo tunnetaan nykyisin nimellä *Punaintupa* (mts. 19.) Nimi lienee 1900-luvun ensimmäiseltä puoliskolta; aikaisemmin rakennuksesta käytettiin ruotsinkielisiä nimiä *Gamla stugan* ja *Röda stugan* (ks. luku 3.2.1, Punaintupa).

Vuonna 1826 tilaa kohtasi jälleen muutos, kun se vaihtoi omistajaa 3000 ruplasta. Everstiluutnantti ja ritari Abraham Arvid Finckenberg edusti Suomen suuriruhtinaskunnan eliittiä. Hän oli leski, joka muutti tilalle ilmeisesti hoitamaan omaa terveyttään ja nauttimaan saaren raikkaasta ilmasta. Everstiluutnantin aikana Villingissä elettiin kartanoelämää; tästä kertovat ylellisyystavaroiden suuri määrä, huonekalut, purjevene, hevoset ja muu karja. Finckenberg kuoli marraskuussa 1840. (Nygård 2003: 12–14.)

Koska everstiluutnantilla ei ollut jälkeläisiä, myi suku Villingin takaisin Armfeltille, tosin toiseen sukuhaaraan Adelaide Gustava Aspasia Armfeltille, joka tunnettiin lempinimellä *Vava*. Hän oli valtiomies Gustav Mauritz Armfeltin ja Kuurinmaan herttuan tyttären salassa syntynyt lapsi, joka nautti yläluokan seurapiirielämästä ja sen riennoista. Naimisissa hän oli serkkunsa Magnus Reinhold Armfeltin kanssa. Vava ei viihtynyt kauaakaan saarella, sillä hänen yrityksensä saattaa Villinki salonkikelpoiseen kuntoon vesityi tulipalon tuhotessa kesäpaikan. Hän myikin tilan veljelleen, kreivi Magnus Wilhelm Armfeltille, joka alkoi rakennuttaa uutta asumusta saarelle. Työn tuloksena saarella on uusklassista puukartanotyyppiä edustava Villingin kartano. (Nygård 2003: 15–19.) Kartano sijaitsee Kylänlahden itäpuolella, ja sitä ympäröi puisto huvimajoineen (Rakennusperintörekisteri).

1800-luvulla Helsingin porvaristo alkoi enenevässä määrin viettää kesää muualla kuin kaupungin vilkskeessä, ja otollisia lepoetkiä tarjosivat kaupungin edustalla lepäävät saaret. Villingin paikannimistöä tarkasteleva huomaa pian, että valtaosa nimistä tarkoittaa

huviloita, mökkejä ja muita kesä-asumuksia. Huvilarakentamisen kausi onkin saaren historiassa uudelleen asuttamisen jälkeen seuraava merkittävä ajanjakso, jonka aikana alueen käyttö koki mullistuksen.

1860-luvulla oli tapana asettua kesänviettoon vuokrattuun asumukseen, esimerkiksi maanomistajan tai kalastajan tiluksille (Nygård 2003: 26). 1800-luvun puolivälissä kenraalitar Emilia Mihailova omisti Villingin tilan peltoineen ja karjoineen. Hän vuokrasi asuntoja kesävieraille. Kun kenraalitar kuoli vuonna 1860, antoi hänen poikansa Sergei kartanorakennuksen aluksi vuokralle. Vuonna 1880 hän myi tilan sisarensa aviomiehelle, Wilhelm Widemanille, josta tuli paikan ensimmäinen aatelissäädyn ulkopuolinen omistaja (mts. 40).

Saarella oli kenraalittaren aikana jonkin verran pysyvää asutusta, sillä vuonna 1858 Villingin tilan lisäksi alueella sijaitsi kolme kalastajatorppaa ja saaren asukasmäärä oli noin 40 henkeä. Asukkaat olivat kalastajia ja saarivahteja. Yksi kalastajatorppa sijaitsi Villingin läntisessä osassa ja kaksi Itä-Villingissä; näistä toisessa asui kaksi kalastajaa. Mitä ilmeisimmin osa väestöstä oli saapunut Virosta, loput Kirkkonummelta ja Nauvosta. Widemanin aikana 1800-luvun lopulla saarta asuttivat ainakin *Lindström-*, *Sjöholm-*, *Sjöberg-* ja *Sundholm-*nimiset kalastajaperheet. (Nygård 2003: 27, 42.)

Saaren varsinainen pysyvä huvila-asutus sai alkunsa 1800-luvun lopulla, mutta rakentamisen kiivain kausi sijoittuu 1900-luvun ensimmäisiin vuosikymmeneihin. Aluksi huviloita rakennettiin Villingin kartanon läheisyyteen, myöhemmin muuallekin. Nykyisin saarella sijaitsee noin 40 vuosina 1880–1930 rakennettua huvilaa, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita. Huomattavimpien joukkoon kuulunevat ainakin 1800-luvun lopulla valmistunut uusrenesanssihuvila Villa Granudden, jugendtyylinen Kallioniemi sekä myöhemmin rakennettu Villa Oivala. (Rakennusperintörekisteri.)

Saariston viehätysvoima lisääntyi kaupunkilaisten silmissä, ja yhä useampi toivoi omaa kesänviettopaikkaa veden ääreltä ja kauniista maisemista. Kehitys johti vääjäämättä tonttien hintojen nousuun, ja ensimmäiset huvilatonttien välittämiseen keskittyneet yhtiöt olivat 1910-luvulla Espoossa Oy Suvisaaristo ja Helsingissä Ab Willinge (Rakennusperintörekisteri.) Villingin säteri kohtasi loppunsa, kun se muuttui osakeyhtiöksi 18. loka-kuuta 1912 kartanon viimeisenkin omistajan luopuessa osuudestaan. Kehitys oli tämän jälkeen nopeaa. Ensimmäiset kaksi vuotta olivat kiivainta aikaa tonttien myynnin suhteen, ja saari houkutteli kaupunkilaisia. Palstoja lohkottiin erityisesti rannoilta. Paikalle suunniteltiin jopa kylpylää ja kasinoa; tarkoituksena oli rakentaa kolmikerroksinen jugend- ja

barokkihenkinen kylpylähotelli koristeellisine pylväineen, uimalaitoksineen ja paviljonkeineen. Tulevaisuus vaikutti lupaavalta. (Nygård 2003: 58–65.)

Villinkiä varten tehdyt suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet, sillä pian puhkesi ensimmäinen maailmansota, jonka seurauksena tonttikaupat tyrehtyivät ja rakentaminen lakkasi. Itä-Villinki siirtyi saarelaisten ja huvila-asukkaiden ulottumattomiin, kun se liitettiin Suomenlinnan linnoitusvyöhykkeen osaksi vuonna 1913. Vuonna 1914 sotavoimat miehitti saaren; Venäjä valmisteli Etelä-Suomen rannikkoalueita Pietarin puolustuksen tueksi. Nuori osakeyhtiö kohtasi siis heti vaikeuksia menetettyään Itä-Villingin tonttimaat, ja pian sen korvasi nykyisinkin toimiva Willinge Gård Ab. Suomen itsenäistyttyä tilanne Itä-Villingin suhteen ei merkittävästi muuttunut, vaan saari on ollut sotilaskäytössä siitä saakka. (Nygård 2003: 66–68; 74.)

Villinki kuului vuodesta 1922 Degerön eli Laajasalon taajaväkiseen yhdyskuntaan. Saaresta tuli osa Helsinkiä, kun koko yhdyskunta liitettiin kaupunkiin suuressa alueliitoksessa vuonna 1946. Samalla Villinki muodosti oman kaupunginosansa, joka on säilynyt kesäasukkaiden huvilasaarena aina näihin päiviin saakka. (Helsingin kadunnimet 1970: 227.)

3 Nimien ikä, kieliaines ja perusteet

Tässä luvussa esittelen kokoelmani erikieliset ja -ikäiset nimet sekä selvitän, millaisia paikkoja tutkimusalueellani on nimetty, minkälaisin perustein ja millaista sanastoa käyttäen. Olen kiinnostunut lisäksi nimistössä tapahtuneista muutoksista, kuten nimien katoamisesta tai muuttumisesta. Asutushistoriaan painottuvan tutkimukseni takia minun on tärkeää erotella nimistöstä iäkkäämmät, perinnäiset paikannimet, joihin sisältyy alueelle ominaista perussanastoa ja jotka rakentuvat seudulle tyypillisten nimimallien mukaan. Perinnäisten nimien pohjalta jatkan saaren asutuksen vaiheiden tutkimusta luvussa 4.

Nimeämisperusteiden tarkastelussa apunani toimii syntaktis-semanttinen luokittelumalli. Mallin ovat kehittäneet Kiviniemi (1975) ja Zilliacus (1966), ja se perustuu paikannimien erityispiirrettä ilmaisevien osien (määriteosat ja yksiosaisten nimien erottelevat ilmaukset) tarkasteluun. Tällaisten osien funktiona on identifioida nimien tarkoitteet, jolloin niitä ei ole mahdollista sekoittaa alueen muihin samanlajisiin paikkoihin. Nimeäminen voi perustua paikan sijaintiin tai asemaan; tämä ilmoitetaan täsmällisesti (aineistossa esim. *Villing/by*) tai suhteellisesti (aineistossa esim. *Öster/udden*). Ominaisuuteen

perustuvat toponyymit ilmentävät puolestaan paikan (luonnollista) ominaisuutta: topografista ulottuvuutta tai hahmoa (aineistossa esim. pitkänomaisesta niemestä käytetty *Krokotiilin/niemi*); maaperän, veden tai materiaalin laatua (aineistossa esim. *Kristall/viken*); jotakin muuta ominaisuutta (aineistossa esim. *Gröna/viken*). Paikalla olevan tai esiintyvän asian, olion perusteella annetut nimet viittaavat joko yksilöivään (aineistossa esim. paikalla säilytettävään veneeseen liittyvä *Viri/lahti*) tai kollektiiviseen tarkoitukseen (aineistossa esim. metsää kasvavasta saaresta käytetty *Gran/holmen*). Kun perusteena on paikan ja ihmisen välinen suhde, ilmaisee nimi omistusta, nautintaa ja asumista (aineistossa esim. *Kapteenin/talo*), tai sitten se on annettu käytön, tekemisen ja alkuperän näkökulmasta (aineistossa esim. *Kahvi/kivi*). Nimi saattaa toisaalta perustua johonkin tapahtumaan (tällaisia nimiä ei sisälly nimikokoelmaani). (Ainiala ym. 2008: 108–109; esimerkit aineistostani.)

Perusteiden tutkiminen on ongelmallista siinä mielessä, etteivät kaikki aineistooni sisältyvät toponyymit ole perinnäisiä, luonnollisesti yhteisön käytössä syntyneitä. Nimikokoelmaani kuuluu esimerkiksi suunniteltuja huvilanimiä ja sekundaareja slanginimiä sekä käännöksiä ja mukaelmia, joiden tarkastelussa en voi käyttää syntaktis-semanttista analyysia. Toinen hankala ryhmä ovat taustaltaan epäselvät, iäkkäät nimet; tällaiset ovat ehkä leksikaalisesti läpinäkyviä, mutta syntaktis-semanttisesti monitulkintaisia. Sellaiset nimet, joista minulla ei ole tarpeeksi taustatietoa, jäävät tutkimuksessani perusteiltaan hämärän peittoon.

Tutkimusalueellani sijaitsevat paikat löytyvät aineistostani aakkostettujen nimiartikkelien avulla; nämä viittaavat suoraan tarkoitteisiin, eikä tutkimiani toponyymeja ole siten mahdollista löytää suoraan selaamalla. Koko nimiaineistoni tulee kuitenkin käytyä läpi, sillä esittelen jokaisen paikan kohdalla kaikki siitä tuntemani nimet. Nimiartikkelina toimii monessa tapauksessa karttoihin merkitty virallinen, suomenkielinen nimi. Ruotsinkielinen on tosin usein sitä vanhempi; koska paikoista kuitenkin puhutaan nykyisin monesti juuri suomenkielisillä nimillä, olen käyttänyt em. merkintätapaa. Mikäli paikalle ei tunneta virallista suomenkielistä nimeä, olen käyttänyt nimiartikkelina informanteilta saatua epävirallista suomen- tai ruotsinkielistä nimeä tai aikaisemmin karttaan tai muuhun asiakirjaan merkittyä toponyymia. Vanhimmista, ainoastaan karttalähteissä säilyneistä nimistä käytän niitä kirjoitusasuja, joilla ne on karttaan kirjattu. Epävirallisten nimien merkitsemisessä olen sen sijaan nojautunut Kotimaisten kielten keskuksen viralliselle nimistösuunnittelulle antamaan, julkisten rakennusten ja toimitilojen nimien kirjoittamista

koskevaan ohjeistukseen (Kielitoimiston ohjepankki). Joihinkin nimiartikkeleihin sisältyy asteriski. Tämä tarkoittaa sitä, ettei paikalle tunneta tai siitä käytetä enää nykyisin lainkaan nimeä.

3.1 Luontonimet

Perinnäiset paikannimet, jonkin yhteisön parissa luonnollisesti syntyneet nimet, on totuttu jaottelemaan kahteen pääryhmään: luontoonimiin ja kulttuurinimiin (Ainiala ym. 2008: 90). Luonnonpaikkoja yksilöiviä nimiä on aineistostani yli puolet eli yhteensä 141. Tällaiset nimet jaotellaan edelleen kahteen alaryhmään, vesistönimiin ja maastonimiin. Vesistönimet yksilöivät järviä, niemiä, saaria, ojia jne. Maastonimet ovat puolestaan esimerkiksi mäkien, kallioiden, metsien ja soiden nimiä. (Mp. 91.)

3.1.1 Vesistönimet

Villinki sijaitsee saaristoalueella, ja meren äärellä sijaitsevien paikkojen nimet ovatkin odotuksenmukaisesti määrällisenä enemmistönä luontoonimissä; yhteensä niitä on 130. Olen eritellyt taulukkoon 1 vesistönimien erilajiset tarkoitteet ja näille annettujen nimien lukumäärät. Oikeanpuolisissa sarakkeissa ilmoitetaan lisäksi suomen- ja ruotsinkielisten nimien määrät. Kaksi nimeä sijoittuu sarakkeeseen "universaaleja"; näitä ovat nuoret siirrynnäiset *Bahia* ja *Honolulu*. Esittelen seuraavaksi aineistoni vesistönimet.

Godahoppsudden. Niemi Villingin eteläosassa. Paikka tunnetaan saarelaisten parissa hyvänä uimapaikkana. *Godahoppsudden* on epävirallinen nimi. Informantin mukaan sen esikuvana on toiminut "Hyväntoivonniemi". Nimi on nuori; todennäköisesti se on syntynyt 1900-luvulla.

***Granholmen.** Saari Villingin eteläosassa. *Gran* merkitsee 'kuusipuuta' ja sisältyy sellaisten paikkojen nimiin, joilla kasvaa kuusimetsää tai yksittäinen puu (NLL s.v. *Gran*-). Nimi on peräisin kartasta vuodelta 1913 (SA). Saari on vuosien kuluessa kadonnut ja muuttunut kannaksen tapaiseksi, kun sen ja Villingin välinen matala salmi on kuivunut ja alkanut kasvaa puustoa. Toponyymi onkin peräisin aikakaudelta, jolloin tarkoite on vielä mielletty saareksi. Kannaksesta käytetään nykyisin nimiä *Kannas* ja *Koutakannas* (ks. *Kannas*).

Granolmen-saaresta ja sen vierellä sijaitsevista Tulikalliosta ja Pukkiluodosta on käytetty aikaisemmin yhteisnimeä *Krokholmarna*. Nimi on merkitty saarten kohdalle vuonna 1913 (SA) (ks. *Krokholmarna).

Taulukko 1. Vesistönimet ja niiden tarkoittamat paikat.

Paikanlaji	Paikat	Nimien määrä	Suomenk.	Ruotsink.	Universaaleja
Saaret	15	51	21	29	1
Lahdet	14	30	11	19	
Karit	6	11	4	6	1
Salmet	6	9	4	5	
Niemet	4	4	1	3	
Kivet	3	7	5	2	
Kannakset	2	4	2	2	
Saarenosat	2	2	1	1	
Kalliot	3	6	2	4	
Lammet	1	3	1	2	
Särkät	1	1	1	-	
Syvänteet	1	1	-	1	
Rannat	1	1	1	-	

***Grönvikshalsen.** Villinginlahden ja saaren eteläpuolisen merialueen välissä sijaitsevan kannaksen kapein kohta. Paikasta on käytetty vuonna 1913 rinnakkaismuotoja *Grönvikshalsen* ja *Grönviksställen* (SA). *Hals* on murrekana, joka merkitsee 'kapeaa selännettä'. *Ställe* merkitsee puolestaan 'paikkaa' ja sisältyy esimerkiksi jonkin tapahtuman

seurauksena syntyneisiin nimiin. (NLL s.v. *-hals*, *-ställe*.) Nimimuotoihin sisältyy kannaksen pohjoispuolella sijaitsevasta laajasta lahdesta käytetty epävirallinen *Grönaviken* (ks. Villinginlahti).

Harjaluoto. Saari Itä-Villingin pohjoispuolella. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Harjaluoto* ja *Borstan*. Lasken tarkoitteen lajiltaan saareksi siitäkin huolimatta, että suomenkielinen nimi on *luoto*-loppuinen. Paikalla kasvaa pieni metsikkö, ja usein puuta kasvaneet maankohoumat on mielletty saariksi (NLL s.v. *-holm*). Paikan ruotsinkielinen nimi on varhaisempi ja esiintyy kartassa jo 1902 (Helsingin kadunnimet 1970: 227). *Borst*-nimet ovat vertailunimiä. *Borst* merkitsee ‘harjaa, sukkaa’ tai (heihäkasveilla) ‘vihnettä’. (NLL s.v. *Borst*-.) Nimeämisperuste on paikan ulkoinen ominaisuus.

Hernesaari. Saari, joka sijaitsee tutkimusalueen lounaisosassa ja kuuluu Santahaminan alueeseen. Etäisyyttä Villinkiin on n. 460 metriä ja Santahaminaan puolestaan n. 400 metriä. Virallisten nimien *Hernesaari* ja *Ärtholmen* lisäksi paikasta on käytetty useita ruotsinkielisiä nimiä: *Torsholmen* 1692, *Ryssholmarne* 1778, *Ryssholmen* 1837 ja *Ärtholm* 1900 (Helsingin kadunnimet 1970: 228). Kuninkaan kartastossa (Alanen – Kepsu 1989) saaren nimenä esiintyy *Torskholmen*.

Varhaisimman nimen *Torsholmen* perusteena on mahdollisesti omistus tai käyttö, sillä se sisältää skandinaavisen miehennimen *Tor*. Tällaiset nimet yksilöivät Suomessa yleensä asumuksia (NLL s.v. *Tors*-). *Torskholmen* perustuu kalalajin nimitykseen *torsk* ‘turska’ (mt. s.v. *Torsk*-). Nimi poikkeaa ensimmäisestä ainoastaan yhden grafeemin verran, joten on mahdollista, että toisessa kartassa on kirjoitusvirhe. Samaa nimeä edustavat *Ryssholmarne* ja *Ryssholmen* on annettu paikan ja ihmisen väliseen suhteeseen perustuen. Ne liittyvät aikakauteen, jolloin venäläiset vahvistivat asemiaan saaristossa. Nimien avulla saadaan muutakin tietoa paikasta; varhaisempi monikollinen muoto viittaa siihen, että tarkoitteena on useampia saaria. Nuorempi nimi on sen sijaan yksikkömuotoinen. Muutos liittyy maankohoamiseen – tällaista kehitystä havaitaan muuallakin tutkimusalueellani (ks. Hinholma). *Ärtholm* sisältää kasvinnimityksen *ärt* ‘herne’. Nimestä on alettu myöhemmin käyttää määräistä muotoa. *Hernesaari* on iältään nuorin, se on otettu käyttöön 1900-luvun alkupuolella (Helsingin kadunnimet 1970: 228).

Hintholma. Saari Santahaminan alueella, Hernesaaren läheisyydessä. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Hintholma* ja *Hindholmen*. Aikaisemmin käytössä ovat olleet lisäksi *Jusses holmen* vuonna 1778, *Skomakarholmen* vuosina 1778, 1845 ja *Ryssholmarne* vuonna 1855. Nykyinen ruotsinkielinen nimi tavataan ensimmäisen kerran 1902 epämääräisessä muodossa *Hindholm*. Suomenkielinen mukaelmanimi on otettu käyttöön 1969. Lisäksi tiedetään, että Hintholman läntisestä niemestä on käytetty aikaisemmin paikallisesti nimeä *Jussiholmen* ja pohjoisesta nimeä *Kintaholmen*. (Helsingin kadunnimet 1970: 228.)

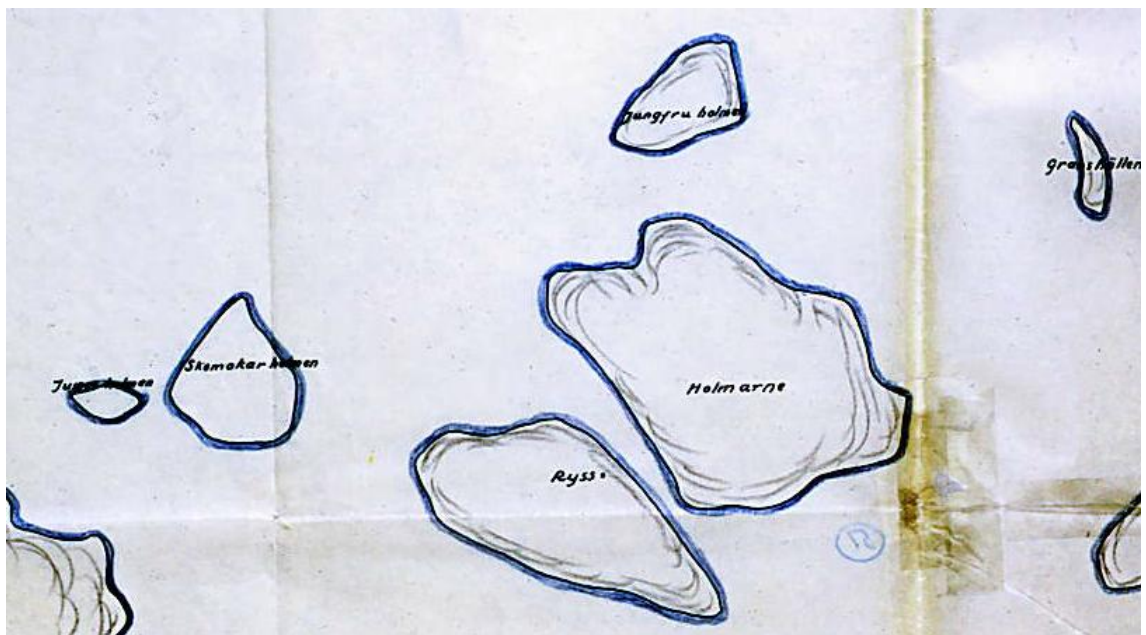
Paikan eri-ikäiset ja erilaista alkuperää olevat nimet viittaavat siihen, että saarella on ollut asutusta tai siellä on muuten liikuttu vuosisatojen ajan. *Jusses holmen* on kirjattu karttaan 1700-luvun viimeisellä puoliskolla, mutta sen tarkempi ikääminen on muiden lähteiden puuttuessa hankalaa. Nimeen sisältyy *Jusse*, joka puolestaan perustuu miehen nimeen *Johannes* (NLL s.v. *Joss[as-]*). Tällaiset kristilliset nimet ovat alkaneet vaikuttaa Pohjoismaiden henkilönnimistössä 1200-luvulla (Ainiala ym. 2008: 198). Etunimi on genetiivimuotoinen, mikä viittaa omistukseen tai muuhun oikeuteen. Yhtä iäkäs on *Skomakarholmen*, joka esiintyy asiakirjoissa vielä vuonna 1845 (Helsingin kadunnimet 1970: 228). Sana *skomakare* merkitsee ‘suutaria’ ja on yleinen asumusten nimissä (NLL s. v. *Skomakar-*). *Ryssholmarne* perustuu venäläisten liikkumiseen saaristossa. Nykyisin käytetty *Hindholmen* sisältäneen määriteosanaan ruotsin sanan *hind*, joka merkitsee ’naaras-hirveä’. Suomessa on taloja ja tiloja yksilöity *Hinds*-alkuisilla nimillä, jotka viittaavat miehennimeen *Hintze* (mt. s. v. *Hinds-*). Tällaiset henkilöön viittaavat nimet ovat kuitenkin useimmiten genetiivimuotoisia, eikä jälkimmäinen vaihtoehto tunnu siten todennäköiseltä Hintholman nimen kohdalla. Saaren pohjoisesta osasta käytetty *Kintaholmen* on taustaltaan epäselvä; tällaisen määriteosanan sisältävistä nimistä en löydä paljoakaan tietoja. Tenholassa (nyk. Tammisaari) Länsi-Uudellamaalla on *Kintens*-niminen torppa, jonka lähellä sijaitsevat myös *Kintakullen* ja *Kintaängen* (mt. s.v. *Kint-*). Nimi sisältää suomalaisperäistä ainesta. Käsittelen sitä lisää myöhemmin (ks. luku 4.1, *Kinta-*).

Hintholmasta käytettyjen nimien avulla voi havainnoida paitsi saaren käyttöä myös itse tarkoitteessa tapahtuneita muutoksia. Selvitin kandidaatintutkielmassani (2015), miksi saaresta on käytetty sekä yksikkö- että monikkomuotoisia nimimuotoja. Sama havaitaan edellä käsitellyn Hernesaaren kohdalla, josta käytettiin vuonna 1778 nimeä *Ryssholmarne*, vuonna 1837 puolestaan nimeä *Ryssholmen*. Selkoa asiaan tuovat vanhat kartat ja myöhäisemmät ortokuvat (ortokuva on otettu lentokoneesta ja vastaa geometrialtaan karttaa). Santahaminan saaria kuvaavassa kartassa vuonna 1778 nykyistä yhtenäistä Hintholmaa ei vielä ole, vaan tilalla on kaksi erillistä pienempää saarta. Näistä käytetään nimiä

Skomakarholmen ja *Jussesholmen* (ks. kartta 3). Tämän aikakauden perintöä lienevät myös “niemennimet” *Jussiholmen* ja *Kintaholmen*. Vuosisatojen kuluessa maankohoaminen on vaikuttanut alueeseen, ja hiljalleen saari on saavuttanut nykyisen muotonsa. Pienten saarten välinen matalikko on muuttunut hietikoksi, ja vuonna 2015 sillä kasvoi jo puustoakin (ks. kuva 3).

Honolulu. Kari Villingin eteläpuolella, Laukolahden suulla. Paikasta käytetään nuorta, epävirallista nimeä *Honolulu*. Nimi on informantin isän keksimä ja perustuu siihen, ettei karilla ole kasvillisuutta. Sellaiseksi isä mieltää myös “oikean Honoluluun”. Kyseessä on siten vertaileva siirrynnäinen.

***Hälla.** Itä-Villingin rantaviivan läheisyydessä sijaitseva pieni kari. Etäisyyttä saareen kertyy vajaat 20 metriä. Karilla ei ole nykyisissä kartoissa nimeä, mutta vuonna 1913 sen kohdalle on merkitty *Hälla* (SA). Alueella sijaitsee yhteensä viisi karia; tämä on niistä pienin ja lähimpänä rantaviivaa. Yksilöimiseen on siten riittänyt pelkkää paikanlajia ilmaiseva nimi. *Häll* merkitsee ‘tasaista, sileää, laakeaa kiveä’ tai ‘pientä kalliota’ (NLL s.v. *Häll[a]*).

Kartta 3. Hintholma ja Hernesaari vuonna 1778. Ib46:1. KVA. HKA.

Kuva 3. Hinholma ja Hernesaari. Kuva: Helsingin ortoilmakuva 2015. Paikkatietohakemisto.

Itälahti. Itä-Villingin itäisellä rannalla sijaitseva lahti, josta käytetään virallisia nimiä *Itä-lahti*- ja *Österviken*. Jälkimmäinen on kahdesta vanhempi (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Perusteena on suhteellinen sijainti.

Itä-Villinki. Saari Villingin itäpuolella. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Itä-Villinki* ja *Öster-Villinge*. Näistä suomenkielinen on otettu käyttöön 1900-luvun alkupuolella. Ruotsinkielinen on vanhempi ja esiintynyt kartoissa asuissa *Östra Willing* vuonna 1692, *Öster Willing* vuonna 1798 ja *Öster Villinge* vuonna 1902 (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Helsingin kaupunginarkiston kokoelmiin kuuluvassa kartassa (la:4. KVA. HKA) paikan kohdalle on merkitty *Villingholm*. Lisäksi paikallisessa käytössä on nuori, epävirallinen *Össi*.

Täsmentävä *Öster-Villinge* perustuu sijaintiin, ja sen avulla onkin mahdollista päätellä – aluetta sen tarkemmin tuntematta –, että lännempänä sijaitsee toinen *Villinki*-saari. *Villingholm* on liitynnäinen, joka sekin perustuu sijaintiin. Espoossa *holm*-loppuisia nimiä on annettu isompia saaria ympäröiville pienemmille saarille, joissa on kuitenkin ollut metsää ja ehkä muutakin hyötymaata (Pitkänen – Zilliacus 1996). Itä-Villinki on melko kookas metsäinen saari, jossa on viljelty peltoa ja jonka rannoilla on kalasteltu; se muistuttaa siten Espoon *holm*-nimisiä saaria. Suomenkielinen *Össi* on iältään nuori slanginimi.

***Jungfruberget.** Kallio Itä-Villingin eteläosassa. Paikalle ei ole nykyisiin kaupunkikarttoihin merkitty nimeä, eivätkä informantitkaan muista sellaista. Itä-Villinki on ollut jo pitkään puolustusvoimien käytössä, ja tieto saaren luontokohteista ja niiden nimistä lienee pääosin kadonnut. Vuonna 1913 tehtyyn nimestyskarttaan kallion kohdalle on vielä merkitty *Jungfruberget* (SA). *Jungfru* merkitsee ‘neitsyttä, imeä’. Tällaisille toponyymeille on annettu kaksi selitystä: niihin liittyy uskomus jonkinlaisesta myyttisestä oliosta tai niiden tarkoitteet ovat kapeita vesireittejä ja kulkuväyliä (NLL s.v. *Jungfru*-). Kallionnimi perustune sijaintiin itään vievän purjehdusreitit, Viipurinkaidan, varrella. Nimestä on muodostettu liittynäinen *Jungbergsviken*.

***Jungbergsviken.** Lahti Itä-Villingin etelärannalla. Paikan kohdalle ei ole merkitty nykyisiin karttoihin nimeä. *Jungbergsviken* on kirjattu ylös vuonna 1913 (SA). On mahdollista, että se perustuu omistukseen ja sisältää sukunimen *Jungberg*. Pidän kuitenkin todennäköisempänä, että nimi on sijaintiin perustuva ja sisältää läheisen kallion nimen *Jungfruberget*. Nimi on todennäköisesti ollut alkuaan muotoa **Jungfrubergsviken*; myöhemmin määriteosana toiminut sana on lyhentynyt.

Jänissaari. Pienikokoinen saari Kristallilahdessa. Paikan kohdalle ei ole nykyisiin, virallisiin karttoihin merkitty nimeä. Haastattelemani informantin mukaan siitä käytetään kuitenkin saarelaisten parissa nimiä *Jänissaari* ja *Pikkusaari* sekä *Kaninholmen*. Hänellä ei ollut enempää tietoa nimien alkuperästä tai niiden iästä. Paikalla on ilmeisesti joskus nähty jäniksiä.

Kahvikivi. Kivi Kristallilahteen kulkevassa kapeassa ja mutkittelevassa salmessa. Paikka tunnetaan saarelaisten parissa rinnakkaisnimillä *Kahvikivi* ja *Teekivi*. Informanttien mukaan kiven luona on pidetty aikoinaan teekutsut. Toisen tarinan mukaan lähellä sijaitsevan huvilan asukkaat tapasivat nauttia litteällä kivellä kahvia. Rinnakkaisnimet ovat peräisin 1900-luvulta.

Keppi-Helvetti. Hiekkasärkkä Villingin pohjoispuolella Pienen Villasaaren lähellä. Informanttien mukaan alueelta on aikoinaan haettu hiekkaa. En löydä paikalle virallista nimeä nykyisistä kartoista, mutta informantit käyttävät siitä saman nimen rinnakkaismuotoja *Keppi-Helvetti* ja *Tikku-Helvetti*. Saarelaiset eivät osaa arvioida muotojen ikää, mutta

muistavat vielä särkälle tehdyt hiekanhakumatkat. Nimenosa -*Helvetti* on annettu vaikeiden työskentelyolosuhteiden takia. Nimeäminen perustuu paikalla olevaan asiaan, sillä lähellä on lukuisia merimerkkejä eli ”keppejä” ja ”tikkuja”. Merkit ohjaavat etäämmälle seudun useista kivikoista ja särkistä.

Kivisalmi. Kapea salmi Villingin ja Itä-Villingin välillä. Salmi on niin ahdas, ettei sitä pitkin pysty kulkemaan soutuveneellä. Paikka tunnetaan virallisilla nimillä *Kivisalmi* ja *Stensundet*. Jälkimmäinen on ollut ennestään paikallisessa käytössä, ja suomenkielinen nimi on käänös siitä (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Nimeämisperusteena on ominaisuus.

Koutakannas. Kannas, joka johtaa Tulikalliolle. Villinkiläiset käyttävät paikasta rinnakkaisnimiä *Kannas* ja *Koutakannas*. Jälkimmäinen on syntynyt 1900-luvulla ja liittyy läheisen talon nimeen *Koutaniemi*. *Kannas* on puolestaan paikanlajia ilmaiseva nimi. Tarkoite on mielletty aikaisemmin saareksi, sillä siitä käytetty vielä 1900-luvun alussa nimeä *Granholmen* (SA) (ks. *Granholmen). Maankohoaminen on vaikuttanut myöhemmin alueeseen niin, että saaren sijasta on alettu puhua kannaksesta.

Kristallilahti. Kaunis ja suojaista lahti Villingin eteläosassa. Lahdelle kulkee mutkitteleva salmi, joka ohittaa Pukkiluodon ja Tulikallion. Paikka tunnetaan virallisilla, 1900-luvulla virallistetuilla nimillä *Kristallilahti* ja *Kristallviken* (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Myös informantit käyttävät paikasta ko. nimiä. Perusteena on ominaisuus, sillä peilitynny ja suojaistaan lahden vesi oli ennen erittäin kirkasta.

***Krokarna.** Kaksi kaarevaa pientä lahtea, jotka sijaitsevat suurempaan Kristallilahteen johtavassa salmessa. Informantit eivät tunne paikalle nimeä, mutta vuonna 1913 lahtien kohdalle on merkitty *Krokarna* (SA). Samassa lähteessä salmesta käytetään nimeä *Krokarssund* ja eteläpuolisista saarista yhteisnimeä *Krokholmarna*. Winterin karttaan on lisäksi merkitty jo vuonna 1798 liitynnäinen *Krokholms Berg* (ks. Pukkiluoto).

Alueella sijaitsevista paikoista on käytetty neljää samaan rypäeseen kuuluvaa nimeä, joilla on yhteinen *Krok*-alkuinen kantanimi. *Krok* merkitsee ‘koukkua’ tai ‘kaarrosta, mutkaa, kiertotietä’ ja kuvailee tarkoitteen kaarevaa ulkomuotoa (NLL s.v. *Krok*). Se, millainen kantanimi on alkujaan ollut muodoltaan ja mitä tarkoitetta yksilöinyt, on hankalampi selvittää. Kuvaileva nimi on mahdollista yhdistää useisiin paikkoihin; lahtien

lisäksi salmi on muodoltaan voimakkaan kaareva, loivasti myös eteläpuolella sijaitsevien saarten muodostama ketju (ks. kartta 4). Asia jää vielä toistaiseksi hämärän peittoon.

***Krokarsund.** Pukkiluodon ja Tulikallion pohjoispuolinen, kaareva salmi. Informantit eivät tunne paikalle nimeä, mutta sen kohdalle on merkitty karttaan vuonna 1913 *Krokarsund* 1913 (SA). Nimi kuuluu *Krok*-nimien rypäeseen. Olen käsitellyt aihetta laajemmin edellä (ks. *Krokarna).

Kartta 4. *Krok*-nimien tarkoittamat paikat. Kaareva salmi kulkee Pukkiluodon ja Tulikallion pohjoispuolitse Kristallilahteen. *Krokarna*-lahdet sijaitsevat Tulikallion itäpuolella. Kartta: Paikkatietohakemisto.

***Krokholmarna.** *Krokholmarna* on Pukkiluodosta, Tulikalliosta ja näiden itäpuolella sijaitsevasta *Granholmen*-nimisestä saaresta vuonna 1913 käytetty yhteisnimi (SA). Jälkimmäinen paikka mielletään nykyisin kannakseksi, sillä se on muuttunut maastoltaan maankohoamisen seurauksena. Olen käsitellyt *Krok*-alkuisia nimiä enemmän edellä (ks. *Krokarna).

Krokotiilinniemi. Pitkänomainen niemi Villingin eteläisessä osassa Tulikallion lähellä. Paikasta käytetty epävirallinen nimi on informantin isän keksimä ja syntynyt 1900-luvun puolivälissä. Nimeämisperusteena on paikan muoto.

Kutupaasi. Kari Itä-Villingin kaakkoispuolella. Etäisyyttä saareen on noin 125 metriä. Virallisissa kartoissa paikasta käytetään nimiä *Kutupaasi* ja *Kutuhället*. Ruotsinkielinen on iäkkäämpi ja suomenkielinen siitä käännetty (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Kariille tunnetaan kolmaskin nimi, *Kotohälle*, joka tavataan ainakin vuonna 1913 tehdyssä kartassa (SA). Se lienee oikeastaan *Kutuhället*-nimen rinnakkaismuoto.

Ruotsinkielinen nimi sisältää määriteosanaan suomenkielisen sanan. Villingin läheltä Laajasalosta tunnetaan samanmuotoisen nimen omaava paikka. Kepsu (2005: 75) pitää mahdollisena, että nimi viittaa alueen harvaan suomalaisasutukseen. Villingin *Kotohälle*-nimessä on vaihtelua. Sana *kutu* viittaa kalojen lisääntymispaikkaan, *koto* on puolestaan *koti*-sanana murteellinen variantti. Suomenkielistä aineista sisältävän nimen ääntäminen on saattanut vaihdella ruotsinkielisestä puhujasta riippuen; tämä on saattanut johtaa epäselvyyteen siitä, minkä muotoinen nimi oikeastaan on kyseessä. Ikääminen on vaikeaa, sillä nimen tarkoittama kari on pieni ja etäinen. Merellinen Helsinki -hankkeen aikana selvisi, että paikan korkein kohta on ollut vedenpinnan yläpuolella noin 1500 jaa.

Kuusiluoto. Saari Pukkiluodon ja Tulikallion eteläpuolella. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Kuusiluoto* ja *Granholmen*. Ruotsinkielinen on vanhempi ja esiintyy kartassa vuonna 1778 asussa *Granshällen* ja 1902 asussa *Granholm*. Suomen kielessä käytettiin aikaisemmin muotoa *Kuusisaari*, joka kuitenkin muutettiin *luoto*-loppuiseksi erotuksena muista Helsingin Kuusisaarista (Helsingin kadunnimet 1970: 229).

Tutkimusalueellani on tapahtunut maankohoamisen seurauksena erilaisia topografisia muutoksia, joista kertovat myös paikoista käytetyt eri-ikäiset rinnakkaismuodot. Kuusiluotoa tarkoittanut *hällen*-loppuinen nimi on annettu aikana, jolloin paikka on vielä mielletty kariksi. *Häll* merkitsee 'tasaista, sileää, laakeaa kiveä' tai 'pientä kalliota' (NLL s.v. *Häll[a]*). Myöhemmin käyttöön on otettu *holm(en)*-loppuinen muoto. Paikalla on ilmeisesti kasvanut yksittäinen kuusi tai kuusimetsikkö.

Kylänlahti. Suuri lahti Villingin luoteispuolella. Paikasta käytetään virallisissa kaupunkikartoissa nimiä *Kylänlahti* ja *Byviken*. Saarelaisten parissa se tunnetaan lisäksi epävirallisilla nimillä *Kartanonlahti* ja *Gårdsviken*. Lahti on ollut pitkään keskeinen villinkiläisten kannalta, sillä sen lähellä oli asutusta jo keskiajalla. Myöhemmin lähelle rakennettiin Villingin kartano. Helsingin saaristossa kiertävä kauppalaiva sekä suuri osa muus-takin liikenteestä kulkee edelleen lahden halki kartanon lähellä sijaitsevalle laiturille.

Paikalle tunnetuista nimistä vanhin on *Byviken*. Se esiintyy Winterin kartassa vuonna 1798 epämääräisessä muodossa *Bwjik*. Nimi perustuu sijaintiin ja saattaa palautua jo saaren ensimmäisen tunnetun asutuksen aikakaudelle. Vuonna 1544 saarella sijainneesta asutuksesta käytettiin nimeä *Villingby*, jonka liitynnäinen lahdennimi mahdollisesti on. Vanhaksi nimen paljastaa lisäksi epämääräinen perusosa. Zilliacuksen (1989: 68) mukaan keskiaikaiset ja muut varhaiset ruotsinkieliset nimet ovat usein epämääräisessä muodossa, sillä aikakaudella määräinen muoto ei ollut vielä yleisesti käytössä paikannimissä. Suomenkielinen *Kylänlahti* on käännös. Sen lisäksi nuorehkoja nimiä ovat *Kartanonlahti* ja *Gårdsviken*. Suomenkielinen lienee syntynyt 1900-luvulla, mutta ruotsinkielisen nimen iästä minulla ei ole varmaa tietoa. Se saattaa palautua Kartanon rakentamisen aikakauteen, mutta on yhtä hyvin voinut syntyä myöhemmän huvila-asutuksen parissa. Molemmat ovat informanttien paikasta käyttämiä epävirallisia nimiä.

Laukolahti. Pieni lahti Villingin eteläpuolella. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Laukolahti* ja *Grundviken* sekä epävirallisia nimiä *Matalalahti* ja *Bastuvik*. Ruotsinkieliset ovat suomenkielisiä iäkkäämpiä, sillä *Grundviken* esiintyy kartassa 1900-luvun alkupuolella (Helsingin kadunnimet 1970: 227) ja *Bastuvik* vuonna 1913 (SA). *Laukolahti* on otettu käyttöön vuonna 1969 (Helsingin kadunnimet 1970: 227.) *Matalalahti* on syntynyt 1900-luvun aikana huvila-asukkaiden parissa.

Grund-alkuisia nimiä käytetään tavallisesti paikoista, joilla vedenpinta on matalalla. *Bastuvik*-nimen perusteet tuntuvat nekin selviltä; tällaiset nimet liittyvät yleensä sijaintiin lähellä kalamajaa. (NLL s.v. *-grund*, *Bast[u]-*.) Lahden pohjoispuolella sijaitsi aikaisemmin torppa, joka muistetaan mm. nimellä *Fridbergin kalastajapaikka* (ks. luku 3.2.1, Torpet). Talossa asui kalastajaperhe Fridberg vuonna 1860. (Nygård 2003: 41, 46.) Nimi on syntynyt 1800-luvulla ja kadonnut käytöstä. Haastattelemanin informantin mukaan suomenkieliset saarelaiset kutsuvat paikkaa yleisesti *Matalalahdeksi*. Virallinen *Laukolahti* sisältää ‘matalaa’, ‘tasaista’, ‘vesijättöä’ merkitsevän sanan *lauko* (Helsingin kadunnimet 1970: 227).

***Ljusviken.** Pienikokoinen lahti Pukkiluotoa vastapäätä, Kristallilahteen johtavan salmen suulla. Paikalle ei ole merkitty nimeä nykyisiin kaupunkikarttoihin, mutta vuonna 1913 siitä käytettiin nimeä *Ljusviken* (SA). Määriteosa perustuu adjektiiviin *ljus* ‘valoisa’ tai substantiiviin *gjusa*, *ljusa* ‘lokki’. *Gjusa*- ja *ljusa*-nimet ovat yleisiä erityisesti saaristossa. (NLL s.v. *Ljus*-) Tutkimusalueellani on useita saaria ja kareja, jotka on nimetty

lintulajin mukaan. Toisaalta kyseinen lahti sijaitsee Villingin aurinkoisella etelärannalla. Peruste jää epäselväksi.

Louesaari. Suurikokoinen saari Villingistä etelään. Saari on kalliorantainen, karu ja muodoltaan pitkämainen. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Louesaari* ja *Trutholmen*. Ruotsinkielinen on varhaisempi; se esiintyy kartassa ainakin vuonna 1778 (Helsingin kadunnimet 1970: 229). Nimi perustuu paikalla esiintyvään lintulajiin, sillä *trut* merkitsee 'harmaa-, kala- tai selkälokkia'. Suomen kansankielessä *loue* merkitsee 'harmaa- tai kalalokkia' (mp.; NS s.v. *loue*).

Maununkari. Pieni saari Villingin pohjoispuolella. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Maununkari* ja *Månsholmen*. Informantit kutsuvat saarta lisäksi epävirallisilla nimillä *Bahia*, *Pikku Sikosaari* ja *Rönnggrundet*. *Rönnggrundet* on toponyymeista vanhin ja esiintyy kartassa vuonna 1913 (SA). Se perustuu paikalla kasvavaan yksittäiseen puuhun tai metsikköön, sillä *rönn* merkitsee 'pihlajaa'. Vuonna 1930 saaresta on käytetty nimiä *Månsholmen* ja 1943 *Månsholmen* (Helsingin kadunnimet 1970: 227). On mahdollista, että toiseen karttaan on kirjattu virheellinen muoto, sillä nimet eroavat toisistaan ainoastaan yhden grafeemin verran. Toponyymien määriteosat eivät ole semanttiselta sisällöltään identtisiä: *mås* merkitsee 'lokkia', *måns* viittaa sen sijaan miehennimeen *Magnus* tai *Måns* (NLL s.v. *Mån[us]-; Mås-*). Suomenkielinen *Maununkari* on käännös (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Informanteille se ja muut edellä käsitellyt nimet ovat vieraita, ja he tuntevatkin paikan täsmennetyllä nimellä *Pikku Sikosaari*. Sen perusteena on sijainti, ja idempänä kohaakin tarkoitetta suurempi Sikosaari. Maununkarin nimistä nuorin on 2000-luvulla syntynyt *Bahia*, jota käytetään erään perheen parissa. Perheen samanniminen kissa kulki talvella saareen eikä päässyt enää takaisin jäiden sulaessa. Naapuri havaitsi kissan, ja niin paikka sai nimensä.

***Mellanlandet.** Itä-Villingin ja Villingin välinen kannas, josta käytetään vuonna 1913 nimeä *Mellanlandet* (SA). Nimi perustuu sijaintiin kahden suuren saaren välissä. Kannaksen kapeimmasta kohdasta käytetään samassa lähteessä rinnakkaismuotoja *Grönavikshalsen* ja *Grönaviksställen*.

Mursut. Kaksi kiveä Villingin etelärannalla. Informantin mukaan kivet muistuttavat mursujen päitä, joiden kuonot ovat vastatusten. Nimi perustuu muotoon, ja sen on keksinyt informantin isä 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Nimi on nykyisin saarella laajemminkin tunnettu.

Myrskykalliot. Kallioinen alue Vuorilahden itäpuolella. Paikasta käytetään rinnakkaismuotoja *Myrskykalliot* ja *Tyrskykalliot* sekä nimeä *Stormklipporna*. Suomenkielisten iästä minulla ei ole tietoa, mutta ruotsinkielinen esiintyy kartassa ainakin vuonna 1913 (SA). Paikka on tunnettu avomerelle aukeavasta näköalastaan, ja informanttien mukaan sinne tullaan katselemaan kallioon iskeytyviä aaltoja, jotka saattavat olla tuulisella säällä jopa kolmemetrisiä.

***Månskensberget.** Matalahko kallio Pukkiluotoa vastapäätä salmen toisella puolella. Paikasta on käytetty vuonna 1913 nimeä *Månskensberget* (SA). *Månshen* merkitsee ‘kuutamoa’. Paikalla on ehkä käyty ihailemassa yöllistä taivasta.

***Märaviken.** Pieni lahti, joka sijaitsee Villingin länsirannalla ja on osa suurempaa Kylänlahtea. Käytöstä kadonnut nimi on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). *Mära* merkitsee ‘tammaa’. Paikalle ei tunneta suomenkielisiä nimeä. Lahden lähellä on mahdollisesti sijainnut laidun saarelaisten hevosia varten. Nimi on kadonnut, kun sen tarkoittaman paikan käyttö on muuttunut.

***Märaviksbottnen.** Pieni lahti *Märaviken*-nimellä kutsutun lahden sisällä. Paikan kohdalle on merkitty kokoliittynäinen *Märasviksbottnen* vuonna 1913 (SA). Murrenana *botten* merkitsee ‘lahden sisempää osaa’ (NLL s.v. *-botten*). Nimi on kadonnut käytöstä.

***Neckens kaffebord.** Matala kallio Kristallilahden itärannalla. Paikasta on käytetty kartassa vuonna 1913 nimeä *Neckens kaffebord* (SA). Minun on vaikea sanoa varmasti, mihin nimenanto perustuu. Paikalla on saatettu nauttia kahvia ja ihailia maisemaa. Toisaalta nimi saattaa liittyä uskomusmaailmaankin. *Näck* merkitsee ‘näkkiä, vetehistä’. Nimeämisperuste jää epäselväksi.

Neitsytsaari. Pieni saari lähellä Hernesaarta ja Hintholmaa, aivan *Viipurinkaita*-nimisen merireitin varrella. Paikka tunnetaan virallisilla nimillä *Neitsytsaari* ja *Jungfruholmen*.

Ruotsinkielinen on varhaisempi ja esiintyy kartoissa asuissa *Jungfruholmen* 1778 ja *Jungfruholm* 1902. Lisäksi saaren nimeksi on merkitty karttaan vuonna 1692 *Grunesholmen*. Nykyiset nimet virallistettiin 1948. (Helsingin kadunnimet 1970: 229.)

Saaren vanhimpaan nimeen sisältyy ruotsinkielinen murrenana *grunne*, joka merkitsee ‘vedenalaista karia, matalikkoa’, ‘kivistä riuttaa, särkkää’ tai ‘matalaa pohjaa’ (FO s.v. *grynna*). Toponyymi perustuu sijaintiin. *Jungfruholmen* sisältää määriteosanaan sanan *jungfru* ‘neitsyt, impi’. Tällaisille nimille on annettu kaksi erilaista selitystä: niihin liittyy uskomus jonkinlaisesta myyttisestä oliosta tai niiden tarkoitteet ovat kapeita vesireittejä ja kulkuväyliä (NLL s.v. *Jungfru*-). Neitsytsaaren pohjoispuolitse kulkee Viipurinkaita, itään johtava merireitti. Mielestäni on todennäköistä, että paikka on nimetty merenkäynnin näkökulmasta. Alueella sijaitsee kaksi muutakin *Jungfru*-nimistä paikkaa, tosin kauempana Itä-Villingissä (ks. *Jungfruberget, *Jungbergsviken).

***Norsgropen.** Erittäin jyrkkä syväne Villingin lounaisosassa lähellä Viipurinkaitaa. Nimi on paikallisesti käytetty. *Nors*-alkuiset nimet sisältävät kalalajin nimityksen *nors* ‘kuore, norssi’ (NLL s.v. *Nors*-). Nimi on enää vanhempien saarelaisten muistissa ja kadonnut käytöstä.

***Ogelviken.** Pieni lahti Villingin länsiosassa. Paikasta on käytetty Winterin kartassa nimeä *Ugelvik* ja myöhemmin vuonna 1913 rinnakkaismuotoa *Ogelviken* (SA). Nuoremman kartan selosteessa mainitaan, että oikeastaan kyseessä on *Uggel*-nimi. Tällaiset nimet sisältävät lintulajin nimityksen *uggla* ‘pöllö’ (NLL s.v. *Uggel*-). Nimenanto perustuu paikalla tavattuihin pöllöihin.

Pitkäpaasi. Kari Itä-Villingin kaakkoispuolella. Paikka tunnetaan virallisissa kartoissa nimillä *Pitkäpaasi* ja *Långhället*. Jälkimmäinen on iäkkäämpi, ja suomenkielinen on käänös siitä (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Nimeämisperuste on paikan muoto, sillä kari on itä-länsisuunnassa pitkänomainen, mutta muuten kapeahko. Nimi ei kuulu alueen vanhimpaan paikannimistöön, sillä vielä 1500-luvulla sen tarkoite oli vedenpinnan alla.

Pukkiluoto. Harvinaisen korkea kalliosaari Villingin eteläpuolella, Kristallilahteen johtavan salmen suulla. Saari muodostaa yhdessä viereisen Tulikallion kanssa maisemallisesti merkittävän luontokohteen (Paikkatietohakemisto). Paikka tunnetaan virallisilla nimillä *Pukkiluoto* ja *Bockholmen*. Näistä jälkimmäinen on vanhempi ja esiintyy kartassa

ainakin vuosina 1913 (SA) ja 1930 (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Sana *bock* merkitsee ‘vuohipukkia, kilipukkia’ ja viittaa paikan ulkomuotoon tai laidunkäyttöön (NLL s.v. *Bock*-). Saaren vanhin nimi on Winterin karttaan merkitty *Krokholms Berg*.

Krokholms Berg on osa laajempaa, eteläiseen Villinkiin sijoittuvaa nimirypästä. Rypään kantanimi on todennäköisesti tarkoittanut joko mutkittellevaa salmea tai eteläisten saarten muodostamaa kaarevaa ketjua. *Bockholmen*-nimen ikääminen on vaikeaa. Se saattaa kuulua seudun alkuperäiseen, vanhaan nimistöön, onhan sen tarkoittama paikka alueella liikkuville ihmisille merkittävä ja ulkomuodoltaan erikoinen. Nimeä ei ole kuitenkaan merkitty vanhimpiin karttoihin, ja siksi sen tarkka ikä jää hämärän peittoon.

Salmisaari. Pieni, kivikkorantainen saari Villinginsalmessa. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Salmisaari* ja *Sundholmen*. Vaikka saari on pienikokoinen ja maastoltaan karu, on se mielletty saareksi. Tämä johtunee siitä, että paikalla kasvaa muutamia puita. *Holm(e)*-loppuisia nimiä on eniten Uudellamaalla sekä Ahvenanmaan ja Turunmaan sisäsaaristossa, ja niitä käytetään metsää kasvavista saarista (NLL s.v. *Holm[e]*).

Sikosaari. Pienehkö saari Villingin pohjoispuolella. Paikka on virallisilta nimiltään *Sikosaari*, *Svinholmen*. Ruotsinkielinen on iäkkäämpi ja esiintyy nimestyskartassa vuonna 1913 (SA). Informanttien mukaan paikallisessa käytössä ovat myös *Sikasaari*, *Iso Sikosaari* ja *Viinasaari*. Näistä ensimmäinen on *Sikosaaren* rinnakkaismuoto. Täsmennetty *Iso Sikosaari* erottaa tarkoitteen lähellä sijaitsevasta Pikku Sikosaaresta (ks. Maununkari).

Määriteosana toimiva *svin* merkitsee ’kesysikaa’, ’villisikaa’ tai ’mäyrää’. Hakojen ja aitausten nimissä se perustuu laiduntamiseen. (NLL s.v. *Svin*-.) Informantin mukaan Villingissä elää muutamia villisikoja, ja nimi saattaakin perustua näiden esiintymiseen. *Viinasaaren* taustalla on informanttien mukaan saarella kieltoain aikaan sijainnut viinakätkö. Alkoholi oli mahdollisesti peräisin Virosta.

***Suutarinranta.** Ranta Etelä-Villingissä Pukkiluotoa vastapäätä. Nimeämisperuste on omistus. Lähellä sijaitsee *Suutarinmökki*-nimellä tunnettu rakennus. Nimi on kadonnut käytöstä, mutta vanhimmat saarelaiset muistavat sen vielä.

Tulikallio. Korkea kalliosaari Villingin eteläosassa. Vierellä sijaitsee yhtä korkea Pukki-luoto. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Tulikallio* ja *Kasaberget*. Jälkimmäinen on varhaisempi ja merkitty talteen vuosina 1913 (SA) ja 1930. *Tulikallio* on nuorempi käännös (Helsingin kadunnimet 1970: 227.)

Kasaberget-nimet ovat Uudellamaalla yleisiä, ja niiden tarkoittamia kallioita on niin saaristossa kuin sisämaassakin. Kalliot muodostavat selviä ketjuja; ne ovat ilmeisesti kuuluneet 1600–1700-luvuilla jonkinlaiseen tiedotusjärjestelmään. (Pitkänen – Zilliacus 1996.) Villingin *Kasaberget*-nimen alkuperä ja ikä jäävät pimentoon. Se saattaa kuulua alueen alkuperäiseen, vanhaan nimistöön, onhan sen tarkoittama paikka seudulla tunnettu ja ulkomuodoltaan erikoinen. Nimeä ei ole kuitenkaan merkitty kaikkein vanhimpiin karttoihin.

Tupsu. Kari, joka sijaitsee noin 120 metrin päässä Itä-Villingistä. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Tupsu* ja *Österhället*. Suomenkielinen on nuorempi, ruotsinkielinen puolestaan ennestään paikallisesti käytetty. Se perustuu sijaintiin ja on muodostettu täsmästä nimimuodosta *Östra uthället* (Helsingin kadunnimet 1970: 227.) Nimenosaa *Ut-* käytetään jonkin alueen ulkopuolella tai reunalla sijaitsevista paikoista (NLL s.v. *Ut-*). Suomenkielisen *Tupsun* motivaatio on epäselvä. Helsingin kadunnimet -teoksessa (1970: 227) mainitaan, että se on vapaasti muodostettu vastine ruotsinkieliselle nimelle. Minulla ei ole varmaa tietoa nimeämisperusteista.

Uimakallio. Hyvänä uimapaikkana tunnettu kallio eteläisessä Villingissä, Viipurinkiveä vastapäätä. Paikka on kesäisin lasten suosiossa, ja informantin mukaan kalliolta voi hypätä suoraan mereen uimaan. Paikannimi on syntynyt 1900-luvulla. Informantit eivät tienneet kalliolle ruotsinkielistä nimeä.

Varviluoto. Saari Sikosaaren ja Maununkarin itäpuolella, Villinginlahden suulla (ks. kartta 5). Paikasta käytetään virallisia nimiä *Varviluoto* ja *Varvholmen*. Ruotsinkielinen tavataan kartassa vuonna 1930, suomenkielinen on myöhäisempi mukaelmäkäännös (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Winterin karttaan paikan kohdalle on merkitty vuonna 1798 *Holme Berg*. Informanttien mukaan paikallisessa käytössä ovat *Ölskär* ja *Ölski*.

Saari on melko jyrkkärinteinen ja paikoin kallioinen. *Holme Berg* perustuneekin näihin ominaisuuksiin. Nimi on alueen iäkästä paikannimistöä. Nykyisin käytetty *Varvholmen* sisältää ’telakkaa, veistämöä’; ’kierrosta’; ’kerrosta’; ’vuosikertaa’ merkitsevän

sanan *varv* (NLL s.v. *Varv*). Informantin mukaan paikalla on sijainnut aikaisemmin telakka, jonka jäljiltä kalliossa on aluksen kallistamista varten pultattuja kiinnikkeitä. Nimi on nuori, aikaisintaan 1800-luvulla syntynyt, ja edelleen vakiintuneessa käytössä. Sen pohjalta on muodostettu läheisen salmen nimi *Varvssund* (SA). *Ölskär* on otettu käyttöön 1900-luvulla, jolloin informantti perheineen saapui kesäasukkaaksi Villinkiin. Tontilta löytyi tuolloin paljon vanhoja olutpulloja. *Ölski* on suomenkielisten käyttämä slanginimi.

Kartta 5. Varvluoto on Villingenlahden suulla. Saarta vastapäätä sijaitsee niemi, josta käytettiin nimeä *Varvsundsudden* (SA). Ylälaudalla Sikosaari ja Maununkari. Kartta: Helsingin opaskartta. Paikkatietohakemisto.

***Varvsund.** Varvluodon ja Villingen välinen salmi, joka sijaitsee pääsaaren koillisosassa. Nykyisin salmi katkeaa siltaan, jota pitkin kesäasukkaat kulkevat Varvluotoon. Kaupunkikartoissa ei ole paikalle nimeä. Vuonna 1913 salmen kohdalle on merkitty liitännäinen *Varvssund* (SA).

***Varvsundsudden.** Niemi Varvluotoa vastapäätä. Paikasta käytettiin vuonna 1913 nimeä *Varvsundsudden* (SA). Nimi on liitännäinen salmennimestä *Varvsund*.

Vessi. Villingin läntinen osa. Winterin karttaan on paikan kohdalle merkitty sijaintiin perustuva *Wester Willinge Udd*. Nykyisin käytössä on nuori slanginimi *Vessi*, joka on peräisin 1900-luvun lopulta tai 2000-luvun alusta. Itä-Villingistä käytetään vastaavasti lempinimeä *Össi*.

Viipurinkaita. Merialue Villingin eteläpuolella. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Viipurinkaita* ja *Viborgshålet* (Helsingin kadunnimet 1970: 229). Vuonna 1913 nimeksi mainitaan jälkimmäisen ohella *Viborgssundet* (SA). Nimi perustuu sijaintiin itään kulkevan merireitin lähellä.

Viipurinkivi. Suuri lohkare Pukkikallion ja Tuliluodon eteläpuolella. Paikka tunnetaan laajalti villinkiläisten ja merenkulkijoiden parissa. Kivestä käytetään virallisia nimiä *Viipurinkivi* ja *Viborgssten*. Villinkiläiset käyttävät rinnakkaismuotoa *Viborskasten* ja jotkut myös rinnakkaisnimeä *Huikkakivi*. Helsingin kadunnimet -teoksessa (1970: 229) mainitaan, että vuonna 1808 paikan kohdalle on merkitty *Björnsten*.

Virallinen ruotsinkielinen nimi perustuu sijaintiin; paikan ohitse kulkee *Viipurinkaita*-niminen merireitti, ja informanttien mukaan kiveä käytetään merimerkkinä. *Viipurinkivi* on kartoissa nuori, mutta luultavasti käytössä vanha (Helsingin kadunnimet 1970: 229). Todennäköisesti ruotsinkielinen on iäkkäämpi, sillä merireitti tunnettiin kartoissa aluksi nimellä *Viborgshålet*. *Huikkakivi* perustuu paikan ja ihmisen väliseen suhteeseen. Kiven luona on ollut tapana ottaa lähtöryyppy ennen avomerelle suuntaamista. *Björnsten* perustuu yhtäläisyysassosiaatioon käsitteen ja paikan välillä. Viipurinkivi on suuri, tummanharmaa lohkare, joka on luultavasti muistuttanut nimenantajaa karhusta.

Villinginlahti. Laaja lahti Villingin ja Itä-Villingin välillä. Paikka tunnetaan virallisilla nimillä *Villinginlahti* ja *Villingeviken*. Siitä on käytetty useita muitakin nimiä, joista varhaisimmat ovat ruotsinkielisiä. Helsingin kadunnimet -teoksessa (1970: 227) on tieto, jonka mukaan paikasta käytettiin vuonna 1697 nimeä *Östra Willing wjken*. Vuonna 1798 karttaan on merkitty kaksi nimeä; lahden sisemmän osan kohdalla lukee *Grönwjk* ja ulomman *Willings Fladan* (mp.). Vuonna 1913 lahden eteläisen osan nimeksi on päinvastoin merkitty *Fladan* tai *Fladaviken*, koko lahden nimeksi *Öster Willingevik* (SA). Vuonna 1943 mainitaan *Grönnaviken* ja 1948 *Östra Villingeviken*. Suomenkielisiä nimiä paikalle ovat *Itä-Villinginlahti* ja sen nuorempi rinnakkaismuoto *Villinginlahti* sekä *Viherlahti*. *Itä-Villinginlahti* on merkitty karttaan vuonna 1948 (Helsingin kadunnimet 1970: 227).

Varhaisin *Östra Willing wjken* on liitynnäinen saarenimestä ja perustuu sijaintiin. Nimi on kadonnut käytöstä. Vanhalta vaikuttaa myös väriin perustuva *Grönwjck*, joka on edelleen paikallisessa käytössä – tosin nykyisin määräisessä muodossa. Informanttien mukaan se on lahden ”oikea nimi”. Heidän mukaansa erityisesti iäkkäämmät villinkiläiset vierastavat paikasta käytettyjä virallisia nimiä. Sijaintiin perustuva *Willings Fladan* sekä saman nimen rinnakkaismuodot *Fladan* ja *Fladaviken* sisältävät murreosan *flada*, joka merkitsee ‘pienempää ulappaa, merenselkää, aavaa’ tai ‘matalaa lahtea’. Tällaisen elementin sisältäviä nimiä on usein käytetty saariston suojaisista sisäselistä (NLL s.v. *-flade*; Pitkänen – Zilliacus 1996.) *Villingeviken* on nuori, 1900-luvun aikana syntynyt rinnakkaisnimi. Suomenkielisistä nimistä paikallisessa käytössä on *Viherlahti*, joka on käänös varhaisemmasta ruotsinkielisestä nimestä *Grönnaviken*.

Villinginluoto. Kari Itä-Villingin itäpuolella. Alueella on useita muitakin samanlaisia paikkoja, mutta tämä sijaitsee kauimmaisena idässä; etäisyyttä Itä-Villinkiin on noin 790 metriä. Paikasta käytetään virallisia nimiä *Villinginluoto* ja *Villingekobben*. Suomenkielinen on käänös (Helsingin kadunnimet 1970: 235). Ruotsinkielinen tavataan kartassa vuonna 1913. Paikan toiseksi nimeksi mainitaan samassa yhteydessä *Lerkobben*. (SA.) Vuonna 1932 nimet esiintyvät asuissa *Willingekubb* ja *Lerkubb*. Edellinen on kirjattu karttaan myöhemminkin vuonna 1943 asussa *Villingekubb*. (Helsingin kadunnimet: 227.)

Villinginluoto kuuluu virallisesti Ulkosaariin, mutta tunnetaan kuitenkin sijainnistaan Villingin lähellä. Idästä Helsingin alueelle saapuva merenkulkija havaitseekin ensimmäiseksi sen; *Villingekobben* on annettu tästä näkökulmasta. *Lerkobben* perustuu ominaisuuteen tai käyttöön. *Ler*-paikat ovat maaperältään savisia tai sitten niiltä on kaivettu savimaata (NLL s.v. *Ler*-). Kummastakin nimestä tavataan sekä *kobben*- että *kubb*-loppuinen muoto. *Kobba*, *kobbe* ja *kubba* merkitsevät ’puutonta, kaljua kalliopaasia tai karia’. *Kobba/e*-nimiä on maassamme yli noin 1300. Tiheimmin niitä tavataan Saaristomeren eteläosissa sekä Länsi-Uudellamaalla. Nimenosa esiintyy sekä määräisessä että epämääräisessä muodossa. *Kubb(a)*-nimiä on puolestaan noin 50, ja näiden tarkoitteista suurin osa sijaitsee Pohjanmaalla. Yksittäisiä samanloppuisia nimiä tavataan muuallakin, mutta nämä eivät kaikki liene alkuperäistä nimistöä (mt. s.v. *Kobba/e*, *Kubb[a]*).

Villinginsalmi. Salmi tutkimusalueeni länsiosassa, Jollaksen ja Villingin välissä. Paikka tunnetaan virallisilla nimillä *Villinginsalmi* ja *Villingesundet*. Ruotsinkielinen on varhaisempi, sillä se on merkitty karttaan muotoon *Willing Sund* vuonna 1777. Myöhemmin

vuonna 1948 salmen kohdalle on merkitty *Villinge-sund* ja vuonna 1958 *Villingesundet*. (Helsingin kadunnimet 1970: 227.) Nimi perustuu sijaintiin. Suomenkielinen nimi on käännös (mp.).

Villinki. Villinki on itä–länsisuunnassa noin kaksi kilometriä ja etelä–pohjoissuunnassa noin 1200 metriä pitkä saari Helsingin alueen kaakkoisosassa. Se muodostaa yhdessä Itä-Villingin kanssa 50. kaupunginosan, ja siitä käytetyt nimet ovatkin siten paitsi luontomyös asutusnimiä. Virallisessa käytössä ovat toponyymit *Villinki* ja *Villinge*. Ruotsinkielinen on varhaisempi ja merkitty karttaan vuonna 1545 asuun *Villingh*, vuonna 1556 *Willinge* ja vuonna 1558 *Willinge*. (Helsingin kadunnimet 1970: 29, 227.) Brotheruksen kartassa saaren kohdalle on merkitty *Villing Landet*.

Villinge-nimen alkuperästä tai semanttisesta sisällöstä ei ole täyttä varmuutta, ja sen taustalle onkin esitetty erilaisia teorioita. Westmanin (1935: 385) mukaan toponyymi perustuu muinaisruotsin sanaan **vidher* ‘metsä’ ja sisältää *ing*-johtimen. Kepsu (2005: 75) on puolestaan esittänyt, että saarenimi on aikoinaan kulkeutunut seudulle Ruotsista tulleen uudisasukkaan mukana. Hän mainitsee, että lähtökyläksi sopisi *Villinge*-niminen kylä (*in Vilingi, in Villingi* 1291) Uplannin Danmarkin pitäjältä. Saarella on hänen mukaansa ollut aikaisemmin suomenkielinen nimi. (Mp.) Suomessa *Villi*-alkuiset paikannimet sisältävät usein miehennimen, joka on perua saksalaisista nimistä *Wilhelm, Willi, Willich* jne. Näiden paikannimien tarkoitteet ovat yleensä asumuksia. (USN s.v. *Villikka*; SPK s.v. *Villilä*.)

Virilahti. Pieni lahti Villingin eteläpuolella. Paikasta käytetään epävirallista nimeä *Virilahti*, johon sisältyy informantin mukaan veneennimi *Viri*. Läheisen tontin omistajalla on tapana ankkuroida lahteen. Paikannimelle on toinenkin selitys; se saattaa perustua paikan ja ihmisen väliseen suhteeseen. *Viriä* käytetään Suomessa harvakseltaan myös etu- ja sukunimenä (Väestörekisterikeskuksen nimipalvelu). *Virilahti* on syntynyt 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla kesäasukkaiden parissa.

Vuorilahdenlampi. Lähes umpeenkasvanut lampi Villingin eteläosassa. Nimet *Vuorilahdenlampi* ja *Bergviksgölen* on virallistettu vuonna 1969 (Helsingin kadunnimet 1970: 227). Ne ovat liitynnäisiä lähellä sijaitsevan lahden nimistä *Vuorilahti, Bergviken*. Vuonna 1913 lammen kohdalle on merkitty *Grönviksträsk* (SA). Minulla ei ole tietoa siitä, onko se edelleen käytössä.

Vuorilahti. Pieni lahti Villingin eteläosassa. Nimet *Vuorilahti* ja *Bergviken* on virallistettu vuonna 1969 (Helsingin kadunimet 1970: 227). Minulla ei ole varmaa tietoa niiden iästä. Perusteena ovat lahden korkeat kalliorannat.

Välikkö. Pukkiluodon ja Tulikallion välinen kapea salmi. Paikalle ei ole virallista nimeä, mutta informantti tuntee sen *Välikkönä*. Nimi on syntynyt 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla villinkiläisen perheen parissa, eivätkä muut saarelaiset käytä sitä. Nimenanto perustuu paikan ominaisuuteen, sillä salmi on niin kapea, että sen läpi pystyy kulkemaan ainoastaan soutuveneellä.

***Ängsvik.** Lahti Itä-Villingin eteläpuolella. Paikan kohdalle on Winterin karttaan merkitty *Ängsvik* vuonna 1798. Lähellä on ollut aikoinaan niitty, ja perusteena onkin sijainti.

***Österudden.** Niemi Itä-Villingin itäosassa. *Österudden* on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA), mutta tarkempi sijainti jää epäselväksi. *Udde*-perusosan sisältävät nimet ovat tavallisia Suomen ruotsinkielisellä saaristoalueella (NLL s.v. *-udde*). Kartan mukaan lähellä sijaitsee metsä, josta käytettiin liitynnäistä *Österuddsskogen*.

3.1.2 Maastonimet

Tutkimukseni keskittyy saaristoon, jossa on paljon kareja, luotoja ja muita vesistökohteita. Onkin odotuksenmukaista, että kokoelmani maastonimet ovat suhteessa vesistöniemiin vähemmistönä. Ero on selkeä, sillä maastossa sijaitsevia paikkoja yksilöi 11 nimeä, rannoilla ja meressä sijaitsevia puolestaan 130. Taulukkoon olen merkinnyt maastonimien erilajiset tarkoitteet, nimien kokonaismäärät sekä määrät eri kielillä. Esittelen seuraavaksi kokoelmani maastonimet.

***Björkskogen.** Metsä Länsi-Villingissä, synkässä ja pimeässä notkelmassa. Informanttien mukaan paikasta käytettiin aikaisemmin nimeä *Björkskogen*. Notkelmassa kasvoi koivuja. Nimi on kadonnut käytöstä, mutta se on edelleen vanhimpien informanttien muistama.

Taulukko 2. Maastonimet ja niiden tarkoittamat paikat.

Paikanlaji	Paikat	Nimien määrä	Suomenk.	Ruotsink.
Metsät	4	4	-	4
Kalliot	3	4	2	2
Kivet	2	2	2	-
Suot	1	1	-	1

***Grönaviksskogen.** Metsä Villinginlahden lähellä. Paikan kohdalle on merkitty karttaan vuonna 1913 *Grönaviksskogen* (SA). Perusteena on sijainti *Grönaviken*-nimisen lahden lähellä.

Kokkokallio. Kallio Villingin eteläosassa. Informantit käyttävät paikasta nimeä *Kokkokallio*. *Kokko* merkitsee ‘roviota, kokkotulta, -valkeaa’ tai runollisessa kielessä ‘kotkalintua’ (SKP s.v. *kokko*). Se on lisäksi sukunimi. Sanan sisältävien nimien perusteet vaihtelevat. Villingin nimi perustuu käyttöön, sillä informantin mukaan kalliolla on joskus poltettu kokkoa. Nimi on syntynyt 1900-luvulla.

Kyöpelinvuori. Korkea kallio metsässä Länsi-Villingissä. Paikka tunnetaan nykyisin *Kyöpelinvuorena*. Lisäksi siitä on käytetty ainakin 1900-luvun alkupuolella vanhempaa nimeä *Maraskattsberget* (SA). Kallion lounaispuolella kasvaa metsä, jonka kohdalle on karttaan merkitty samanmuotoisen määräiteosan sisältävä nimi (ks. *Maraskattsskogen).

Ruotsinkielinen nimi palautuu huvila-asutuksen aikakauteen ja saattaa olla läheisen *Margattan*-nimisen huvilan kesäasukkaiden antama. Sana *mara* merkitsee mm. ’noitaa, noita-akkaa, ämmää’ ja *katt* ’kissaa’. Paikannimi liittyykin uskomusmaailmaan ja käsitykseen siitä, että korkeat kalliot ovat noitien asuttamia paikkoja. Aineistoni *Kyöpelinvuori* on tutkimusalueen nuorempaa nimistöä ja loma-asukkaiden parissa syntynyt. Se on läheisen huvilan miespuolisten kesäasukkaiden käyttämä; informantin mukaan miehet lähettävät naiset kalliolle, kun kaipaavat rauhaa. *Kyöpel* merkitsee ‘kummitusta, mörköä, pirua’ tai ‘köntystä, körilästä’. Lisäksi se tarkoittaa kuvitteellista paikkaa, jonne naimattomat naiset kuoltuaan joutuvat ja jossa noidat kokoontuvat. Sanaa käytetään myös haukkuma- ja voimasanana. (SMS s.v. *kyöpel*). *Kyöpel*-nimiä on tutkinut Kaija Mallat

(2007). Hänen mukaansa Suomessa on noin 200 tällaista nimeä, ja näistä suurin osa yksilöi maankohoumaa. Varhaisimmat nimet liittyvät uskomuksiin haltioista tms. ja tarkoittavat merkittäviä paikkoja. (Mp.) Suomenkielinen nimi ei ole suora käänös ruotsinkielisestä, mutta jälkimmäinen on mahdollisesti vaikuttanut sen syntyyn.

Käärmekivi. Kivi Villingin keskiosassa. Siitä käytetään saarelaisten parissa epävirallista paikannimeä *Käärmekivi*. Paikalla on nähty aikaisemmin useita käärmeitä.

***Maitokivi.** Kivi Villingin keskiosassa. Lapset pysähtyivät lepäämään paikalla maidonhakumatkoillaan saapuessaan Kylänlahdelta. Nimi on syntynyt 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla ja kadonnut käytöstä. Villinkiin viime vuosikymmeninä saapuneet lomasukkaat eivät tunne nimeä, mutta iäkkäämmät informantit muistavat sen edelleen.

***Maraskattsskogen.** Metsä Länsi-Villingissä. Paikan koillispuolella sijaitsee kallio, jonka nimeen sisältyy samanmuotoinen määriteosa. *Maraskattsskogen* on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA) ja saattanut syntyä läheisen *Margattan*-nimisen huvilan asukkaiden parissa. Nimi perustunee sijaintiin kohouman lähellä, onhan korkeita kallioita kansanperinteessä pidetty noitien vallassa olevina paikkoina. Sana *mara* merkitsee mm. 'noittaa, noita-akkaa, ämmää' ja *katt* 'kissaa'. Paikannimi on kadonnut käytöstä, eivätkä informantit tunne metsälle muitakaan nimiä.

***Smidiberget.** Kallio Länsi-Villingissä Kylänlahden ja Villinginsalmen välimaastossa. Kalliosta on käytetty kartassa vuonna 1913 nimeä *Smidiberget* (SA). Se liittyy omistukseen perustuviin *Smedas/-es/-is*-alkuisiin nimiin (NLL s.v. *Smedas/-es/-is*). Paikalla on mahdollisesti ollut sepän paja tai asumus, jonka mukaan kallio on nimetty.

***Varvsundskärret.** Suo tai korpi niemessä Varviluotoa vastapäätä. Nimi on liitynnäinen salmennimestä *Varvsund* ja merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Se on myöhemmin kadonnut käytöstä. *Kärr* merkitsee 'suota' tai 'korpea'.

***Österuddsskogen.** Metsä Itä-Villingin itäosassa. Nimi on liitynnäinen niemennimestä *Österudden* ja merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Perusteena on sijainti.

3.1.3 Luontonimistön yleispiirteet

Luonnonpaikkoja tarkoittavat nimet ovat aineistossani enemmistönä. Toponyymeja on yhteensä 141, ja näistä valtaosa, 130, yksilöi erilaisia vesistökohteita. Maastossa sijaitsevia paikkoja tarkoittavia on puolestaan 11. Eniten nimiä on saarille, 51, lahdille, 30, ka-reille, 11, ja salmille, 9. Luontonimistä suomenkielisiä on 58 ja ruotsinkielisiä 81. Uni-versaaleja nimiä ovat nuoret *Bahia* ja *Honolulu*.

Villingin kielisuhteiden kehittymisestä ja muuttumisesta kertovat nimistön ikä ja alkuperä. Suomenkielisistä nimistä hieman yli puolet, 30, on ruotsista käännettyjä ja mu-kailtuja nuoria nimiä. Ruotsin kielen vaikutuksesta riippumattomia suomalaisnimiä on puolestaan 23. *Kartanonlahti*, *Jänissaari*, *Matalalahti*, *Vuorilahdenlampi*, *Vuorilahti* ovat tältä osin epäselviä; ne saattavat olla alueen suomenkielisen väestön parissa itsenäi-sesti syntyneitä, tai sitten ne ovat käännöksiä vanhemmista ruotsinkielisistä nimistä. Niillä on kaikilla semanttisesti samaa merkitsevä ruotsinkielinen rinnakkaisnimi (aineis-tossani esim. *Jänissaari* ja sen rinnakkaisnimi *Kaninholmen*). Ruotsinkielisistä valtaosa, 76, on primaareja eli paikallisten ihmisten parissa spontaanisti syntyneitä nimiä. Taustal-taan epäselviä ovat *Bergviken*, *Bergviksgölen*, *Kaninholmen*. Lisäksi nimiin *Kintaholmen* ja *Kutuhället* sisältyy suomenkielistä aineista.

Aineistossa on selkeitä eri aikakausiin palautuvia kerrostumia ja nimet voidaankin jaotella ikään perustuen kolmeen ryhmään: vanhoihin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin. Ensimmäiseen kuuluu 26 nimeä. Ne ovat syntyneet seudun varhaisen asutuksen aikakau-della Villingin talonpoikien tai muiden alueella liikkuneiden ihmisten parissa. Iäkkäim-mät ovat keskiaikaisia, ja niistä on olemassa vanha karttamerkintä tai muuta tietoa, joka palauttaa ne ajanjaksoon. Keskiajalla nimet olivat esimerkiksi usein epämääräisessä muo-dossa, sillä tuolloin määräinen muoto ei ollut vielä yleisesti käytössä paikannimistössä (Zilliacus 1989: 68).

Villinki on autioitunut viimeistään 1600-luvun alussa, ja siksi onkin todennäköistä, että suuri osa varhaisten asukkaiden muodostamista nimistä on kadonnut. Keskiajalta säi-lyneet toponyymit ovat olleet vakiintuneessa käytössä, laajemmin tunnettuja ja yksilöi-neet alueella liikkuneille ihmisille keskeisiä paikkoja. Tällaisia ovat *Byviken*, *Villinge*, *Östra Willing wjken* ja *Öster-Villinge*. Yhtä vanhoja ovat *Grunesholmen*, *Torsholmen* ja *Villingholm*, mutta edellisistä poiketen ne ovat kadonneet käytöstä ja säilyneet ainoastaan karttalähteissä.

Vanhoista nimistä kaikkia en voi varmuudella palauttaa keskiaikaan. Nämä nimet ovat kyllä syntyneet ennen Villingin huvila-asutusta, mutta niiden tarkempi ajoittaminen

on ollut minulle vaikea tehtävä. Osa ryhmän nimistä saattaa hyvinkin olla peräisin jo Villingin ensimmäisen asutuksen aikakaudelta. Esimerkiksi saaren eteläisessä osassa sijaitsevia paikkoja yksilöivät *Krok*-alkuiset nimet ovat tällaisia. *Krokholm Berg* on merkitty Winterin karttaan vuonna 1798, joten rypään kantanimi on syntynyt viimeistään 1700-luvulla, mahdollisesti aikaisemminkin. Muita ryhmän nimiä ovat *Björnsten*, *Granholmen* (Kuusisaaresta), *Grönaviken*, *Holme berg*, *Jungfruholmen*, *Jusses holmen*, *Kintaholmen*, *Ogelviken*, *Ryss Holmarne* (Hernesaaresta), *Skomakarholmen*, *Trutholmen*, *Wester Wilinge Udd*, *Villingesundet*, *Willings Fladan* ja *Ångsvik*. Käytössä säilyneitä ovat *Granholmen*, *Grönaviken*, *Jungfruholmen* ja *Trutholmen*.

Vanhojen nimien aiheena on yleisimmin sijainti. Tällaisin perustein annettuja nimiä on 13, esimerkiksi *Byviken* ja *Willings Fladan*. Ominaisuuteen perustuvat *Björnsten*, *Grönaviken* ja *Holme Berg*. Samoin perustein on annettu lisäksi *Krokarna*, joka lienee *Krok*-rypään kantanimi. Paikalla oleva asia tai olio on nimenannon aiheena nimien *Granholmen*, *Ogelviken* ja *Trutholmen* kohdalla. Paikan ja ihmisen väliseen suhteeseen perustuvat *Jusses holmen*, *Ryss Holmarne* ja *Skomakarholmen*. Nimien *Kintaholmen* ja *Torsholmen* (rinnakkaismuoto *Torskholmen*) kohdalla on epäselvää, millaisin perustein ne on paikoille annettu.

Toinen luontonimistön selkeä ajallinen kerrostuma koostuu 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa syntyneistä nimistä. Kutsun tähän ryhmään kuuluvia toponyymeja huvilakauden nimiksi, vaikka osa niistä onkin syntynyt ennen kesäasukkaiden saapumista. Aikakaudella Villingissä nautittiin jo kartanoelämästä huvilarakentamisen tehdessä tuloaan alueelle. Kartanonväen ja palveluskunnan lisäksi saarella asui useita kalastajia perheineen. Lisäksi harjoitettiin pienviljelyä ja pidettiin karjaa.

Aikakauteen palautuu kaikkiaan 32 nimeä. Ryhmään kuuluvat esimerkiksi *Bastuvik*, *Fladaviken*, *Hälla*, *Maraskattsberget*, *Mellanlandet*, *Märaviken* ja *Neckens kaffebord*. Katoaminen on ollut runsasta, sillä ainoastaan 7 nimeä on edelleen vakituisessa käytössä. Tällaisia ovat *Grundviken*, *Hindholmen*, *Stormklipporna*, *Svinholmen*, *Varvholmen*, *Villingekobben* ja *Ärtholmen*. Tämänkin aikakauden nimille on tyypillistä ruotsinkielisyys; joukossa on ainoastaan yksi suomenkielinen toponyymi, *Maitokivi*. Lisäksi *Kutuhället*-nimeen sisältyy suomalaisperäistä ainesta.

Huvilakaudella nimenannon keskeisimpänä aiheena on vanhojen nimien tavoin sijainti. Tällaisin perustein annettuja nimiä on 17. Joukkoon kuuluvat mm. *Bastuvik*, *Grönaviksträsk* ja *Varvsundskärret*. Paikalla oleva asia tai olio on nimenannon aiheena 7 tapauksessa nimien *Björkskogen*, *Granholmen*, *Kutuhället*, *Norsgropen*, *Rönngrundet*,

Svinholmen ja *Ärtholmen* kohdalla. Ominaisuuteen perustuvia nimiä on 4. Ryhmään kuuluvat *Grundviken*, *Kristallviken*, *Stensundet* ja *Stormklipporna*. Paikan ja ihmisen väliin suhteeseen perustuvat puolestaan *Maitokivi*, *Ryssholmarne* ja *Varvholmen*. Nimenannon aihe on epäselvä 4 nimen kohdalla: tällaisia ovat *Hindholmen*, *Liusviken*, *Månskensberget* ja *Neckens kaffebord*. Lisäksi paikanlajia ilmaisee 1 nimi, *Hälla*.

Kolmas ajallinen kerrostuma, nuorten nimien ryhmä, koostuu myöhemmin 1900-luvulla ja 2000-luvun alussa syntyneistä toponyymeista. Niiden aikaudella Villingin kalastajien ja saarivahtien muodostama vakituinen asutus oli jo ehtinyt kadota ja kesäasutus puolestaan levitä ympäri saarta. Uusia tontteja lohkottiin edelleen ja kesämökkejä rakennettiin.

Nuorten nimien ryhmään kuuluu 54 paikannimeä; nämä ovat kaikki edelleen käytössä. Joukkoon kuuluvat esimerkiksi *Bahia*, *Huikkakivi*, *Kokkokallio*, *Krokotiilinniemi*, *Mursut*, *Tupsu* ja *Össi*. Suurin osa spontaanisti syntyneistä nimistä yksilöi vähemmän tunnettuja paikkoja, kuten kiviä ja kareja. Osa tarkoittaa puolestaan merkittäviä paikkoja; tällaiset ovat kuitenkin kaikki käännöksiä tai mukaelmia. Hyvä esimerkiksi on saaresta ja samalla kaupunginosasta käytetty *Villinki*.

Aikakauden nimistölle tyypillinen piirre on suomenkielisten nimien suuri määrä, mutta toisaalta mukana on myös muutamia ruotsinkielisiä toponyymeja sekä kaksi ”universaalia” nimeä. Villingissä asui 1900-luvun alussa joitakin suomea äidinkielenään puhuvia perheitä (tieto informantilta), ja nämä muodostivat omassa piirissään paikannimistöstä. Suuremman murroksen aiheutti kuitenkin saaren alati kasvava kesäasutus, jonka seurauksena Villingin nimimaisema alkoi suomalaistua voimakkaasti 1950-luvulta alkaen. Samalla ruotsinkielisiä, 1900-luvun alussa käytettyjä nimiä katosi. Esimerkiksi aikaisemmin käytetyt *Bastuvik*, *Röngrundet* ja *Neckens kaffebord* ovat vieraita haastattelemilleni informanteille. Uusia tuulia Villingin paikannimistöön tuovat epäsuoran nimeämisen vertailevat siirrynnäiset: *Keppi-Helvetti*, *Honolulu*, *Kyöpelinvuori*.

Nuorista nimistä suurin osa sellaisia, joita en voi tarkastella syntaktis-semanttisen analyysin avulla. Ruotsista käännettyjä ja mukailtuja suomenkielisiä nimiä on ryhmässä paljon, 31. Spontaanisti syntyneiden nimien perusteena on useimmiten, 7 tapauksessa, paikan suhde ihmiseen. Ryhmään kuuluvat *Huikkakivi*, *Kahvikivi*, *Kokkokallio*, *Suutarinranta*, *Teekivi*, *Uimakallio* ja *Viinasaari*. Nimenannon aiheena on 4 nimen kohdalla sijainti. Tällainen nimi on esim. *Koutakannas*, joka sijaitsee lähellä *Koutaniemi*-nimistä

huvilaa. Ominaisuuden mukaan annettuja nimiä on 3, *Krokotiilinniemi*, *Mursut* ja *Välkkö*. Paikalla olevaan perustuu puolestaan *Käärmekeivi*. Perusteiltaan epäselvä on *Tupsu*. Siirrynnäisiä ryhmässä on 4, esimerkiksi sopivat *Bahia* ja *Godahoppsudden*.

Kaikkia aineistoni luontonimiä en pysty ajoittamaan tarkasti. Tällaisia toponyymeja on 29. Jotkin ajoittamattomat nimet tarkoittavat merkittäviä, tunnettuja paikkoja ja lienevät siten vanhoja. Ne on kuitenkin merkitty karttoihin myöhään. Suurin osa ajoittamattomista nimistä on syntynyt pienen yhteisön parissa. Ryhmässä on niin suomenkielisiä kuin ruotsinkielisiä nimiä. Nimenannon aiheista yleisin on sijainti; tällaisin perustein annettuja nimiä on 12. Joukkoon kuuluvat esim. *Sundholmen* ja *Österviken*. Yleinen peruste on lisäksi ominaisuus, jonka mukaan nimettyjä paikkoja on 9. Tällaisia nimiä ovat esim. *Kasaberget* ja *Pikkusaari*.

Havaitsin aineistoni luontonimistössä niin nimien kieleen kuin ikään liittyviä muutoksia. Vaikuttaa siltä, että suurten saarten, lahtien ja muiden keskeisten paikkojen nimet ovat säilyneet parhaiten. Vähemmän tunnettujen paikkojen nimissä on sen sijaan enemmän vaihtuvuutta. Osa nimenvaihdoista perustuu maaston topografisiin muutoksiin ja maankohoamiseen. Tällaista huomaa esimerkiksi Hernesaaren, Hintholman ja Tulikalion nimissä. Muutoksia nimistöön on lisäksi aiheuttanut kulttuuri- ja elinkeinoelämän kehittyminen. Saaren eteläosassa sijaitsevasta lahdesta on käytetty vuonna 1913 nimeä *Bastuvik* (SA), joka perustuu paikan sijaintiin kalastajatorpan lähellä. Kun torppa purettiin, alettiin lahdesta käyttää ominaisuuteen perustuvaa nimeä *Grundviken*. Jotkin aikaisemmin tärkeät paikat ovat jääneet lopulta kokonaan ilman nimeä. Kylänlahden eteläosaa tarkoittanut nimi *Märaviken* on kadonnut, kun läheinen hevosten laidunpaikka on jäänyt käyttämättömäksi. Samoin on käynyt Itä-Villingin rannalla sijaitsevasta lahdesta käytetylle nimelle *Ångsvik*.

3.2 Kulttuurinimet

Kulttuurinimet ovat ihmisen rakentamien paikkojen nimiä, ja ne on tapana edelleen jaotella asutus-, artefaktin- ja viljelysnimiin. Asutusnimien tarkoitteet ovat esimerkiksi kaupunginosia, kyliä ja taloja; artefaktinnimiä käytetään muun muassa teistä, silloista ja ladoista. Viljelysnimiä ovat puolestaan laitumien, niittyjen, peltojen yms. paikkojen nimet. (Ainiala ym. 2008: 91.) Aineistossani on 101 kulttuurinimeä.

Tarkastelen seuraavaksi kulttuuripaikkojen nimeämisperusteita ja nimiin sisältyvää sanastoa ryhmäkohtaisesti. Kuten luonnonpaikoilla, myös Villingin kulttuuripaikoilla on

monessa tapauksessa eri-ikäisiä ja -kielisiä nimiä. Koska suuri osa kulttuurinimistä on epävirallisia, en ole pystynyt käyttämään kaikissa tapauksissa samaa merkintätapaa kuin luontonimien kohdalla. Nimiartikkeleina toimivatkin nyt paikoista käytetyt vakiintuneet nimet. Sellaiset paikat, joista ei käytetä enää nimeä lainkaan, on merkitty asteriskilla. Nimien kirjoittamisessa olen noudattanut Kotimaisten kielten keskuksen antamaa ohjeistusta, joka koskee julkisten rakennusten ja toimitilojen nimiä (Kielitoimiston ohjepankki).

3.2.1 Asutusnimet

Tutkimusaineistooni sisältyy 71 asutusnimeä. Näistä suomenkielisiä on 54, ruotsinkielisiä 17. Olen merkinnyt taulukkoon 3 asutusnimien erilaiset tarkoitteet, nimien kokonaismäärät sekä erikielisten nimien määrät. Paikat olen lajitellut niiden alkuperäiseen käyttöön perustuen. Osa asutuista rakennuksista on myöhemmin toiminut vuokra-asuntolina kesäasukkaille, ja tämä näkyy luonnollisesti myös niiden nimissä. Alun perin ne on kuitenkin rakennettu Villingissä pysyvästi asuvien ihmisten tarpeisiin. Taulukko valaisee mielestäni saaren kehitystä sekä huvila-asutuksen ja vakituksen asutuksen suhdetta.

Taulukko 3. Asutusnimet ja niiden tarkoittamat paikat.

Paikanlaji	Paikat	Nimien määrä	Suomenkieliset	Ruotsinkieliset
Huvilat	29	43	37	6
Asuinrakennukset	12	24	14	10
Asuinalueet	3	4	3	1

Aftonsol. Vuonna 1913 rakennettu huvila Varviluodossa. *Aftonsol* on suunniteltu, rakennukselle varta vasten keksitty nimi, joka ei kuulu tutkimusalueen perinnäiseen paikannimistöön.

***Fredriks.** Asuinrakennus Villinginlahden lähellä. Paikan omisti aikaisemmin *Fredrik*-niminen mies. Nimi ei ole kovin vanha, sillä yksi informantti muistaa miehen nuoruudessaan. Toponyymi on kadonnut käytöstä.

Frykmannin huvila. Huvila Kylänlahden pohjoispuolella. Rakennus on aikaisemmin ollut *Frykman*-nimisen miehen omistuksessa. Minulla ei ole muuta tietoa paikasta, mutta nimi on nuori – sen tuntevat myös Villinkiin myöhemmässä vaiheessa saapuneet kesäasukkaat.

Gröna stugan. Vihreä, kaksikerroksinen huvila Kylänlahden itäpuolella. Rakennuttaja on Karl Fazer. Huvila on toiminut aikoinaan Neuvostoliiton suurlähetystön kesänviettopaikkana, ja sen pitkä historia eri omistajien alaisuudessa huomataan myös sen nimissä. Informanttien mukaan paikasta käytetään nimiä *Fazerin huvila*, *Neuvostoliiton suurlähetystö*, *Venäläistenpaikka* (rinnakkaismuoto *Neukkienpaikka*) sekä *Gröna stugan* (rinnakkaimuoto *Gröna villan*) ja *Källarbacken*.

Suomenkieliset perustuvat omistukseen. *Gröna stugan*- ja *Gröna villan* -muotoihin lienee vaikuttanut viereisen rakennuksen nimi *Röda stugan*, sillä muuten Villingissä käytetään väriä vähän yksilöivänä tekijänä. *Källarbacken* perustuu sijaintiin. Huvila sijaitsee mäennyppylällä, johon on kaivettu kellari; mäestä ei kuitenkaan käytetä samanasuista nimeä. *Källarbacken* perustuu epäsuoraan merkityssuhteeseen.

Hansintalo. Villingin ainoa rakennus, jossa asutaan vakituisesti. Talo sijaitsee Kylänlahden itäpuolella ja on aikaisemmin kuulunut Villingin kartanon alaisuuteen. Informanttien mukaan rakennus oli aikoinaan pitkään vuokralla, mutta on viimeisten 30 vuoden toiminut paikallisen pienviljelijän ja tämän vaimon kotitalona. Suomenkieliset käyttävät nimiä *Arendaattorit* ja *Hansintalo*, ruotsinkieliset puhuvat paikasta nimellä *Hans*. Ensimmäinen on syntynyt 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla ja liittyy talon käyttöön vuokra-asuntona. Ruots. *arrendator* merkitsee ‘vuokraajaa, vuokratilallista’. *Hans* ja *Hansintalo* ovat nimistä nuorimmat.

Haukiniemi. Huvila Kristallilahden rannalla. Paikasta käytetään nimiä *Haukiniemi* ja *Räihien paikka*. Ensimmäisen peruste on epäselvä. Paikalla on ehkä kalasteltu, ja myöhemmin niemennimen merkitys on laajentunut tarkoittamaan läheistä huvilaa. *Räihien paikka* sisältää omistajaperheen sukunimen. Samalla tontilla sijaitsee *Lilla Villa* -niminen pienempi huvila, jossa asui kesäisin Haukiniemen palvelusväkeä.

***Jegersin mökki.** Asuinrakennus Villingin lounaispuolella Hernesaarella. Mökissä on aikoinaan asunut virolainen mies, *Jeger*. (NA.) Minulla ei ole tietoa siitä, onko rakennus

edelleen olemassa, milloin mies on saarella elänyt jne. Nimi on ilmeisesti kadonnut käytöstä. *Jäger* merkitsee 'metsästäjää'. Se on yleinen sukunimenä esimerkiksi Saksassa, mutta Suomessa sen sijaan harvinainen (Sukunimi-info). *Jegersin mökki* -nimi on ilmeisesti syntynyt alueen suomen- ja ruotsinkielisten asukkaiden vuorovaikutuksen seurauksena. Ruotsinkielisessä paikannimistöissä genetiivimuotoiset, *s*-suffiksien sisältävät henkilönnimet ja -nimitykset ovat yleisiä asutusnimiä (NLL s.v -s). Onkin todennäköistä, että mökistä on aikaisemmin käytetty ruotsinkielistä nimeä *Jegers*.

Kallioniemi. Huvila Kylänlahden eteläpuolella. Rakennus on Fazerin rakennuttama. Paikalle tunnetaan kolme nimeä: *Fazerin huvila*, *Kallioniemi* ja *Rajewskin paikka*. *Kallioniemi* lienee paikkaa kuvaileva nimi; huvila sijaitsee kallioisella niemellä. Tällaiset nimet ovat suomalaisessa nimimaisemassa melko yleisiä. *Rajewskin paikka* sisältää sukunimen.

Kapteenitalo. Rakennus Kylänlahden lähellä. Informantin mukaan paikka toimi 1900-luvulla saarella asuneen merikapteenin kotina, ja siihen perustuu myös nimi *Kapteenitalo*. Kapteeni oli saarella tärkeä henkilö, sillä hän kuljetti joka aamu kaupungissa töitä tekevät villinkiläiset Korkeasaareen.

Kartano. Villingin kartanorakennus, joka sijaitsee Kylänlahden itäpuolella. Rakennus on valmistunut aikaisemmin palaneen tilalle vuonna 1847 ja edustaa uusklassista kartanotyyppeä (Nygård 2003: 19). Informantit muistavat paikalle kahdeksan nimeä. Suomenkieliset käyttävät nimiä *Kartano* ja *Vanhojenpoikientalo* sekä saman nimen rinnakkaismuotoja *Pellervo* ja *Pellervon talo*. Ruotsinkieliset puhuvat paikasta nimillä *Gården*, *Fridhem*, *Ungherrarnasvilla* ja *Villingegård*.

Informantin mukaan talossa aikaisemmin asuneet ihmiset käyttivät nimeä *Fridhem*. Kyseessä on esteettisin perustein annettu harkinnaisnimi. *Ungherrarnasvilla* merkitsee 'nuorten miesten tai poikamiesten huvilaa'. Informantin mukaan talossa asui 1900-luvun alussa varakkaita ja naimattomia miehiä, ja nimi onkin helppo palauttaa tähän aikakauden. *Villingegård* perustuu puolestaan sijaintiin. *Gården* on syntynyt siitä lyhentymällä. Myös *Kartano* on yksiosainen, paikanlajia ilmaiseva nimi. Suurikokoinen, tyyliiltään juhlayrakennus eroaa ulkonäöltään muista läheisistä rakennuksista, ja siksi sen yksilöimiseen riittää pelkkää paikanlajia ilmaiseva nimi. Muut suomenkieliset nimet perustuvat omistukseen tai hallintaan. Rinnakkaismuodot *Pellervo* ja *Pellervon talo* ovat nuoria, sillä rakennus siirtyi vasta 1960-luvulla Pellervo-Seuran omistukseen.

Kartano-nimeä on käytetty laajemmin koko Kylänlahden itäpuolisesta alueesta. Nimen merkitys on tällöin laajentunut, eikä siksi voidakaan puhua erillisistä nimistä. Rakennus ja sitä ympäröivä seutu liittyvät kiinteästi toisiinsa.

Kuva 4. Kartano Kylänlahden itäpuolella. Kuva: Marika Luhtala.

Kollinin paikka. Talo tai torppa Villingin länsiosassa. Nimenanto perustuu asumiseen ja omistukseen, sillä rakennuksessa asui *Kollin*-niminen kalastaja. Informantti muistaa miehen lapsuudestaan, ja nimi onkin syntynyt joskus 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa. Paikalle on luultavasti ollut myös ruotsinkielinen rinnakkaisnimi.

Koskelo. Huvila Villingin eteläosassa, Vuorilahdenlammen lähellä. Tontti on ollut aikaisemmin Outokumpu Oy:n omistuksessa, ja sillä sijaitsee useita yrityksen työntekijöitä varten rakennettuja kesäasumuksia. Yritys ei enää omista aluetta, mutta saarelaiset käyttävät edelleen sen aikakaudelta peräisin olevia nimiä *Koskelo*, *Lepakko*, *Lokki*, *Peippo*, *Pilkkasiipi*, *Pääsky* ja *Rantasipi*. Virallisessa nimistösuunnittelussa käytetään yleisesti aihepiirinimiä, joiden avulla alueen nimistöön luodaan yhtenäinen teema. Outokummun huviloiden nimetkin ovat suunniteltuja, niiden aiheena on yhtä poikkeusta lukuun ottamatta linnusto.

Koutaniemi. Huvila Kristallilahden ja Laukolahden välisellä kannaksella. 300-neliöinen rakennus on valmistunut vuonna 1917 (Nygård 2003: 168). Huvilasta käytetään nimiä

Koutaniemi, Torppa ja *Villa Olli*. Rakennuksen hirret on tuotu Kajaanin Koutaniemen kylästä, ja sen seurauksena paikasta on alettu käyttää samanmuotoista nimeä. Ennen huvilan rakentamista paikalla sijaitti kalastajan asumus, jota kutsuttiin mm. nimellä *Torpet*. (Mp.) Suomenkielinen *Torppa* on käännöksen tästä. *Villa Olli* sisältää omistajaperheen vanhimman lapsen nimen. Lähellä sijaitsee kaksi samalle perheelle kuuluvaa pienempää huvilaa, ja myös nämä on nimetty perheen lasten mukaan *Villa Outiksi* ja *Villa Meriksi*.

Kristilliset nuoret miehet. Huvila Villingin eteläosassa. Rakennuksen omisti aikaisemmin Kristliga Föreningen av Unga Män -niminen yhdistys. Informantit kertoivat, että huvilasta puhutaan nimellä *Kristilliset nuoret miehet*. Uskovaiset nuoret käyttivät rakennusta loma-asuntonaan 1920–1950-luvuilla. Nygårdin (2003: 94) mukaan yhdistyksen tarkoituksena oli antaa köyhemmälle nuorisolle mahdollisuus järkevään vapaa-ajan viettoon Villingissä 1910-luvulta alkaen.

Lepakko. Huvila Villingin eteläosassa, Vuorilahdenlammen lähellä. Rakennus on aikaisemmin kuulunut Outokumpu Oy:lle. Se on siirretty saarelle Karjalan kannakselta vuonna 1924 ja toimii loma-alueen päärakennuksena (Nygård 2003: 170). Kaikilla tontin huvioloilla on lentäen liikkuvan eläin- tai lintulajin nimityksen sisältävä nimi (ks. Koskelo).

Lilla Villa. Pieni huvila Kristallilahden lähellä. Informantin mukaan talossa asui 1900-luvun alussa *Haukiniemi*-nimisen huvilan palvelusväkeä. *Villa*-nimienosat ovat yleisiä Villingin huvilanimistössä. Tässä tapauksessa nimenvaihtoon ovat mahdollisesti vaikuttaneet äänteelliset seikat.

***Lindströms.** Asuintalo Pohjois-Villingissä. Rakennuksessa asui informantin tietojen mukaan *Lindström*-niminen kalastaja joskus 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa. Minulla ei ole tarkempaa tietoa paikasta. Nimi on kadonnut käytöstä.

Lokki. Huvila Villingin eteläosassa, Vuorilahdenlammen lähellä. Rakennus kuului aikaisemmin Outokumpu Oy:lle (ks. Koskelo).

Margattan. Huvila Etelä-Villingissä, Kristallilahden rannalla. Paikasta käytetään suunniteltua nimeä *Margattan*. Minulla ei ole enempää tietoja sen taustasta.

Miestentalo. Huvila Kristallilahden länsipuolella. Rakennus on Pohjola Oy:n omistuksessa. Paikasta käytetään nimiä *Miestentalo* ja *Bergbo*. Yrityksellä on samalla tontilla toinenkin huvila, josta käytetään vastaavasti nimeä *Naistentalo*. Miestentalossa sijaitsevat yrityksen miespuolisten työntekijöiden majoitustilat.

Monbergin paikka. Huvila Kylänlahden koillispuolella. Paikannimi perustuu omistukseen ja sisältää sukunimen *Monberg*. Minulla ei ole tarkempaa tietoa paikasta. Nimi on saatu villinkiläiseltä informantilta.

Naistentalo. Huvila Kristallilahden länsipuolella. Paikan omistaa Pohjola Oy. Lähellä on toinenkin yrityksen huvila, josta käytetään nimeä *Miestentalo*. Naistentalossa on tilat yrityksen naispuolisia työntekijöitä varten.

Näkkäri. Huvila Kylänlahden ja Kristallilahden välisellä kannaksella. Villingissä on kolme Fazerin rakentamaa huvilaa, ja tämä on niistä yksi. Nykyään rakennus on Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry:n käytössä. *Näkkäri*-nimen lisäksi paikka tunnetaan nimillä *Fazerin huvila*, *Hunni* ja saman nimen rinnakkaismuodoilla *Sokeat*, *Sokeiden lepokoti*, *Sokeidenpaikka*, *Sokkola*. Kaikki nimet ovat nuoria, 1900-luvulla syntyneitä. *Näkkäri* on muodostettu *Ari*-slangijohdoksen avulla. *Sokko* merkitsee puhekielessä 'sokeaa'. Nimi on muodostettu asumusten nimissä yleisen *LA*-johtimen avulla. *Hunni* on siirrynnäinen ja perustunee paikalla olevaan. Samanmuotoisen nimen omaava laiva tavattiin kiinnittää huvilan laituriin.

Oivala. Rakennustaiteellisesti arvokas huvila Villingin itäosassa, lähellä Kivisalmea. Vuonna 1925 rakennetun huvilan on suunnitellut, rakennuttanut ja omistanut arkkitehti Oiva Kallio (Nygård 2003: 173). Paikasta käytetään johtimen avulla muodostettua *Oivalaa* ja rinnakkaismuotoa *Villa Oivala*.

Outokumpu. Huvila-alue Villingin itäisessä osassa. Tontin omisti aikaisemmin Outokumpu Oy. Alueelle on rakennettu lukuisia kesämökkejä ja huviloita yrityksen työntekijöitä varten. Paikasta puhutaan edellisen omistajan nimellä. Rakennukset on nimetty tietyn teeman mukaisesti, sillä niillä on kaikilla lentävän lintu- tai eläinlajin nimityksen sisältävä nimi (ks. Koskelo).

Peippo. Huvila Villingin itäosassa, Vuorilahdenlammen lähellä. Outokumpu Oy omisti aikaisemmin tontin ja huvilan (ks. Koskelo).

Pilkkasiipi. Huvila Vuorilahdenlammen lähellä Villingin itäisessä osassa. Huvila oli aikaisemmin Outokumpu Oy:n omistuksessa. Sana *pilkkasiipi* merkitsee sorsalintua (ks. Koskelo).

Pohjolan alue. Huvila-alue eteläisessä Villingissä. Pohjola Oy omistaa tontin, jolla sijaitsee kaksi yrityksen henkilökunnan käytössä olevaa loma-asuntoa. Paikasta käytetään nimeä *Villilä* sekä saman nimen rinnakkaismuotoja *Pohjola*, *Pohjolan alue* ja *Pohjolan paikka*.

Punaintupa. Saaren vanhin säilynyt rakennus, joka sijaitsee Kylänlahden itäpuolella lähellä Villingin kartanoa. Talo on rakennettu noin vuonna 1800 (Nygård 2003: 171). Kyseessä on entinen sotilastalo, jonka viimeinen vakituinen asukas oli iäkäs leskirouva Malmström 1900-luvun alussa. Myöhemmin paikka on toiminut kesäasuntona. Rakennuksesta käytetään nimiä *Punaintupa* sekä *Gamla stugan* ja *Röda stugan*. Ruotsinkieliset nimet lienevät vanhempia ja perustuvat ominaisuuteen. *Stuga* merkitsee ‘mökkiä, tupaa, pirttiä’. *Punaintupa* on kaikkien saarelaisten tuntema nimi.

Pääsky. Huvila itäisessä Villingissä Vuorilahdenlammen lähellä. Rakennus oli aikaisemmin Outokumpu Oy:n omistuksessa (ks. Koskelo).

Raha-Kakola. Korkealle kalliolle rakennettu huvila Länsi-Villingissä. Informantin mukaan rakennuksen sijainti ja jylhä ulkomuoto tuo mieleen Turun Keskusvankilan, "Kakolan". Nimi on vertaileva siirrynnäinen. Ensimmäinen osa *Raha-* on täsmentävä ja perustuu talon omistajan vaurauteen.

Rantasipi. Huvila Villingin itäisessä osassa Vuorilahdenlammen lähellä. Huvila oli aikaisemmin Outokumpu Oy:n omistuksessa (ks. Koskelo).

Kuva 5. Punaintupa Villingin Kylänlahdelta. Kuva: Marika Luhtala.

***Sjöholmin paikka.** Kalastajan kotitalo Villingin pohjoisosassa. Muutama informantti muistaa lapsuudestaan kyseisen ammattikalastajan, ja nimi onkin peräisin 1900-luvun ensimmäiseltä puoliskolta. Villingin itäosaan on merkitty vuonna 1913 *Sjöholms* (ks. *Sjöholms). Nimi on kadonnut käytöstä.

***Sjöholms.** Asuinrakennus Itä-Villingissä. Nimi on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Talossa asui *Sjöholm*-niminen kalastaja, jonka muutama informantti vielä muistaa. Kalastaja kieltäytyi lähtemästä Itä-Villingistä vuonna 1919, kun armeija otti saaren haltuunsa (Nygård 2003: 84). Lopulta hän joutui luopumaan tilastaan ja muuttamaan lähelle Villinkiin. Nimeä ei enää käytetä.

Snellmannin mökki. Asuinrakennus Villingin eteläpuolella sijaitsevalla Hernesaarella (NA). Mökistä tai nimen taustasta ei löydy tietoa; on esimerkiksi epäselvää, milloin mökki on paikalle rakennettu tai voisiko sillä olla jotain tekemistä samalla saarella sijaitsevan Jegersinmökin kanssa. Nimiarkiston tietojen mukaan rakennusta on aina kutsuttu *Snellmanninmökiksi*. Minulla ei tarkempaa tietoa nimen käytöstä.

Starkin paikka. Huvila Villingin läntisessä osassa. Nimeäminen perustuu omistukseen, mutta muuta tietoa minulla ei paikasta ole. Rakennuksen nimi on villinkiläisten tuntama ja käyttämä.

***Suutarinmökki.** Asuinrakennus Villingin lounaisosassa. Paikasta käytettiin nimeä *Suutarinmökki*. Vanhemmat villinkiläiset muistavat vielä rakennuksen ja sen nimen. Mökin edustalla olevaa rantaa kutsuttiin *Suutarinrannaksi*. Nimi on kadonnut käytöstä.

Tatunmökki. Mökki Länsi-Villingissä. Paikannimi *Tatunmökki* perustuu omistukseen, sillä rakennus kuului aikaisemmin urheilija Tatu Kolehmaiselle. Informantin mukaan nimi on säilynyt käytössä siitäkkin huolimatta, että Kolehmainen kuoli 60-luvulla.

Teemuntalo. Rakennus Kylänlahden itäpuolella. Informantti kertoi, että talon hirret on kuljetettu Karjalasta saarelle, jossa rakennus on pystytetty uudestaan. Paikka tunnetaan omistajansa mukaan *Teemuntalona*. Nimi on nuori, sillä Teemu on saapunut saarelle vasta joitakin vuosia sitten.

Torpet. Kalastajan asumus Kristallilahden ja Laukolahden välisellä kannaksella. Talo on purettu ja tilalle rakennettu 1917 suuri huvila. Asumuksesta käytettiin nimiä *Fribergin kalastajapaikka* ja *Sjöbergin kalastajapaikka* (Nygård 2003: 160, ks. viite 51.) sekä paikanlajia ilmaisevaa nimeä *Torpet*. Nimet ovat syntyneet ennen huvilan rakentamista, viimeistään 1900-luvun alussa. Henkikirjojen mukaan saarella asui vuonna 1860 kolme kalastajaperhettä, joista yksi oli nimeltään Friberg. Vuonna 1890 saarella oli *Sjöberg*-nimisen kalastajan leski. (Mp.) Siitä ei ole tietoa, asuttiinko torpassa vielä tämän jälkeen. Asumus on tunnettu aikaisemmin omistajansa mukaan, mutta myöhemmin, mahdollisesti autioitumisen seurauksena, käyttöön on otettu paikanlajia ilmaiseva nimi.

Veturinkuljettajienpaikka. Veturimiesten liitto ry:n omistama huvila Kylänlahden lähellä. Paikasta käytetty nimi on nuori, sillä rakennus valmistui vuonna 1971. Huvila tuhoutui myöhemmin tulipalon seurauksena, mutta rakennettiin uudestaan vuonna 2002. (Nygård 2003: 173.)

Villa Meri. Huvila Villingin eteläosassa Kristallilahden ja Laukolahden välisellä kannaksella. Tontin omistaa perhe, jonka tytär on nimeltään *Meri*. Lähellä sijaitsee kaksi muutaakin huvilaa, jotka on nimetty perheen lasten mukaan.

Villa Outi. Huvila Kristallilahden ja Laukolahden välisellä kannaksella. Rakennuksesta käytetään suunniteltuja, leikkimielisiä nimiä *Villa Outi* ja *Villa Vallaton*. Ne ovat informantin isän keksimiä. *Villa Vallaton* muistuttaa äänteellisesti piirroshahmon nimeä *Ville Vallaton*. *Villa Outi* sisältää puolestaan omistajaperheen tyttären nimen. Samalla tontilla sijaitsee kaksi muuta huvilaa, jotka on nekin nimetty perheen lasten mukaan.

***Villingby.** Kylä tai tila keskiaikaisessa Villingissä. *Villingby* on merkitty karttaan vuonna 1544 (Helsingin kadunnimet 1970: 29). Tällöin saarella asui maakirjojen mukaan yksi talonpoika, Lasse Nilsson. Samainen asutus on merkitty vuonna 1545 savuluetteloon. Vuonna 1550 maakirjaan on merkitty *Simon Villing* -niminen henkilö, tosin Brändön eli Kulosaaren kohdalle. Saaren asutus on autioitunut viimeistään 1600-luvun alussa. (Muinaisjäännösrekisteri.)

Villingby sisältää saarennimen tai sitten saari on saanut nimensä asutuksen mukaan. Ruotsinkielinen *by* merkitsee ‘talojen, maatilojen keskittymää’ tai ‘asumusta, maatilaa’. Suomessa *by*-perusosa on tavallinen ja tavataan yhteensä noin 360 nimessä. (NLL s.v. *By*.)

3.2.2 Artefaktinnimet

Aineistooni sisältyy 17 artefaktinnimeä. Suomenkielisiä on 16, ruotsinkielisiä 1. Nimet yksilöivät 11 paikkaa, joista suurin osa on laitureita. Olen merkinnyt taulukkoon 4 tarkoitteiden paikanlajit, nimien kokonaismäärän sekä suomen- ja ruotsinkielisten nimien lukumäärät. Taulukon jälkeen esittelen aineistoni artefaktinnimet.

Taulukko 4. Artefaktinnimet ja niiden tarkoittamat paikat.

Paikanlaji	Paikat	Nimien määrä	Suomenk.	Ruotsink.
Laituri	6	10	9	1
Urheilukenttä	1	2	2	-
Leikkipaikka	1	2	2	-
Uimamaja	1	1	1	-
Rukouspaikka	1	1	1	-
Puisto	1	1	1	-

Alamanisten laituri. Laituri Villingin eteläisellä rannalla, kallioisella ja metsäisellä alueella. Kaksi informanttia tuntee laiturista käytetyn nimen, joka sisältää määriteosanaan omistajan kreikkalaisen sukunimen *Alamanis*.

Hiekkalaatikko. Lasten leikkipaikka Etelä-Villingissä. Paikasta käytetään nimiä *Hiekkalaatikko* ja *Tramppa*. *Hiekkalaatikoksi* paikkaa on alettu kutsua sen jälkeen, kun sinne tuotiin hiekkaa lasten leikkejä varten. *Tramppa* on puolestaan puhekielinen lyhenne *trampoliinista*, jollainen paikalle on rakennettu. Informantin mukaan perheen isoäidillä oli aikoinaan paikalla puutarha.

Kartanonlaituri. Suuri laituri Kylänlahden itäisellä rannalla. Informantit käyttävät paikasta nimiä *Kartanonlaituri*, *Kauppalaivanlaituri*, *Yleinenlaituri* ja *Huvudbryggan*. Paikka on saarelaisille keskeinen, ja siihen perustuu *Huvudbryggan*. *Brygga* merkitsee ‘laituria, siltaa’. Samalla tavalla käyttöön perustuu *Yleinenlaituri*. *Kartanonlaiturin* aiheena on sijainti. *Kauppalaivanlaituri* on seurausta siitä, että paikalla pysähtyy Helsingin saaristossa kulkeva kauppalaiva.

KFUM:n laituri. Laituri Villingin eteläosassa. Artefakti ja tontti huviloineen ovat aikaisemmin kuuluneet Nuorten Miesten Kristilliselle Yhdistykselle. *KFUM* on lyhenne ruotsinkielisestä nimestä ‘*Kristliga Föreningen av Unga Män*’.

Lementunneli. Laituri Kylänlahden eteläosassa. Artefakti kuuluu Kallioniemen huvilalle. *Lementunneli* on leikkimielinen nimi ja perustuu tapahtumaan. Informantin mukaan juopuneet henkilöt antoivat nimen laiturille, koska sillä oli harrastettu “aikuisten juttuja”.

Metsäkirkko. Rukouspaikka Villingin eteläosassa. Paikka sijaitsee metsässä ja kallion laella. Tontin omisti aikaisemmin *Kristliga Föreningen av Unga Män* -niminen yhdistys. Informantin mukaan paikalla pidettiin aikoinaan jumalanpalveluksia, joihin muutkin saarelaiset olivat tervetulleita osallistumaan.

Muistopuisto. Alue Kylänlahden itäpuolella. Paikka on kivikkoinen, ja sitä reunustavat saarelle tyypilliset kiviaidat. Paikallinen pienviljelijä teki raivaustöitä alueella, ja tämän

jälkeen saarella järjestettiin nimikilpailu. *Muistopuisto* voitti kilvan ja on siten suunniteltu nimi. Erään informantin mukaan paikalla oli 1900-luvun alkupuolella karjasuojia.

Muumimaja. Uimamaja, joka kuuluu Kylänlahden etelärannalla sijaitsevalle Kallioniemien huvilalle. Informantin mukaan maja muistuttaa ulkonäöltään muumien taloa.

Näkkäreiden laitur. Laituri Kylänlahdella, Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry:n omistamalla tontilla. *Näkkärit* on puhekielinen lyhenne näkövammaisista, ja laiturinimi perustuukin omistukseen.

Outokummun laitur. Laituri Villinginlahden eteläisessä osassa. Lähistöllä on useita huviloita, jotka olivat aikaisemmin Outokumpu Oy:n omistamia. Nimi on peräisin 1900-luvun loppupuolelta ja säilynyt käytössä. Informanttien mukaan Villingissä asui 1900-luvun alussa merikapteeni, joka pysähtyi laiturilla ja kuljetti *Tuulispää*-nimisellä aluksellaan kesäasukkaat kaupunkiin töihin. Tuolloin paikasta käytettiin toista nimeä, *Viherlahdenlaituria*. Se perustuu sijaintiin Villinginlahdessa, joka tunnetaan edelleen epävirallisesti *Viherlahtena*.

Villingin urheilukenttä. Urheilukenttä Villingin eteläosassa. Paikasta käytetään nimiä *KFUM:n kenttä* ja *Villingin urheilukenttä*. Ensimmäinen perustuu omistukseen, sillä Kristliga Föreningen av Unga Män -yhdistys omisti aikaisemmin tontin. *KFUM* on lyhenne yhdistyksen nimestä. Nykyisin kentällä järjestetään erilaisia tapahtumia, mm. Villingin jokavuotinen kesäjuhla ja urheilutapahtumia. *Villingin urheilukenttä* perustuu sijaintiin ja on nykyisin yleisemmin käytetty.

3.2.3 Viljelysnimet

Nimikokoelmassani on viljelysnimiä 13. Näistä ylivoimainen enemmistö on ruotsinkielisiä, 11. Olen merkinnyt viljelysnimien tarkoittamat paikat, nimien kokonaismäärän sekä suomen- ja ruotsinkielisten nimien lukumäärät taulukkoon 5. Taulukon jälkeen esittelen aineistoni viljelysnimet.

Taulukko 5. Viljelysnimet ja niiden tarkoittamat paikat.

Paikanlaji	Paikat	Nimien määrä	Suomenk.	Ruotsink.
Pellot	5	5	1	4
Niityt	5	5	-	5
Laitumet	2	2	-	2
Puutarhat	1	1	1	-

***Bastuå kern.** Pelto Kristallilahden itäpuolella, Laukolahdesta pohjoiseen. Paikannimi *Bastuå kern* on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Nimi on tuttu myös yhdelle iäkkäämmälle informantille, mutta sitä ei enää aktiivisesti käytetä. Sanaa *bastu* voidaan käyttää joko 'saunasta' tai 'kalamajasta' (NLL s.v. *Bastu*). Nimen perusosa on appellatiivi *å ker* 'pelto, viljelty maa'. Noin 40 % *å ker*-loppuisista nimistä sisältää määriteosanaan jonkin artefaktinnimityksen tai topografisanan. (NLL s.v. *-å ker*). Laukolahden ja Kristallilahden välisellä kannaksella on sijainnut kalastajan torppa, ja pellonnimi perustuukin sijaintiin rakennuksen lähellä.

***Flada äng.** Niitty Villinginlahdesta länteen. *Flada äng* on merkitty Timothy Winterin karttaan vuonna 1798. Nimeäminen perustuu sijaintiin, sillä Villinginlahdesta on aikaisemmin käytetty nimeä *Willings Fladan*. Murreksena *flade* merkitsee 'matalaa lahtea, poukamaa' tai 'sisäsaariston merenselkää' (NLL s.v. *Flade*).

***Grönviks å ker.** Pelto Viherlahden kaakkoispuolella Kivisalmesta länteen. Nimi on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Se sisältää lahdennimen *Grönvik*. Lähellä on ollut niitty, josta käytetään samassa lähteessä nimeä *Grönviks äng*. Nimi on vieras informanteille ja kadonnut käytöstä.

***Grönviks äng.** Niitty Viherlahden kaakkoispuolella Kivisalmesta länteen. Nimi on annettu sijaintiin perustuen ja sisältää lahdennimen *Grönvik*. Nimi löytyy SLS:n kokoelmiin kuuluvasta kartasta (SA). Lähellä on sijainnut pelto, joka tunnettiin nimellä *Grönviks å ker*. Sen tavoin on niitynnimikin kadonnut käytöstä.

***Haga.** Laidun aivan Villingin kartanon läheisyydessä. Nimi on Timothy Winterin kartasta vuodelta 1798. Nimenosa *Hage(n)*- sisältää substantiivin *hage* ‘aitaus, laidunhaka’ (NLL s.v. *Hage*). Laidun on metsittynyt, ja sen seurauksena nimikin poistunut käytöstä.

***Hakalanpelto.** Vanha viljelys Muistopuiston lähellä Villingin keskiosassa. Paikalla oli viljelys vielä 1900-luvun alkupuoliskolla, mutta tarkempaa tietoa minulla ei ole. Nimenanto perustuu omistukseen. Toponymia ei enää käytetä aktiivisesti, mutta se on vielä vanhempien saarelaisten muistissa.

***Lergrops äng.** Niitty Villingin keskiosassa. Nimi on merkitty Timothy Winterin karttaan vuonna 1798. Nimenanto perustuu sijaintiin. *Ler* merkitsee ‘savea’ ja *grop* ‘kuoppaa’ tai ‘syvennystä’. Niityn lähellä onkin sijainnut vanha savenhakupaikka. Maastosta löytyi fyysisiä merkkejä savenotosta Merellinen Helsinki -hankeen aikana. Nimi on kadonnut käytöstä.

***Måssa äng.** Niitty Villingin kartanosta koilliseen. *Måssa äng* on merkitty Timothy Winterin karttaan vuonna 1798. Paikalla on edelleen niittyä ja peltoaukeaa. *Mossa* merkitsee ‘sammalta’ tai ‘sammalpeitettä’. Maanmittarit käyttivät sitä myös ‘suosta’ (Käsitesanasto). Nimi on kadonnut käytöstä.

***Oxhagen.** Laidun Kristallilahden itäpuolella. Nimi on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Yksi vanhempi informantti muistaa samasta paikasta käytetyn nimen *Hagen* ja mainitsee sen tarkoittaneen laidunta tai niittyä. Kyseessä on itse asiassa *Oxhagen*-nimen rinnakkaismuoto, joka on syntynyt määriteosan ellipsin seurauksena. Paikalla on laidunnettu härkiä.

***Puutarha.** Puutarha Villingin keskiosassa. Informanttien mukaan paikan lähellä sijaitsi kaivo ja lehmien laidun. Nimi on syntynyt 1900-luvulla, ja muutama informantti muistaa vielä paikan. Nykyään puutarha on kasvanut umpeen ja nimikin on sen seurauksena kadonnut vakituisesta käytöstä.

***Riäkern.** Pelto Kylänlahden itäpuolella. Nimi on merkitty karttaan vuonna 1913 (SA). Paikalla on vielä nykyisinkin pienviljelijän peltoa ja niittyaukeaa. Perusosa on appellatiivi *åker* ‘pelto, viljelty maa’. Noin 40 % *åker*-loppuisista nimistä sisältää määriteosanaan

jonkin artefaktinnimityksen tai topografisanan (NLL s.v. *-åker*). Erään informantin mukaan pellolla oli hänen nuoruudessaan vanha, silloin jo lahonnut, riihi. Hän ei kuitenkaan tunne paikalle nimeä.

***Ugelvjks åker.** Pelto Villingin läntisessä osassa Kylänlahden eteläpuolella. Nimi on merkitty Timothy Winterin karttaan vuonna 1798. Perusteena on sijainti *Ugelvik*-nimisen lahden lähistöllä. Pelto on nykyisin umpeenkasvanut ja nimikin poistunut käytöstä.

***Öster Villings äng.** Niitty Itä-Villingissä. *Öster Villings äng* on merkitty Timothy Winterin karttaan vuonna 1798. Nimenantoperuste on sijainti. Nimen perusosa sisältyy lähellä sijaitsevan lahden nimeen *Ångsvik*. Nimeä ei enää käytetä.

3.2.4 Kulttuurinimistön yleispiirteet

Tutkimusaineistossani on kulttuurinimiä kaiken kaikkiaan 101. Näistä suomenkielisiä on 72 ja ruotsinkielisiä 29. Ylivoimaisena enemmistönä ovat asutusnimet, joita on 71. Näistä yli puolet, 43, yksilöi huvilaa tai muuta kesäasumusta. Taloja tarkoittavia nimiä on 24 ja laajempia asuinalueita tarkoittavia 4. Enemmistönä ovat suomenkieliset nimet, joita on 54. Artefakteja yksilöiviä nimiä on puolestaan 17. Näistä suurin osa, 10, tarkoittaa laituria. Enemmistö artefaktinnimistä on suomenkielisiä; kokoelmassa on ainoastaan 1 ruotsinkielinen nimi. Viljelysnimien ryhmään kuuluu 13 toponymia. Tällä kertaa enemmistönä ovat ruotsinkieliset nimet, joita on 11.

Keskiaikaisen harvan, katkonaisen asutuksen, ja sitä seuranneen uudelleen asuttamisen muodostuminen kukoistavaksi huvilayhdyskunnaksi näkyy aineistoni kulttuurinimistössä. Kuten luontonimistössä, myös siinä on selkeästi eri aikakausiin palautuvia nimikerroksia. Toponyymit ovat pääosin hyvin nuoria, mutta mukana on myös joitain vanhempia nimiä. Olen jaotellut nimet niiden iän perusteella keskiaikaisiin, vanhoihin viljelysnimiin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin.

Ensimmäiseen ryhmään, keskiajalla syntyneisiin, kuuluu *Villingby*. Nimestä on olemassa vanha karttamerkintä vuodelta 1544 (Helsingin kadunnimet 1970: 29). Toponyymi on yksilöinyt saarella sijaitsevaa kylää tai tilaa. Tässä tutkielmassa olen lokeroinut sen asuinaluetta tarkoittavaksi. *Villingby* ei ole säilynyt käytössä, vaan ilmeisesti kadonnut viimeistään 1600-luvulla saaren autioitumisen myötä. Vanhan asutuksen sijainnista ei ole tarkkaa tietoa, mutta mikäli lahden nimi *Byviken* palautuu keskiajalle ja on liittynäinen asutusta tarkoittavasta nimestä, on *Villingby* sijainnut jossain Kylänlahden lähellä.

Seuraava ajallinen kerrostuma eli vanhojen viljelysnimien ryhmä koostuu Winterin karttaan vuonna 1798 merkityistä toponyymeista. Näitä ovat *Flada äng*, *Haga*, *Lergrops äng*, *Måssa äng*, *Ugelvjks åker* ja *Öster Willing äng*. Nimien tarkka ikääminen on minulle vaikeaa vähäisten lähdeaineistojen vuoksi, mutta uskoakseni nimet ovat syntyneet aikaisintaan uudelleen asuttamisen aikakaudella. Viljelysnimet ovat herkästi katoavaa nimitystä, sillä peltojen, laidunten ja hakojen nimet ovat usein suppean ihmisryhmän parissa syntyneitä ja käytettyjä. Kun asutus autioituu, myös nimi unohtuu. Nimiä katoaa silloinkin, kun eläinten laiduntaminen tai peltoviljely jostain syystä katkeaa tai viljelmän paikka vaihtuu. Nimen tarpeellisuuteen ja sitä kautta säilymiseen vaikuttaa myös paikalla sijaitsevien artefaktien tai asumusten säilyminen. (Ainiala 1997.) Vanhoja viljelysnimiä ei voidakaan palauttaa 1700-luvun lopulta kovin kauas menneisyyteen tai ainakaan saaren vanhimman tunnetun asutuksen aikakauteen.

Kolmannen ajallisen kerrostuman muodostavat ennen huvilakautta ja sen aikana 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa syntyneet nimet. Suomenkielisiä nimiä on 18, ruotsinkielisiä 19. Ryhmä koostuu viljelyksiä ja asumuksia tarkoittavista nimistä. Peltoja, hakoja ja niittyjä yksilöivät *Bastuåkern*, *Grönviks åker*, *Grönviks äng*, *Hakalanpelto*, *Oxhagen* ja *Riåkern*. Ne ovat kaikki kadonneet käytöstä, sillä niiden tarkoittamat paikat ovat huvilarakentamisen myötä pääosin metsittyneet tai muuttuneet käytöltään.

Asumuksia yksilöiviä huvilakauden nimiä on 24. Näistä suomenkielisiä on 13 ja ruotsinkielisiä 11. Ryhmään kuuluvat mm. *Fredriks*, *Fribergin kalastajapaikka*, *Kollinin paikka*, *Lindströms*, *Sjöbergin kalastajapaikka*, *Sjöholms* ja *Torpet*. Näistä ei ole kartta-merkintöjä, mutta paikkoja tai asuttajia koskevat taustatiedot ovat auttaneet minua ikäämisessä. *Fribergin kalastajapaikka* on esimerkiksi tarkoittanut *Friberg*-nimisen kalastajan torppaa, jossa mies perheineen asui vuonna 1860 (Nygård 2003: 160, ks. viite 51). Tällä nimellä on todennäköisesti ollut ruotsinkielinen rinnakkaisnimi. *Torpet* on samasta talosta käytetty paikanlajia ilmaiseva nimi. Torppa purettiin 1900-luvun alussa ja tilalle rakennettiin huvila. Nimi on syntynyt ennen huvilan rakentamista.

Kulttuurinimistä nuorimmat ovat 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla ja 2000-luvulla syntyneitä. Ryhmään kuuluu 31 asutusnimeä, 13 artefaktinnimeä ja 1 viljelysnimi. Tällaisia ovat esimerkiksi huviloita tarkoittavat *Lokki*, *Näkkäri*, *Raha-Kakola* ja *Teemuntalo* sekä huvila-alueista käytetyt *Outokumpu* ja *Pohjolan paikka*. Artefaktinnimistä ryhmään kuuluvat esimerkiksi *Lemmentunneli*, *Tramppa* ja *Villingin urheilukenttä*; viljelysnimistä puolestaan *Puutarha*. Kaikki ryhmän nimet ovat suomenkielisiä.

Kokoelmassani on useita nimiä, joita en ole pystynyt ajoittamaan enkä siten sijoittamaan edellä mainittuihin kategorioihin. Tällaisia nimiä on 11, ja joukossa on niin suomen- kuin ruotsinkielisiä nimiä. Esimerkiksi *Huvudbryggan* ja *Kartano* ovat minulle hankalia, sillä niitä ei ole merkitty karttaan eikä minulla ole niistä muutakaan ikäämisessä auttavaa tietoa. Tällaiset nimet ovat hyvinkin voineet olla käytössä jo huvilakaudella, toisaalta ne ovat voineet syntyä verrattain myöhään.

Villingin kulttuurinimistössä on paljon Suomessa yleisiä piirteitä. Asutusnimissä yleisin peruste on paikan ja ihmisen välinen suhde. Taloilla on yleensä aina eri omistaja, ja ne onkin helppo erotella muista samanlaisista paikoista tällaisin perustein. Omistusta ilmaistaan tavallisimmin propristen henkilönnimien tai appellatiivisten henkilönnimitysten avulla. (Lehikoinen 1988: 25, 261.) Villingin asutusnimien aiheista tavallisin on juuri omistus; tällaisin perustein annettuja nimiä on 36 eli hieman yli puolet. Näistä 20 sisältää etu- tai sukunimen, esimerkiksi sopivat vaikkapa *Lindströms*, *Oivala*, *Rajewskin paikka* ja *Teemuntalo*. Henkilönnimityksen sisältäviä nimiä on 14. Tällaisia ovat muun muassa *Naistentalo*, *Sokeiden lepokoti* ja *Suutarinmökki*.

Artefaktinnimet perustuvat nekin yleisimmin paikan ja ihmisen välinen suhteeseen. Omistus, käyttö tai tapahtuma ovat nimenannon aiheena 10 tapauksessa, esim. nimien *Alamanisten laituri* ja *Outokummun laituri* kohdalla. Sijaintiin perustuvia nimiä on 3, ja nämä yksilöivät yleisessä käytössä olevia paikkoja: *Kartanonlaituri*, *Viherlahdenlaituri* ja *Villingin urheilukenttä*. *Muumimaja* perustuu sen sijaan ominaisuuteen eli paikan ulkomuotoon. *Muistopuisto* on taas suunniteltu nimi. Lisäksi artefaktinnimien joukossa on 2 paikanlajia ilmaisevaa nimeä, *Hiekkalaatikko* ja *Tramppa*.

Villingin viljelysnimet perustuvat yleisimmin sijaintiin; tällaisia on 13 nimestä 8. Suomessa pellon- ja niitynnimien aiheena on usein juuri sijainti, sillä viljelykset eroavat harvoin toisistaan esimerkiksi ulkonäkönsä puolesta (Ainiala ym. 2008: 93). Peltoja yksilöivissä nimissä on muitakin yleisiä piirteitä. Suomessa *åker*-loppuisista nimistä 40 % sisältää määriteosanaan artefaktinnimityksen tai topografisanan (NLL s.v. *-åker*). Tällaisia ovat myös Villingin *Bastuåker* ja *Riåker*. Viljelysnimistä *Oxhagen* perustuu paikalla olevaan asiaan, olioon. Omistus on nimenannon aiheena *Hakalanpellon* kohdalla. *Måssa äng* on sen sijaan perusteiltaan epäselvä. Se viittaa joko kosteaan, soiseen niittyyn, tai sitten tarkoite on sijainnut suon lähellä. Paikanlajia ilmaisevat *Puutarha* ja *Haga*.

Suurin osa maamme nimistä on perinnäisiä eli luonnollisesti paikallisen väestön parissa syntyneitä (Ainiala ym. 2008: 88). Villingissä on paljon tällaisia nimiä, mutta poikkeuksena myös suuri joukko suunniteltuja nimiä. Ne eivät anna suoraa, konkreettista

tietoa tarkoitteestaan enkä siksi voikaan tarkastella niitä syntaktis-semanttisen mallin mukaisesti. Esimerkiksi Outokumpu Oy:n huvila-alueella sijaitsevat kesäasumukset on kaikki nimetty saman teeman mukaisesti. Paikkojen nimet muodostuvat lentäen liikkuvien eläin- tai lintulajien nimityksistä: *Koskelo*, *Lepakko*, *Lokki*, *Peippo*, *Pilkkasiipi*, *Pääsky* ja *Rantasipi*. Samalla tavalla suunniteltuja ovat tutkimusalueeni *Villa*-osan sisältävät suomenkieliset nimet. Esimerkiksi nimiä *Villa Meri*, *Villa Olli* ja *Villa Outi* käytetään samalla tontilla sijaitsevista huviloista, ja ne on varta vasten keksitty lasten iloksi. Poikkeuksen *Villa*-nimiin tekevät saaren ruotsinkieliset nimet; esimerkiksi *Gröna villan* on annettu ominaisuuteen perustuen. Suunnitelluissa nimissä enemmistönä ovat suomenkieliset, mutta aineistossa on myös muutamia ruotsinkielisiä nimiä: *Aftonsol* ja *Fridhem*.

Vaikka tutkimusalueeni on meren ympäröimä ja kaukana Helsingin keskustan vilskestä, näkyy sen nimistössä suunniteltujen nimien lisäksi muitakin piirteitä, jotka ovat ominaisia kaupunkiympäristölle. Kokoelmassa on nimittäin 4 slanginimeä tai puhekielistä sanastoa sisältävää nimeä. Nämä on nuoria, 1900–2000-luvuilla syntyneitä. Ryhmään kuuluvat *Näkkäri*, *Sokkola*, *Tramppa* ja *Villilä*.

Mielenkiintoinen piirre on omistuksen ilmaiseminen yritys-, järjestön- tai seuranimen avulla. Aineistossani on 3 tällä tavalla muodostettua asutusnimeä: *Outokumpu*, *Pellervon talo* (rinnakkaismuoto *Pellervo*) ja *Pohjolan paikka* (rinnakkaismuodot *Pohjola*, *Pohjolan alue*). Artefaktinnimistössä on samaten 3 nimeä, jossa omistus ilmaistaan yritysnameä tms. käyttämällä: *KFUM:n kenttä*, *KFUM:n laituri* ja *Outokummun laituri*.

Villingin kulttuurinimistössä on eri-ikäisiä ja elinkaarellaan erilaisissa vaiheissa olevia nimiä. Suurin osa on eläviä ja jatkuvasti käytettyjä. Tällaisia ovat monet huviloiden ja artefaktien nimet. Nämä ovat iältään nuoria, eikä esimerkiksi artefaktinnimistöstä löydy paljoakaan ajallista kerroksellisuutta. Suomalaistuminen on ollut voimakasta erityisesti 1950-luvun jälkeen; vanhimmat nimet ovat sen sijaan ruotsinkielisiä. Jälkimmäisistä suuri osa on poistunut käytöstä. Erityisesti katoaminen koskettaa viljelysnimiä: 1700-luvulla käytetyt nimet on kaikki unohdettu ja 1900-luvun alussa talteen kerätyistä enää 3 on informanttien muistissa. Näitäkään ei enää aktiivisesti käytetä. Nimistön muuttuminen liittyy Villingin kehittymiseen. Huvilarakentaminen mullisti alueella elävien ihmisten arjen 1800-luvun lopulla. Saarella oli nyt alati kasvava joukko kesäasukkaita, jotka luonnollisesti muodostivat keskeisiksi kokemilleen paikoille uusia nimiä. Hiljalleen vakituinen asutus alkoi kadota, ja sen mukana päättyi myös peltoviljely ja eläintenpito. Samalla monista aikaisemmin käytetyistä nimistä tuli tarpeettomia.

4 Villingin asuttaminen paikannimistön valossa

Tässä luvussa tutkin tarkemmin Villingin varhaisimman asutuksen alkuperää typologis-maantieteellisen menetelmän avulla. Tarkastelen tutkimusalueen nimistön suhdetta muihin Suomen saaristonimiin ja selvitän, millaisten paikannimimallien mukaan toponyymit rakentuvat ja millaisia elementtejä niihin sisältyy.

Työni tavoitteen kannalta minun ei ole järkevää tutkia kaikkia aineistoni nimiä. Keskitynkkin sellaisiin, jotka tarkoittavat luonnonpaikkoja; ne ovat kulttuurinimiä vanhempia. Jaoin aikaisemmin luvussa 3.1 Villingin luontonimet vanhoihin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin. Lisäksi jotkin toponyymit jäivät ilman tarkkaa ajoitusta. Keskityn tutkimaan vanhojen nimien ryhmää, sillä kerrostuma edustaa alueen alkuperäistä nimistöä. Jätän tutkimukseni ulkopuolelle sellaiset toponyymit, jotka edustavat saaristossa tiheästi tavattavaa mallia tai joissa esiintyvät sanat ovat laajasti käytössä koko Suomessa. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät lisäksi *Torskholmen* ja *Torsholmen*, jotka on merkitty karttaan saman paikan kohdalle. Ilmeisesti toinen on syntynyt kirjoitusvirheen seurauksena – en vain tiedä kumpi. Lopulta tarkasteluun jäävät *Björnsten*, *Jungfruholmen* ja *Kintaholmen*. Lisäksi tutkin joitakin ajoittamattomia nimiä. Tulikalliota tarkoittava *Kasaberget* yksilöi merkittävää, muusta maastosta poikkeavaa paikkaa ja onkin luultavimmin alueella vanha nimi. Suppean levikin omaava *Borstan* voi sekin kertoa saarelle saapuneen asuttajaryhmän alkuperästä. Otan tutkimukseeni lisäksi *grunna-*, *göl-* ja *hals-*sanoja sisältävät paikannimet, joita aineistossani edustavat *Grunesholmen*, *Bergviksgölen* ja *Grönavikshalsen*. Suomenkielisestä määriteosasta rakentuvaa nimeä *Kutuhälle* olisi sitäkin mielenkiintoista tutkia enemmän. Minulle on kuitenkin epäselvää, onko määriteosana alkuaan *Kutu-* vai *Koto-* (näiden esiintyminen suomen murteissa poikkeaa toisistaan). Nimen iästäkään ei ole varmuutta.

Levikkien tutkimisessa käytän apunani peruskarttaa (KKP). Kartta löytyy internet-osoitteesta kansalaisen.karttapaikka.fi. Lisäksi etsin tietoa Kotimaisten kielten keskuksen ruotsinkielistä nimistöä käsittelevästä aineistosta (NLL), Suomen ruotsalaismurteiden sanakirjasta (FO) ja Suomen murteiden sanakirjasta (SMS). Huomioin hakutuloksissani kaikki löytämäni nimet, mutta levikkikartoissa nimiryypäitä edustavat niiden kantanimet. Keskityn tarkastelemaan paitsi nimimallien ja sanojen levikkiä, myös sitä, millaisista paikoista nimiä käytetään. Villingin *Kasaberget* yksilöi korkeaa kalliosaarta, joten tarkoitukseni on löytää haussa muita kallioita tai kalliosaaria. Esittelen seuraavaksi tutkimani nimimallit ja perussanat.

4.1 Suomenkielistä ainesta sisältävät nimet

Kinta-

Aineistooni sisältyvä *Kintaholmen* on minulle merkitykseltään vaikeaselkoinen ja perusteiltaan epäselvä. Nimi on merkitty Hintholman – tai tarkemmin sen pohjoisen niemen – kohdalle, mutta tarkka ajankohta ei ole tiedossa. Topografisten muutosten valossa nimi on useita satoja vuosia vanha; aikakaudella Hintholma ei ollut vielä saavuttanut nykyistä muotoaan, vaan tilalla oli kaksi pienempää saarta. Ruotsinkielinen *Hindholmen* saattaa olla peruja vanhemmasta nimestä. Asiaa olisi tutkittava lisää.

Tutkin *Kinta*-alkuisten nimien esiintymistä ruotsinkielisessä paikannimistössä, mutten löytänyt paljoakaan tietoa. Länsi-Uudellamaalla Tenholassa (nyk. Tammisaari) on sijainnut nimellä *Kintens* (*tjint-*) tunnettu torppa. Rakennuksen lähellä sijaitsevista paikoista käytettiin nimiä *Kintakullen* ja *Kintaängen*. (NLL s.v. *Kint-*.) Peruskarttauksessa en löytänyt ainuttakaan ruotsinkieliselle alueelle sijoittuvaa *Kinta*-nimeä. Vaikuttaakin siltä, ettei nimenosalle ole merkitystä ruotsissa eikä se esiinny säännöllisesti rannikon paikannimistössä. Tämän vuoksi sen alkuperää on etsittävä muista kielistä. Pitkänen (1985) on tutkinut Turunmaan saariston suomalaisperäisiä lainanimiä. Hänen mukaansa nimissä tapahtuu yleisesti etuvokaalin edellä äännevuoro $*k > tj$ (mts. 64).

Nimenosan alkuperän tutkimuksessa saattavat auttaa peruskartan suomenkieliset *Kinta*-nimet. Hakutulokset on tosin vähäinen; löysin ainoastaan 4 nimeä. Kouvolaan sijoittuu *Kintahuonvuori* ja Iihin *Kintasaari*. Hämeenlinnassa sijaitsevat kohoumaa yksilöivä *Kintamo* ja vesistöä yksilöivä *Kintalammi*. Viimeksi mainitut kuulunevat samaan rypäeseen ja ovat Villingin kannalta kiinnostavia. Kepsun (2005: 75) mukaan Laajasalon etelärannalla sijaitseva salmi toimi mahdollisesti hämäläisaikana Hauhon Vitsiälän Puupon kantatalon nautinta-alueena; vuonna 1678 paikan kohdalle on merkitty *Puuphsund*. *Kintamo*- ja *Kintalammi*-nimien tarkoitteet sijaitsevat 10 km päässä Hauhon kyläkeskuksesta ja saattavat olla Helsingin saaristossa liikkuneiden hämäläisten nimeämiä.

Uskon, että *Kinta*-nimet on mahdollista yhdistää *Kintaan*-, *Kintainen*-, *Kintas*- ja *Kintaus*-nimiin. Nämä jakautuvat kiinnostavalla tavalla ympäri Suomea. Siinä missä *Kinta*-nimistä on merkkejä rannikolta sekä Hämeen ja Satakunnan alueelta, sijoittuvat esimerkiksi *Kintaan*-nimet pääosin Etelä-Pohjanmaalle; tosin yksi tällainen tavataan itärajaltakin. Hakutulokseni ainoa *Kintainen*-ryväs sijaitsee Kontiolahdella ja yksinäinen *Kintaus*-nimi puolestaan Keski-Suomessa. Edellisistä poikkeavat *Kintas*-nimet, joiden levikki on selvästi Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Muutamia nimiä tavataan Lapista

aina Inaria myöten. Nimiä on edellä käsittelyihin verrattuna runsaasti, 35, ja näistä muodostuu useita rypäitä. Kiintoisaa on, että levikki vastaa melko osuvasti *kinnas*-sanan murmuodon *kintas*-levinneisyyttä (SMS. s.v. *kintas*). Olen merkinnyt *Kinta*-, *Kintaisen*- ja *Kintaan*-nimet karttaan 6. *Kintas*- ja *Kinta*-nimien levikki näkyy puolestaan kartassa 7.

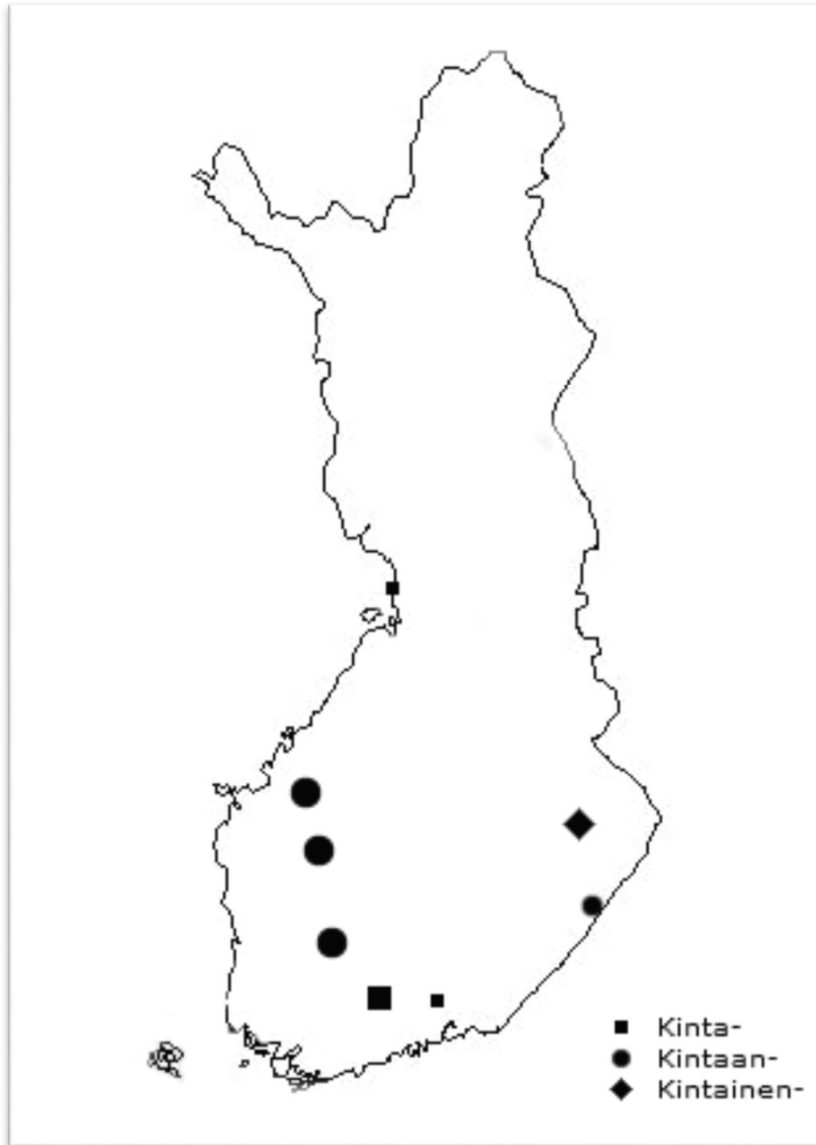
Villingin *Kintaholmen*-nimen alkuperän tutkimusta vaikeuttaa osaltaan sen hämärtyneet merkitys. Tällaiset semanttiselta sisällöltään epäselvät nimet kuuluvat usein vanhaan pesueeseen, eikä nimenantoperusteen selvittäminen olekaan siksi aina mahdollista (esim. Vahtola 1980: 113). *Kinta*-nimien taustasta esitetyt teoriat saattavat valaista myös *Kinta*-nimien käyttöä. Tiedetään, että Petäjavedellä on *Kinta*-alkuisella nimellä tunnettu järvi; nimi on myöhemmin siirtynyt tarkoittamaan läheistä kylää. Toponyymi on kirjattu karttoihin muotoihin *Kindaus* vuonna 1530, *Kindahuerffuij* ja *Kindahu* vuonna 1554 sekä *Kindaus* vuonna 1802. Järven seutu on ollut asuttu erämaa-alue jo 1564. Paikannimi liittyy mahdollisesti suomen murteissa tunnettuun verbiin *kinnata* ‘vetää peräsään, kantaa vaivalloisesti, kiskoa, raahata’. Kenties järveltä toiselle on liikuttu venettä tai vetokuormaa kiskomalla. Kannaksen kapein kohta on saattanut olla “kintaamispaikka” eli **kinta* < **kinda*. Toisen tulkinnan mukaan *Kinta*-nimi liittyy nuotanvetoon. (SPK s.v. *Kinta*.)

Tarkastelemani *Kinta*-, *Kintaan*-, *Kintainen*-, *Kintas*- ja *Kinta*-nimet tarkoittavat soita tai tällaisten ympäröimiä paikkoja sekä muuten vaikeakulkuisessa maastossa sijaitsevia kohteita. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan Kärsämäen *Kintasaho* on suolla sijaitseva matala kumpare. Sama on tilanne Ranuan *Kintasahon* kohdalla – kyseessä on *Kintassuon* ja *Ahmasuon* ympäröimä metsäalue, jonka läheisyydessä sijaitsevat korkeat kohoumat *Raatoaara*, *Isoaara* ja *Kelukkavaara*. *Kauhavalla* sijaitsevat *Kohouman*, *Kinnaksen*, naapureina ovat *Kintaanneva* ja *Kintaankannas*. Hämeen *Hauhon Kintamo* on kohouma suon keskellä. Muuten vaikeakulkuinen on *Inarin Kintaskuru*, vaarojen ja tuntureiden ympäröimä paikoin vetinen rotko, joka halkoo maastoa *Nilijärven* ja *Kuolemanjärven* välillä. *Siikalatvan Kintaskoski* sijaitsee lähellä *Kintaskivenkangasta*. Villingin *Hinholman* tavoin *Kinta*-nimen omaa ainakin Iin *Kintasaari*. Saarta yksilöi lisäksi esimerkiksi *Kontiolahden Kintainen*.

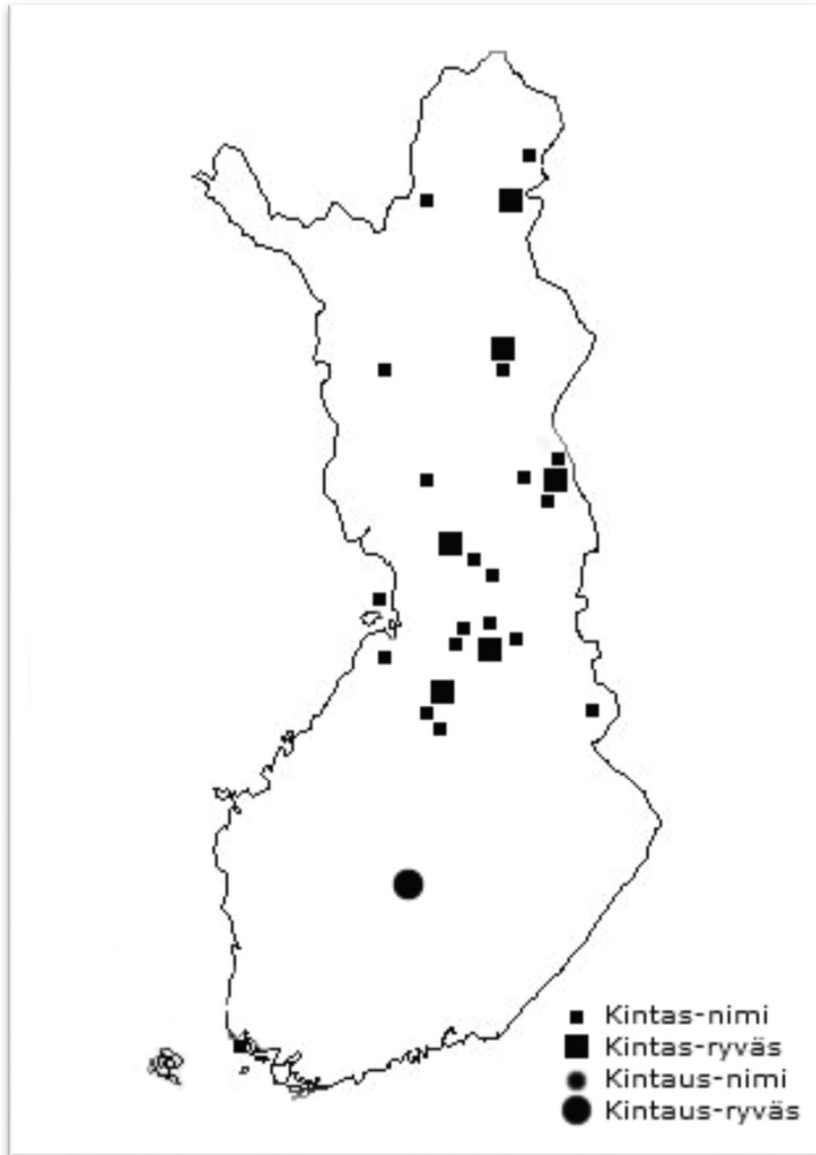
Kinta-, *Kintaan*-, *Kintainen*-, *Kintas*- ja *Kinta*-nimien tarkoittamat paikat ovat todennäköisesti olleet jonkinlaisia eränkävijöiden metsästyspaikkoja tai kaukaisten kulkuväylien varrella sijaitsevia kohteita. Koska nimille on ominaista sijainti vaikeakulkuisessa maastossa, voi niihin hyvinkin liittyä raskasta kulkemista tai vetämistä tarkoittava verbi

kinnata. Nimiä ei tavata Saimaan seudulta; kenties karjalaiset olivat ottaneet seudun haltuunsa ennen niiden yleistymistä. Muualla Suomessa määriteosasta esiintyy erilaisia variaatioita. Pohjoisen *Kintas*-nimet ovat saattaneet kehittyä *Kintaus*-nimistä jälkitavun voakaaliyhtymän lyhentymisen seurauksena. Myöhemmin *Kintas*-tyyppi on kehittynyt produktiiviseksi ja alkanut levitä pohjoisempana. Kiinnostavaa on sen runsas esiintyminen Peräpohjolassa ja Lapissa. Nimien alkuperää ja levinneisyyttä olisi varmempien johtopäätösten vuoksi tutkittava lisää.

Villingin *Kintaholmen* lienee peruja aikaisemmasta suomenkielisestä paikannimestä. Perusosa on lainaamisen yhteydessä käännetty. Kysymysmerkkejä nimen suhteen nostaa sen tarkoittama paikka. *Kinnata*-verbiä on vaikeampi selittää saarennimen taustalle – ellei kysymys ole nuotanvedosta. Tällä ei kuitenkaan lopulta ole kielellisen alkuperän kannalta suurta merkitystä. Nimi on todennäköisesti kulkeutunut seudulle hämäläisten eränkävijöiden mukana.

Kartta 6. Peruskartan *Kinta-*, *Kintaan-* ja *Kintainen-* nimet ja nimirypät.

Kartta 7. Peruskartan *Kintas*- ja *Kintaus*-nimet ja nimiryvät.

4.2 Ruotsinkielistä ainesta sisältävät nimet

Björn-

Karhua merkitsevä sana *björn* esiintyy määriteosana noin 500 nimessä, joiden tarkoittamista paikoista suurin osa sijaitsee Uudellamaalla (NLL s.v. *Björn-*). Villingin eteläpuolella sijaitsevan Viipurinkiven kohdalle on merkitty vuonna 1808 *Björnsten* (Helsingin kadunnimet 1970: 229). Viipurinkivi on tärkeä paikka saaristossa liikkuville ihmisille, sillä se on toiminut vuosisatoja merimerkkinä.

Hain peruskartalta *Björn*-nimiä. Koska sana on yleinen nimenosana koko ruotsinkielisellä alueella, keskityin enemmän sen tarkoittamien paikkojen ominaisuuksiin ja sitä kautta nimeämisperusteisiin. Poistin hakutuloksesta muut paitsi kiviä, kareja, luotoja ja saaria tarkoittavat nimet. Toimin näin, koska kauempana sisämaassa sijaitsevat paikat ovat todennäköisesti karhujen elinalueita. Villingin *Björnsten* perustunee sen sijaan paikan ulkomuotoon. Kyseessä on harvinaisen iso, geologisesti arvokas siirtolohkare (Paikkatietohakemisto). Kivi on muodoltaan korkea ja kupera. Hakuni tuotti kaiken kaikkiaan 28 nimeä. Näistä 18 on Uudeltamaalta, 4 Pohjanmaalta, 3 Varsinais-Suomesta ja 3 Ahvenanmaalta.

Löytämieni paikkojen koko vaihteli jonkin verran. Viipurinkivi on noin 11 metriä pitkä; samanlainen vesikivi löytyy Paraisilta. Pyhtään *Björnören*-niminen paikka on 50-metrinen saari. Helsingin Karhusaari on jo huomattavaksi suurempi, 150-metrinen. Raaseporin *Björn*-saarista neljä on yli 500 metriä pitkiä, mutta lähistöllä on lisäksi kaksi pienempää *Björn*-alkuisen nimen omaavaa karia. Mustasaassa sijaitseva *Björnholmen*-saari on löytämistäni paikoista suurin, 1000 metriä pitkä.

Fyysisesti pienien paikkojen kohdalla *Björn*-nimet liittynevät tarkoitteidensa ulkoiseen olemukseen. Paikat itsessään tai niillä sijaitsevat kivet tms. muistuttavat nimenantajaa karhusta. Ahvenanmaan *Björnhuvud*-nimen tarkoittama paikka on ilmeisesti muistuttanut muodoltaan karhun päätä. Villingin *Björnholmen* on annettu ulkoisiin ominaisuuksiin perustuen ja edustaa mielestäni erityisesti Uudenmaan rannikolla yleistä nimimallia.

Borst-

Borst merkitsee 'harjaa, sukaa'. Sen sisältäviä nimiä on Uudellamaalla Inkoossa, Helsingissä, Sipoossa, Porvoossa, Pyhtäällä ja Pernajassa (nyk. Loviisan seutukunta). Lisäksi toponyymeja tavataan Satakunnassa Merikarvialla sekä Ahvenanmaan kunnissa Finström

ja Nagu. *Borst*-nimet yksilöivät usein kareja ja perustuvat tarkoittamansa paikan ulkonäköön. Viljelysten kohdalla nimenosa liittyy mahdollisesti jonkin kasvilajin esiintymiseen. (NLL s.v. *Borst*-) Itä-Villingin pohjoispuolella sijaitsee *Borstan*-niminen pieni saari.

Etsin peruskartalta *Borst*-alkuisen nimeä kantavia paikkoja. Löysin haussa ainoastaan 5 p, joista 3 tarkoitti karia tai luotoa, 1 saarta ja 1 niemeä. Yksiosaisia *Borstan*-nimiä on 3, ja niiden tarkoittamat paikat sijaitsevat Helsingissä. Varsinais-Suomen Kemiönsaarella sijaitsee *Borstuudden*-niminen niemi ja Länsi-Turunmaan Paraisilla *Borstö*-niminen saari. Pienehkön ja hajanaisen hakutuloksen pohjalta minun on vaikeaa tehdä asutushistoriallisia johtopäätelmiä.

grunna

Murresana *grunna* merkitsee ‘vedenalaista karia, matalikkoa’, ‘kivistä riuttaa, särkkää’ tai ‘matalaa pohjaa’ (FO s.v. *grynna*). Sana sisältyy noin 60 paikannimeen Ahvenanmaan Föglössä, Varsinais-Suomen Hiittisissä (nyk. Dragsfjärd) ja Länsi-Uudellamaalla. Murremuoto *grynna* on edellistä yleisempi; se sisältyy yli 1400 nimeen, joista suurin osa sijoittuu Pohjanmaan etelärannikolle ja Saaristomerelle. Nimiä on myös Uudenmaan itäisellä rannikolla. Pohjanmaalla *grynna* on alkanut tarkoittaa sekundaaristi ‘riuttaa tai särkkää, jolla matalaa kasvillisuutta’ (NLL s.v. *Grunna*, *Grynna*). Villingin Neitsytsaaren kohdalle on merkitty vuonna 1692 nimi *Grunesholmen* (Helsingin kadunnimet 1970: 229). Se kuuluu *grunna*-muodon sisältävien nimien joukkoon.

Halusin tutkia *grunna*-sanan sisältävien nimien levikkiä peruskartan avulla. Löysin haussa 10 nimeä. Näistä valtaosa, 8, sijoittuu tarkkarajaisesti Ahvenanmaan itäosaan ja Föglön alueelle. Lisäksi Varsinais-Suomen Kemiönsaarella ja Uudenmaan Raaseporissa on kumpaisessakin tällaisella nimellä tunnettu paikka. Hakutulokseni on suppea, mutta sen ja aikaisemman tiedon valossa näyttää kuitenkin selvältä, että *grunna*-nimet ovat lähteisissä Ahvenanmaan itäosasta. *Grunesholmen* on mahdollisesti kulkeutunut Villinkiin sieltä saapuneiden asukkaiden mukana.

göl

Sana *göl* merkitsee ‘järveä, lampea’ ja esiintyy noin 200 paikannimessä ympäri ruotsinkielistä aluetta. Rannikolla se sisältyy noin 40 nimeen, joita käytetään niemistä, lahdistä, lammikoista, joensuistoista sekä soista ja kosteikoista. Joissain tapauksissa nimet yksilöivät myös viljelyksiä. Uudellamaalla ja Pohjanmaalla ne tarkoittavat puolestaan monesti jokien laajentumia. Veden täyttämien kuoppien, lätäköiden ja lammikoiden nimissä *göl*

esiintyy erityisesti läntisellä Uudellamaalla. Ryhmään kuuluvat muun muassa *Abborrgölen* Karjaalla, *Falkgölen* Tammisaarella ja *Fräkengölen* Pohjassa (kaikki nyk. Raaseporia). (NLL s.v. *Göl*.) Villingin eteläosassa sijaitsevasta Vuorilahdenlammesta käytetään ruotsinkielistä nimeä *Bergviksgölen*.

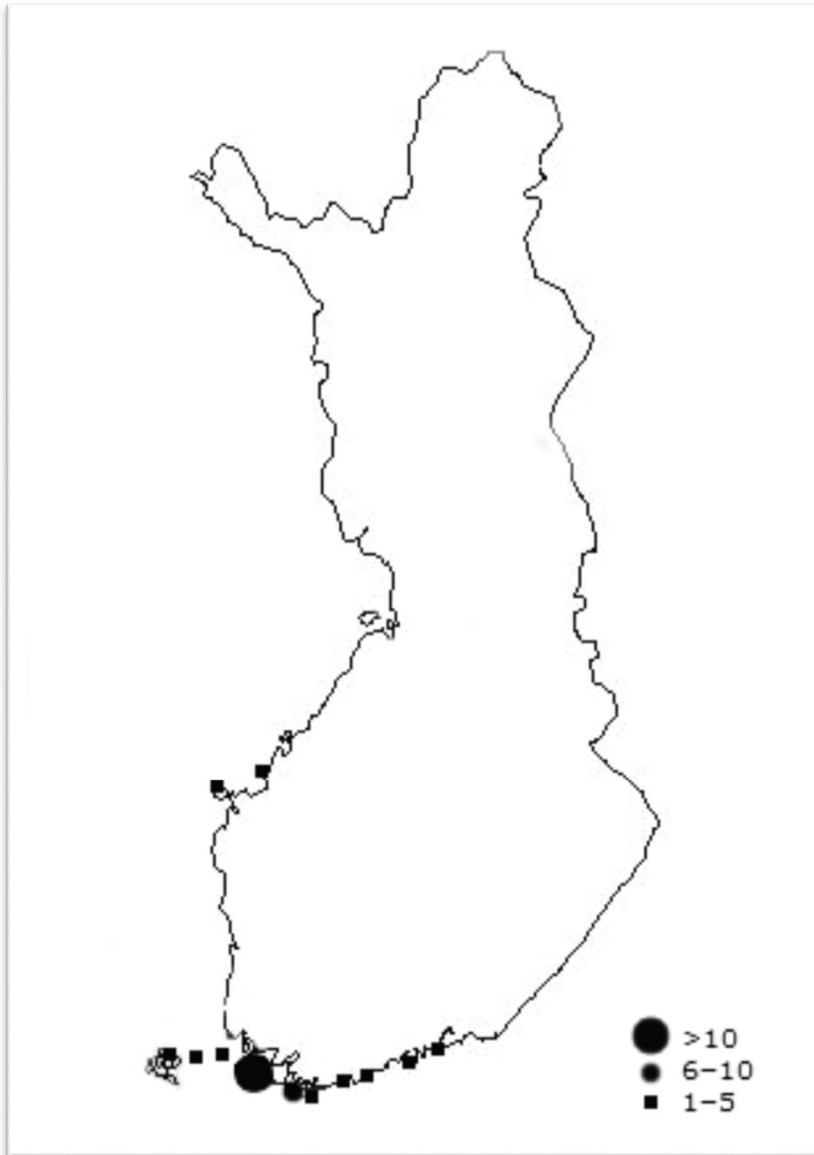
Tarkastelin *göl*-nimien esiintymistä peruskartalla. Keskityin haussani erilaisia koskeikkoja, lampia ym. vedenkokoumia sekä poukamia tarkoittaviin nimiin. Löysin kaiken kaikkiaan 30 nimeä, joista 19 sijaitsee Uudellamaalla, 6 Ahvenanmaalla, 3 Pohjanmaalla ja 2 Varsinais-Suomessa. Uudellamaalla nimien tarkoittamista paikoista valtaosa, 8, sijaitsee maakunnan läntisessä osassa Raaseporissa, Inkoossa ja Hangossa. Hakutulos vastaa siten aiempaa tietoa koskien nimenosan levikkiä. Vaikuttaa siltä, että Villingin Vuorilahdenlammen *Bergviksgölen* edustaa erityisesti läntisellä Uudellamaalla yleistä nimimallia.

hals

Hals merkitsee ‘kapeaa selännettä’ ja sisältyy kaiken kaikkiaan noin 300 paikannimeen. Nimet tarkoittavat viljelyksiä, syvänteitä, soita, järviä tai kapeita selännteitä. Nimistä 100 sijoittuu Turunmaalle ja Uudellemaalle, harvemmin Ahvenanmaalle ja Keski-Pohjanmaalle. *Hals*-nimet ovat lähes aina määräisessä muodossa. Esimerkiksi *Ängskärs halsen* tavataan Kumlingesta, *Glohalsen* Iniöstä (nyk. Länsi-Turunmaa) ja *Vikarhalsen* Hiittisistä (nyk. Dragsfjärd). Sana esiintyy tavallisesti myös määriteosana. Ahvenanmaalla sitä on alettu käyttää – ilmeisesti sekundaaristi – myös niemien nimissä. (NLL s.v. *Hals*.) Villingin eteläosassa sijaitsevasta kapeasta kannaksesta on käytetty vuonna 1913 nimeä *Grönavikshalsen* (SA).

Etsin *hals*-nimiä peruskartalta. En laskenut hakutulokseeni kaikkia nimiä vaan keskityin selännteitä ja kannaksia tarkoittaviin toponyymeihin. Tällaisia on yhteensä 40. Niemien yksilöivistä paikoista 19 sijaitsee Uudellamaalla, 16 Varsinais-Suomessa, 3 Pohjanmaalla ja 2 Ahvenanmaalla. Uudellamaalla *hals*-nimet ovat yleisiä maakunnan läntisessä osassa, ja lisäksi niitä on harvakseltaan Porvoon lähistöllä. Espoossa nimiä on 1, Kirkkonummen ja Helsingin alueelta haussa ei löydy ainuttakaan nimeä. Olen merkinnyt hakutuloksen karttaan 8.

Selännettä yksilöiviä *hals*-nimiä tavataan tiheimmin Varsinais-Suomen ja läntisen Uudenmaan alueella. Villingin *Grönavikshalsen* onkin todennäköisesti lännestä saapuneiden asukkaiden antama.

Kartta 8. Peruskartan *hals*-sanan sisältävät nimet.

Jungfru-

Sana merkitsee 'neitsyttä, imeä' ja esiintyy määriteosana suunnilleen sadassa paikannimessä. Se viittaa joko jonkinlaiseen myyttiseen oloon tai kapeaan kulkuväylään. Esimerkiksi nimi *Jungfruberg* tavataan Turunmaalla, Uudellamaalla sekä Pohjanmaan Kaarlelassa (nyk. Kokkola). *Jungfruhamn(en)* yksilöi puolestaan paikkoja Ahvenanmaan Föglössä, Turunmaan Iniössä ja Nauvossa (molemmat nyk. Länsi-Turunmaata) sekä Uudenmaan Bromarvissa (nyk. Raasepori). (NLL s.v. *Jungfru-*) Tutkimusaineistossani on kolme sanan sisältävää nimeä: *Jungfruholmen* ja *Jungfruberg* sekä jälkimmäisestä muodostettu liitynnäinen *Jungbergsviken*.

Tein peruskarttahaun, jossa etsin muita *Jungfru*-nimisiä paikkoja. Löysin kaiken kaikkiaan 38 nimeä; näitä on tiheimmin Varsinais-Suomessa, yhteensä 16. Uudellemaalle nimistä sijoittuu 10 ja Ahvenanmaalle 9. Pohjanmaan alueella on 2 ja Satakunnassa 1 nimi.

Tarkastelin paitsi *Jungfru*-nimien levinneisyyttä myös niiden tarkoittamien paikkojen sijaintia ja lajia. *Jungfru*-paikoista 32 sijaitsee veden välittömässä läheisyydessä, ja näistä 22 on lähellä jonkinlaista kapeaa salmea tai joensuuta. Muut nimet tarkoittavat pieniä, etäisiä saaria ja kareja tai kauempana sisämaassa kohoavia kallioita. Villingin *Jungfru*-paikat sijaitsevat saaristossa kulkevan, *Viipurinkaita*-nimisen, merireitin varrella. Ne edustavat siten nimimallia, jota käytetään kapeiden paikkojen ja kulkureittien kohdalla. Malli on yleinen erityisesti Varsinais-Suomessa.

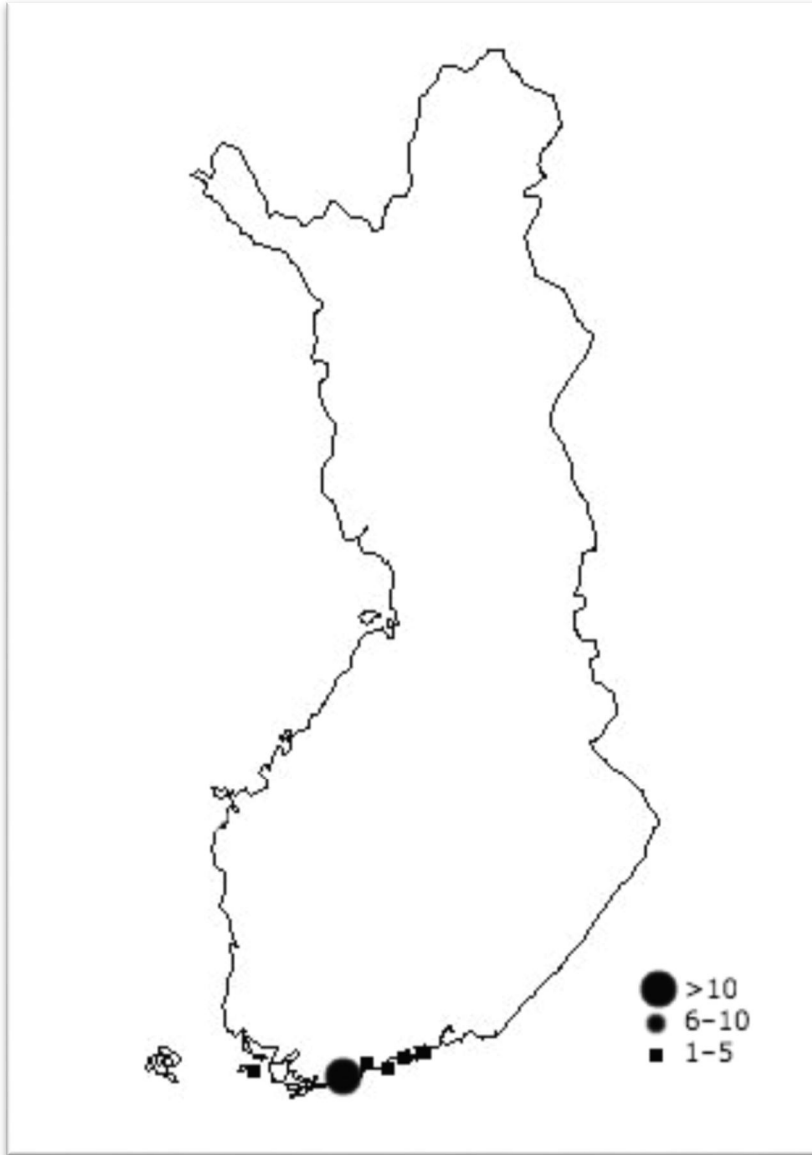
Kas(a)-

Kas(a)- sisältyy noin 150 paikannimeen ja merkitsee 'kiviröykkiötä'. Sen levikkialueeseen kuuluvat ainakin Ahvenanmaan Föglö, Kumlinge, Kökar ja Vårdö; Varsinais-Suomen Korppoo (nyk. Parainen) ja Västanfjärd (nyk. Kemiönsaari); Satakunnan Merikarvia ja Pohjanmaan Ylimarkku (nyk. Närpiö). Uudellamaalla *Kas(a)*-nimiä tavataan Pohjassa (nyk. Raaseporissa), Sipoossa ja Snappertunassa (nyk. Raasepori). (NLL s.v. *Kas.*)

Suurin osa *Kas(a)*-nimistä on tyyppiä *Kas(a)berget*. Tällaisia on saaristossa suunnilleen 100. (NLL s.v. *Kas.*) Nimien tarkoittamat kalliot ovat yleisiä Uudellamaalla, ja paikkoja on niin saaristossa kuin sisämaassakin. Kalliot muodostavat selviä ketjuja; ne ovat ilmeisesti kuuluneet 1600–1700-luvuilla jonkinlaiseen tiedotusjärjestelmään. (Pitkänen – Zilliacus 1996.) Villingissäkin on *Kasaberget*-niminen korkea kalliosaari. Seuraava samanmuotoisella nimellä tunnettu paikka sijaitsee n. 10 kilometrin päässä Salmenkalliossa (Paikkatietohakemisto).

Halusin tutkia *Kas(a)berget*-nimien esiintymistä peruskartan avulla. Löysin 41 nimeä, joista *Kasaberget*-muotoisia on 20. Ylivoimainen enemmistö, 19, sijaitsee Uudellamaalla. Lisäksi Varsinais-Suomesta löytyy 1 nimi. Merkitsin hakutulokseni karttaan 9. *Kasaberget*-muotoisia nimiä löysin puolestaan 21, ja ne näyttäisivät olevan yleisempiä lounaisella saaristoalueella. Ahvenanmaalla nimimuoto yksilöi 9 kalliota, Varsinais-Suomessa sen tarkoittamia paikkoja on 3. Uudellamaalla se sisältyy 9 nimeen, mutta näistä valtaosa sijaitsee maakunnan läntisessä osassa.

Kas(a)berget-nimisille paikoille on hakuni perusteella ominaista sijainti veden läheisyydessä, ja 41 paikasta ainoastaan 4 sijaitsee kauempana sisämaassa. *Kasa*-muotoiset nimet ovat yleisiä erityisesti Uudellamaalla. Näiden tietojen valossa Villingin *Kasaberget* edustaa alueella yleistä nimimallia.

Kartta 9. Peruskartan *Kasaberget*-nimet.

4.3 Paikannimien suhde muuhun Suomen nimistöön

Hämäläiset saapuivat Helsingin seudulle ennen pysyvää ruotsalaisasutusta joskus vuosien 900–1300 välillä, ja heidän antamia nimiä tavataan aivan Villingin läheltä Laajasalosta.

Tällaiset toponyymit palautuvat keskiaikaan tai ovat sitäkin vanhempia. Villingillä on saattanut olla aikoinaan suomenkielinen nimi. (Kepsu 2005: 75, 215.)

Olen edellä tutkinut 5 paikannimimallin ja 3 sanan esiintymistä. Tutkimastani aineistosta sisämaan suomalaisiin viittaa ainoastaan Hintholmaa yksilöinyt *Kintaholmen*, joka on ilmeisesti peruja varhaisemmasta suomenkielisestä nimestä. *Kinta*-nimistä on vähän tietoa, mutta peruskartalta suomenkielisiä nimiä kuitenkin löytyy. Ne sijaitsevat Hämeenlinnassa, Kouvolassa ja Iissä. Toponyymit liittynevät *Kintaan*-, *Kintainen*-, *Kintas*- ja *Kinta*-nimiin, joita esiintyy laajemmin muualla maan suomenkielisillä alueilla.

Tutkimusalueeni varhainen, vakituinen asutus on ruotsinkielistä ja saapunut Uudellemaalle lännestä. Saaren nimi *Villinki* on kulkeutunut uudisasukkaiden mukana Ruotsista, mahdollisesti Uplannin Danmarkin pitäjältä (Kepsu 2005: 75). Omassa aineistossani ei ole suoraan Ruotsiin viittaavia nimiä, sillä tarkastelemiani toponyymeja tavataan myös muualta Suomesta. Neitsytsaaresta käytetty *Grunesholmen* sisältää murreosan *grunna*; tällaiset nimet ovat erityisen yleisiä Ahvenanmaan Föglössä. Länteen viittaavat lisäksi Villingin *Jungfru*-alkuiset nimet. Peruskartalla suurin osa tällaisen määriteosan nimistä sijaitsee Varsinais-Suomen rannikkoalueella. Kapeasta kannaksesta käytetty *Grönnavikshalsen* on sekin mahdollisesti peräisin saaristoalueen läntisemmästä osasta. *Hals*-sanat sisältäviä nimiä on peruskartalla 40, ja näistä 35 sijaitsee Varsinais-Suomen ja läntisen Uudenmaan alueella.

Jotkin tutkimani nimimallit ovat erityisen yleisiä juuri Uudellamaalla. Tämä on odotuksenmukaista, onhan maakunnassa ollut pysyvää ruotsinkielistä asutusta useiden satojen vuosien ajan. Esimerkiksi uusimaalaisesta nimestä sopii aineistostani *Kasaberget*. *Kasa*-nimiä löytyy peruskartalta kaiken kaikkiaan 20, ja näiden tarkoittamista paikoista 19 sijaitsee Uudellamaalla. *Björnholmen* edustaa sekin alueella yleistä nimityyppiä. Nimiä löytyy 28, ja näistä 18 sijoittuu Uudellemaalle. Villingin eteläosassa sijaitsevasta lammesta käytetty *Bergviksgölen* on sekin maakunnan rannikolla yleinen. Löydän peruskartalta 30 *göl*-sanat sisältävää nimeä, joista 19 sijaitsee Uudellamaalla. Tiheimmin niiden tarkoittamia kosteikkoja, poukamia ja muita vedenkokoumia on maakunnan läntisessä osassa.

Edellä käsittelemäni nimet auttavat minua hahmottamaan, mistä Villingin paikannimimallit ja sitä kautta asuttajat ovat seudulle mahdollisesti saapuneet. Niiden lisäksi aineistoon sisältyy suppean hakutuloksen *Borstan*, josta ei ole minulle tällaisessa tutkimuksessa juurikaan hyötyä. *Borst*-nimiä voisi jatkossa tutkia enemmän, mikäli niistä ja niiden tarkoittamista paikoista löytyy lisää tietoa. Eniten Villingin nimistön suhteesta

muuhun maamme saaristonimistöön kertovat sellaiset nimet, jotka jäävät tarkasteluni ulkopuolelle. Vanhojen paikannimien ryhmään kuuluu 26 toponymia; näistä ylivoimainen enemmistö on Suomen rannikolla niin tavallisia, ettei niiden levinneisyyden tutkiminen antaisi minulle lisätietoa Villingin nimistön alkuperästä.

Typologis-maantieteellisellä menetelmällä tutkimani aineisto vahvistaa aikaisempaa käsitystä Helsingin saariston asuttamisesta. Alueella on liikkunut suomenkielistä väestöä ennen ruotsalaisasuttajien saapumista. Ruotsia äidinkielenään puhuvat tulokkaat ovat sen sijaan saapuneet seudulle mitä ilmeisimmin usean eri aikakauden aikana ja useasta eri lähtöpisteestä. Tutkimiani nimiä tavataan niin Ahvenanmaalta, Varsinais-Suomesta kuin Uudenmaan länsiosastakin. Suurinta osaa Villingin nimimalleista ei voida jäljittää millekään rajatulle rannikkoalueelle, vaan ne edustavat saaristossa yleisesti käytettyjä toponymieja.

5 Lopuksi

Tässä pro gradu -tutkielmassa minulla oli kaksi päätavoitetta. Ensiksi halusin esitellä Merellinen Helsinki -hankkeen aikana kokoamani aineiston sekä tarkastella sen perusteita, eri-ikäisiä ja -kielisiä kerrostumia sekä muuttumista läpi vuosisatojen. Nimikokoelmani on peräisin kartoista, kirjallisista lähteistä ja villinkiläisiltä informanteilta. Kartat ovat tietenkin kaikkien ulottuvilla, mutta haastattelujen kautta sain tietoa, joka voi olla tulevaisuudessa vaikeammin tavoitettavissa. Kokoamani nimet saattavat joskus toimia lähdeaineistona muille alueesta ja sen nimistöstä kiinnostuneille tutkijoille. Toinen keskeinen tavoitteeni oli tarkastella saaren asuttamista typologis-maantieteellisen menetelmän avulla. Tutkin siis eri nimimallien ja nimiin sisältyvien sanojen esiintymistä Suomessa; tällä tavalla halusin selvittää, mistä nimet ovat kulkeutuneet Villinkiin.

Aineistoni koostuu kaiken kaikkiaan 242 paikannimestä. Villingin menneisyyden tutkimuksessa korvaamattomiksi työkaluiksi osoittautuivat niiden ikä ja kieli. Löysin sekä luonto- että kulttuurinimistöistä selkeitä eri aikakausiin palautuvia kerrostumia. Tutkimani luontonimet jakautuvat vanhoihin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin. Kulttuurinimet jaottelin puolestaan keskiaikaisiin, vanhoihin viljelysnimiin, huvilakauden aikaisiin ja nuoriin. Molemmissa ryhmissä oli lisäksi toponymieja, joiden tarkka ajoitus tuotti minulle mm. karttamerkintöjen niukkuuden vuoksi vaikeuksia.

Tutkimustyön aikana kävi selväksi, että aineistoni vanhin nimikerrostuma koostuu ruotsinkielisistä toponyymeista. Nämä ovat tarkoittaneet pääosin luonnonpaikkoja tai viljelyksiä. Ryhmään kuuluu myös keskiaikainen asutusnimi *Villingby*. Nimien aiheena on yleisimmin sijainti. Suomenkieliset nimet ovat puolestaan syntyneet 1900–2000-lukujen aikana ja yksilöivät erilaisia kesäasumuksia, artefakteja ja uimapaikkoja; siis sellaisia paikkoja, jotka ovat huvila-asukkaille tärkeitä ja tuttuja. Tällaisten nimien perusteet ovat moninaisemmat.

Luvussa 3 tutkin lisäksi sitä, miten paikannimistö on muokkautunut vuosisatojen aikana ja mihin muutokset viittaavat. Käytössä säilyneet iäkkäät nimet yksilöivät merkittäviä ja alueen ihmisille keskeisiä paikkoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lahdennimi *Byviken* ja saarennimi *Villinge*. Suppeamman yhteisön parissa käytetyt tai johonkin elinkeinon tiiviisti sidotut nimet ovat kadonneet kulttuurimaiseman muuttumisen tai asutuksen katkeamisen takia. Villingissä aikaisemmin karjanhoitoa ja pienimuotoista viljelyä harjoittanut väestö väistyi vähitellen huvila-asutuksen tieltä. Seurauksena pellot ja niityt metsittyivät, eikä niistä ollut enää tarvetta puhua – ainakaan samoilla – nimillä. Topografiset muutokset ovat nekin vaikuttaneet tutkimusalueeni nimistön muuttumiseen.

Luvussa 4 tutkin Villingin asutuksen alkuperää typologis-maantieteellisen metodin avulla. Tässä yhteydessä keskityin aineistoni vanhimpaan luontonomistööseen sekä muutama- ajoittamattomaan nimeen. Tarkastelin kaiken kaikkiaan 5 nimimallin ja 3 sanan levinneisyyttä. Tutkimusaineistoni on siten suppea, mutta valaisee paikallisella tasolla Villingin asutuksen alkuperää ja paikannimistön suhdetta muuhun Suomen saaristonimistöön. Aineistossa on niin varhaiseen hämäläisnautintaan kuin myöhäisempään ruotsalaiskauteen viittaavia nimiä. Osa ruotsinkielisistä nimistä on levikiltään läntisiä, mutta mukana on myös erityisesti Uudellemaalle ominaisia nimityyppejä.

Villingin paikannimistöä kertovat lopulta eniten ne nimet, joita en sisällyttänyt asutushistorialliseen tutkimukseeni. Vanhat luontonimet edustavat nimittäin pääosin sellaisia toponyymeja, joita tavataan yleisesti koko ruotsinkielisellä saaristoalueella. Nimenantajilla ei ole ollut käytössään erilaistunutta paikannimisysteemiä. He eivät edusta rajatulta alueelta saapunutta väestöä, vaan yhteisö on muotoutunut seudulle eri aikoina ja eri paikoista muuttaneista ihmisistä, jotka ovat puhuneet paikoista samalla tavalla kuin muut saariston asukkaat.

Villinki on kiehtova tutkimuskohde, jonka paikannimistö heijastaa alueen käytössä tapahtuneita muutoksia ja sisältää kiehtovia eri aikakausiin palautuvia ominaispiirteitä. Aihe on ollut minulle haastava tutkimusaineiston laajuuden ja toisaalta ruotsinkielisen

nimistön runsauden takia. Aineistoani olisikin voinut yhtä hyvin tarkastella ruotsinkieliseen nimistöntutkimukseen erikoistuva opiskelija. Hankaluuksia minulle ovat aiheuttaneet matkan varrella lisäksi karttalähteiden niukkuus sekä muutamat alkuperältään ja merkitykseltään hämärtyneet, mutta sitäkin kiinnostavammat paikannimet. En ole kaikkien nimien kohdalla varma siitä, millaisin perustein ne on paikoille annettu. Toisaalta kokoelma on juuri edellä mainituista syistä tarjonnut minulle otollisen alustan paikannimistön moniulotteiselle tarkastelulle. Nimistön ikään, kieleen ja muuttumiseen perustuva analyysi valaisee uskoakseni luotettavasti alueella asuneiden ihmisten arjen ja elinkeinoelämän sekä kielisuhteiden muuttumista. Asutushistoriallinen tutkimukseni voisi toimia tulevaisuudessa osana Helsingin ja Uudenmaan laajempaa asutushistoriallista tutkimusta.

Lähdeluettelo

- AINIALA, TERHI 1997: *Muuttuva paikannimistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 667. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- AINIALA, TERHI – MINNA SAARELMA – PAULA SJÖBLOM 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ALANEN, TIMO – SAULO KEPSU 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 505. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ALLARDT, ANDERS 1898: *Borgå läns sociala och ekonomiska förhållanden 1539–1571*. Helsingfors: Tidnings- & tryckeri; Arvidsson.
- FO = *Ordbok över Finlands svenska folkmål*. Kotimaisten kielten keskus. <http://kaino.kotus.fi/fo/?p=main>. 14.12.2016.
- GRANLUND, ÅKE 1956: *Studier över östnyländska ortnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 358. Studier i nordisk filologi 44. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- GRANLUND, ÅKE 1972: Uudenmaan asuttaminen paikannimien valossa. Teoksessa Hannes Sihvo (toim.) *Nimikirja*. Kalevalaseuran vuosikirja 52 s. 313–321. Porvoo: WSOY.
- HAKALA, ANU 2011: Maankohoaminen ja vesistöjen muutokset. <http://www.geologia.fi/index.php/2011-12-21-12-30-30/2011-12-21-12-39-11/2011-12-21-12-39-51/maankohoaminen-ja-vesistoejen-muutokset>. 1.9.2016.
- Helsingin kadunnimet*, 1970 Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- HKA = Helsingin Kaupunginarkisto.
- HULDÉN, LARS 2001: *Finlandssvenska bebyggelsenamn: Namn på landskap, kommuner, byar i Finland av svenskt ursprung eller med särskild svensk form*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- KA = Kansallisarkisto.
- KARSTEN 1922: Ortnamnens vittnesbörd. Teoksessa Gabriel Nikander (toim.) *Det svenska Finland II: folket och odlingen* s. 43 – 78. Helsingfors: Holger Schildts Tryckeri.
- KEPSU, SAULO 2005: *Uuteen maahan: Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1027. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KERKKONEN, GUNVOR: Helsingin pitäjän keskiaika. Teoksessa *Helsingin pitäjä I* s. 1–178. Helsinki: Helsingin maalaiskunta.
- Kielitoimiston ohjepankki. Kotimaisten kielten keskus. <http://kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/994/ohje/208>. 16.1.2017.
- KIVINIEMI, EERO 1975: *Paikannimien rakennetyypeistä*. Suomi 118: 2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KIVINIEMI, EERO 1977: *Väärät vedet: tutkimus mallien osuudesta nimenmuodostuksessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- KIVINIEMI, EERO 1985: *Turunmaan saariston varhaishistoriaa paikannimistön valossa*. Helsinki: Kotikielen Seura.
- KKP = Kansalaisen karttapaikka. Maanmittaushallitus. <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/>. 15.12.2017.
- KUISMA, MARKKU 1991: *Helsingin pitäjän historia 3: Isostavihasta maalaiskunnan syntyyn 1713–1865*. Vantaa: Vantaan kaupunki.
- KUZMIN, DENIS 2014: *Vienan Karjalan asutushistoria nimistön valossa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- KVA = Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosasto. HKA.
- Käsitesanasto. *Heikki Rantatupa historialliset kartat* -portaali. <http://www.vanhakartta.fi/maanmittaus%20ja%20kartografia/tulkintaopas/kaesitesanasto>. 20.12.2016.
- LEHIKOINEN, LAILA 1988: *Kirvun talonnimet: karjalaisen talonnimisysteemin kuvaus*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 493. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- LESKINEN, TERESA – PIA LILLBROÄNDA 2001: Helsingin pitäjä vanhimmissa kartoissaan. Teoksessa Teresa Leskinen ja Pia Lillbroända (toim.) *Samuelin kartat: Helsingin pitäjä vanhimmissa kartoissaan 1681–1712* s. 7–12. Vantaan kaupungin museon julkaisu nro 11. Vantaa: Vantaan kaupungin museo.
- LUHO, VILLE 1965: Helsingin pitäjän esihistoria. Teoksessa *Helsingin pitäjä I* s. 16–92. Helsinki: Helsingin maalaiskunta.
- MALLAT, KAIJA 2007: *Naiset rajalla: Kyöveli, Nainen, Naara(s), Neitsyt, Morsian, Akka ja Ämmä Suomen paikannimissä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1122. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MH = Maanmittaushallitus.
- MHU = Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MH.
- Muinaisjäännösrekisteri. Museovirasto. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mj_reki/read/asp/r_default.aspx. 20.11.2016.
- MÄKIKYRÖ, ANNIMARIA 2015: Tutkimus Helsingin Vartiosaaren paikannimistä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- NA = Nimiarkisto. Kotimaisten kielten keskus.
- NLL = *Namnledslexikon*. Kotimaisten kielten keskus. <http://kaino.kotus.fi/svenska/ledlex/>. 14.12.2016.
- NS = Nykysuomen sanakirja I–IV. 1951–1961. Helsinki: WSOY.
- NYGÅRD, STEFAN 2003: *Villinki – saariston huvilayhteisö*. Memoria; 16. Helsinki: Helsingin kaupungin museo.
- ORRMAN, ELJAS 1996: Saaristoasutuksen vaiheet: Espoon saariston ja rannikon asutus keskiajalta 1800-luvulle. Teoksessa Sirkka Paikkala (toim.) *Saaristo-Espoo: nimistöä, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta* s. 15–30. Espoo: Espoon kaupungin viestintäyksikkö.
- Paikkatietohakemisto. Helsingin kaupunki. <http://kartta.hel.fi/>. 11.12.2016.

- PITKÄNEN, RITVA LIISA 1985: Turunmaan saariston suomalainen lainanimistö. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PITKÄNEN RITVA LIISA – KURT ZILLIACUS 1996: Paikat ja niiden nimet. Teoksessa Sirkka Paikkala (toim.) *Saaristo-Espoo: nimistöä, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta* s. 15–30. Espoo: Espoon kaupungin viestintäyksikkö.
- Rakennusperintörekisteri. Museovirasto. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1573. 10.12.2016.
- SA = Språkarkivet. SLS.
- SKP = *Suomen kielen perussanakirja 1, A–K*. 2001. Helsinki: Edita.
- SLS = Svenska litteratursällskapet i Finland.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. http://www.kotus.fi/sanakirjat/suomen_murteiden_sanakirja. 14.12.2016.
- SPK = *Suomalainen paikannimikirja*. 2007. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146. Helsinki: Karttakeskus ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- USN = *Uusi suomalainen nimikirja*. 1988. Helsinki: Otava.
- VAHTOLA, JOUKO 1980: *Tornionjoki- ja Kemijokilaakson asutuksen synty: nimistötieteellinen ja historiallinen tutkimus*. Studia historica septentrionalia 3. Rovaniemi: Porjois-Suomen historiallinen yhdistys 1980.
- WESTMAN, IVAR 1935: *Nyländska önamn 1, Västra och mellersta samt östra Nyland intill språkgränsen*. Helsingfors: I. Westman.
- WESTMAN, IVAR 1948: Helsinge-namnen i Finland. *Namn och Bygd: tidskrift för nordisk ortnamnsforskning* s. 74–79. Uppsala: Kungliga Gustav Adolfs Akademien.
- Väestörekisterikeskuksen nimipalvelu. <http://verkkopalvelu.vrk.fi/Nimipalvelu/default.asp?L=1>. 17.1.2017.
- ZILLIACUS, KURT 1966: *Ortnamnen i Houtskär. Studier i Nordisk filologi 55*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 416. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- ZILLIACUS, KURT 1989: *Skärgårdsnamn*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- ZILLIACUS, KURT 1994: *Orter och Namn i "Finska skären"*. Helsingfors: Konstsamfundet.

Nimihakemisto

<i>Aftonsol</i> 46	<i>Grundviken</i> 29
<i>Alamanisten laiturit</i> 56	<i>Grunesholmen</i> 32
<i>Arendaattorit</i> 47	<i>Gröna stugan</i> 47
<i>Bahia</i> 30	<i>Grönaviken</i> 36
<i>Bastuviken</i> 29	<i>Grönavikshalsen</i> 20
<i>Bastuå kern</i> 58	<i>Grönaviksskogen</i> 40
<i>Bergbo</i> 51	<i>Grönaviksträsk</i> 38
<i>Bergviken</i> 39	<i>Grönviks åker</i> 58
<i>Bergviksgölen</i> 38	<i>Grönviks äng</i> 58
<i>Björkskogen</i> 39	<i>Gården</i> 48
<i>Björnsten</i> 36	<i>Gårdsviken</i> 28
<i>Bockholmen</i> 32	<i>Haga</i> 59
<i>Borstan</i> 21	<i>Hakalanpelto</i> 59
<i>Byviken</i> 28	<i>Hans</i> 47
<i>Fazerin huvila</i> 47	<i>Hansintalo</i> 47
<i>Fazerin huvila</i> 48	<i>Harjaluoto</i> 21
<i>Fazerin huvila</i> 51	<i>Haukiniemi</i> 47
<i>Flada äng</i> 58	<i>Hernesaari</i> 21
<i>Fladaviken</i> 36	<i>Hiekkalaatikko</i> 56
<i>Fredriks</i> 46	<i>Hindholmen</i> 22
<i>Fribergin kalastajapaikka</i> 54	<i>Hintholma</i> 22
<i>Fridhem</i> 48	<i>Holme Berg</i> 34
<i>Frykmannin huvila</i> 47	<i>Honolulu</i> 23
<i>Gamla stugan</i> 52	<i>Huikkakivi</i> 36
<i>Godahoppsudden</i> 19	<i>Hunni</i> 51
<i>Granholmen</i> 19	<i>Huvudbyggnaden</i> 56
<i>Granholmen</i> 28	<i>Hälla</i> 23

<i>Iso Sikosaari</i>	33	<i>Koutaniemi</i>	49
<i>Itälahti</i>	24	<i>Kristallilahti</i>	26
<i>Itä-Villinginlahti</i>	36	<i>Kristallviken</i>	26
<i>Itä-Villinki</i>	24	<i>Kristilliset nuoret miehet</i>	50
<i>Jegersin mökki</i>	47	<i>Krokarna</i>	26
<i>Jungbergsviken</i>	25	<i>Krokarsund</i>	27
<i>Jungfruberget</i>	25	<i>Krokholmarna</i>	27
<i>Jungfruholmen</i>	31	<i>Krokholms Berg</i>	33
<i>Jusses holmen</i>	22	<i>Krokotilinniemi</i>	27
<i>Jänissaari</i>	25	<i>Kutuhället</i>	28
<i>Kahvikivi</i>	25	<i>Kutupaasi</i>	28
<i>Kallioniemi</i>	48	<i>Kuusiluoto</i>	28
<i>Kaninholmen</i>	25	<i>Kylänlahti</i>	28
<i>Kannas</i>	26	<i>Kyöpelinvuori</i>	40
<i>Kapteenintalo</i>	48	<i>Källarbacken</i>	47
<i>Kartano</i>	48	<i>Käärmekivi</i>	41
<i>Kartanonlahti</i>	28	<i>Laukolahti</i>	29
<i>Kartanonlaituri</i>	56	<i>Lementunneli</i>	56
<i>Kasaberget</i>	34	<i>Lepakko</i>	50
<i>Kauppalaivanlaituri</i>	56	<i>Lergrops äng</i>	59
<i>Keppi-Helvetti</i>	25	<i>Lerkubb</i>	37
<i>KFUM:n kenttä</i>	57	<i>Lilla Villa</i>	50
<i>KFUM:n laituri</i>	56	<i>Lindströms</i>	50
<i>Kintaholmen</i>	22	<i>Ljusviken</i>	29
<i>Kivisalmi</i>	26	<i>Lokki</i>	50
<i>Kokkokallio</i>	40	<i>Louesaari</i>	30
<i>Kollinin paikka</i>	49	<i>Långhället</i>	32
<i>Koskelo</i>	49	<i>Maitokivi</i>	41
<i>Koutakannas</i>	26	<i>Maraskattsberget</i>	40

<i>Maraskattsskogen</i>	41	<i>Pellervo</i>	48
<i>Margattan</i>	50	<i>Pikku Sikosaari</i>	30
<i>Matalalahti</i>	29	<i>Pikkusaari</i>	25
<i>Maununkari</i>	30	<i>Pilkkasiipi</i>	52
<i>Mellanlandet</i>	30	<i>Pitkäpaasi</i>	32
<i>Metsäkirkko</i>	56	<i>Pohjolan alue</i>	52
<i>Miestentalo</i>	51	<i>Pukkiluoto</i>	32
<i>Monbergin paikka</i>	51	<i>Punaintupa</i>	52
<i>Muistopuisto</i>	56	<i>Puutarha</i>	59
<i>Mursut</i>	31	<i>Pääsky</i>	52
<i>Muumimaja</i>	57	<i>Raha-Kakola</i>	52
<i>Myrskykalliot</i>	31	<i>Rajewskin paikka</i>	48
<i>Månsholmen</i>	30	<i>Rantasipi</i>	52
<i>Månskensberget</i>	31	<i>Riäkern</i>	59
<i>Måssa äng</i>	59	<i>Ryss Holmarne</i>	21
<i>Märaviken</i>	31	<i>Ryssholmarne</i>	22
<i>Märaviksbottnen</i>	31	<i>Räihien paikka</i>	47
<i>Naistentalo</i>	51	<i>Röda stugan</i>	52
<i>Neckens kaffebord</i>	31	<i>Röngrundet</i>	30
<i>Neitsytsaari</i>	31	<i>Salmisaari</i>	33
<i>Neuvostoliiton suurlähetystö</i>	47	<i>Sikosaari</i>	33
<i>Norsgropen</i>	32	<i>Sjöbergin kalastajapaikka</i>	54
<i>Näkkäreiden laituri</i>	57	<i>Sjöholmin paikka</i>	53
<i>Näkkäri</i>	51	<i>Sjöholms</i>	53
<i>Ogelviken</i>	32	<i>Skomakarholmen</i>	22
<i>Oivala</i>	51	<i>Smidiberget</i>	41
<i>Outokunnan laituri</i>	57	<i>Snellmannin mökki</i>	54
<i>Outokumpu</i>	51	<i>Sokeidenpaikka</i>	51
<i>Oxhagen</i>	59	<i>Starkin paikka</i>	53
<i>Peippo</i>	52	<i>Stensundet</i>	26

<i>Stormklipporna</i>	31	<i>Viherlahdenlaituri</i>	57
<i>Sundholmen</i>	33	<i>Viherlahti</i>	36
<i>Suutarinmökki</i>	54	<i>Viinasaari</i>	33
<i>Suutarinranta</i>	33	<i>Viipurinkaita</i>	36
<i>Svinholmen</i>	33	<i>Viipurinkivi</i>	36
<i>Tatunmökki</i>	54	<i>Villa Meri</i>	54
<i>Teekivi</i>	25	<i>Villa Olli</i>	50
<i>Teemuntalo</i>	54	<i>Villa Outi</i>	55
<i>Torpet</i>	54	<i>Villa Vallaton</i>	55
<i>Torppa</i>	50	<i>Villilä</i>	52
<i>Torsholmen</i>	21	<i>Villingby</i>	55
<i>Tramppa</i>	56	<i>Villinge</i>	38
<i>Trutholmen</i>	30	<i>Villingegård</i>	48
<i>Tulikallio</i>	34	<i>Villingekobben</i>	37
<i>Tupsu</i>	34	<i>Villingesundet</i>	37
<i>Ugelviks åker</i>	60	<i>Villingeviken</i>	36
<i>Uimakallio</i>	34	<i>Villingholm</i>	24
<i>Ungherrarnasvilla</i>	48	<i>Villingin urheilukenttä</i>	57
<i>Vanhojenpoikientalo</i>	48	<i>Villinginlahti</i>	36
<i>Varvholmen</i>	34	<i>Villinginluoto</i>	37
<i>Varviluoto</i>	34	<i>Villinginsalmi</i>	37
<i>Varvsund</i>	35	<i>Willings Fladan</i>	36
<i>Varvsundskärret</i>	41	<i>Villinki</i>	38
<i>Varvsundsudden</i>	35	<i>Virilahti</i>	38
<i>Venäläistenpaikka</i>	47	<i>Vuorilahdenlampi</i>	38
<i>Vessi</i>	36	<i>Vuorilahti</i>	39
<i>Wester Willinge Udd</i>	36	<i>Välikkö</i>	39
<i>Veturinkuljettajienpaikka</i>	54	<i>Yleinenlaituri</i>	56
<i>Viborgshålet</i>	36	<i>Ängsvik</i>	39
<i>Viborgssten</i>	36	<i>Ärtholmen</i>	21

Ölski 34

Ölskär 34

Össi 24

Öster Villings äng 60

Österhället 34

Österudden 39

Österuddsskogen 41

Österviken 24

Öster-Villinge 24

Östra Willing wjken 36

Liite 1: Luontonimet

<i>Bahia</i>	<i>Holme Berg</i>	<i>Krokarsund</i>
<i>Bastuvik</i>	<i>Honolulu</i>	<i>Krokholmarna</i>
<i>Bergviken</i>	<i>Huikkakivi</i>	<i>Krokholms Berg</i>
<i>Bergviksgölen</i>	<i>Iso Sikosaari</i>	<i>Krokotiilinniemi</i>
<i>Björkskogen</i>	<i>Itälahti</i>	<i>Kutuhället</i>
<i>Björnsten</i>	<i>Itä-Villinginlahti</i>	<i>Kutupaasi</i>
<i>Bockholmen</i>	<i>Itä-Villinki</i>	<i>Kuusiluoto</i>
<i>Borstan</i>	<i>Jänissaari</i>	<i>Kylänlahti</i>
<i>Byviken</i>	<i>Jungbergsviken</i>	<i>Kyöpelinvuori</i>
<i>Fladaviken</i>	<i>Jungfruberget</i>	<i>Käärmekivi</i>
<i>Godahoppsudden</i>	<i>Jungfruholmen</i>	<i>Laukolahti</i>
<i>Granholmen</i>	<i>Jusses holmen</i>	<i>Lerkubb</i>
<i>Granholmen</i>	<i>Kahvikivi</i>	<i>Ljusviken</i>
<i>Grundviken</i>	<i>Kaninholmen</i>	<i>Louesaari</i>
<i>Grunesholmen</i>	<i>Kannas</i>	<i>Långhället</i>
<i>Gårdsviken</i>	<i>Kartanonlahti</i>	<i>Maitokivi</i>
<i>Grönaviken</i>	<i>Kasaberget</i>	<i>Maraskattsberget</i>
<i>Grönavikshalsen</i>	<i>Keppi-Helvetti</i>	<i>Maraskattsskogen</i>
<i>Grönaviksskogen</i>	<i>Kintaholmen</i>	<i>Matalalahti</i>
<i>Grönaviksträsk</i>	<i>Kivisalmi</i>	<i>Maununkari</i>
<i>Hälla</i>	<i>Kokkokallio</i>	<i>Mellanlandet</i>
<i>Harjaluoto</i>	<i>Koutakannas</i>	<i>Mursut</i>
<i>Hernesaari</i>	<i>Kristallilahti</i>	<i>Myrskykalliot</i>
<i>Hindholmen</i>	<i>Kristallviken</i>	<i>Månsholmen</i>
<i>Hintholma</i>	<i>Krokarna</i>	<i>Månskensberget</i>

<i>Märaviken</i>	<i>Tulikallio</i>	<i>Vuorilahdenlampi</i>
<i>Märaviksbottnen</i>	<i>Tupsu</i>	<i>Vuorilahti</i>
<i>Neckens kaffebord</i>	<i>Uimakallio</i>	<i>Välikkö</i>
<i>Neitsytsaari</i>	<i>Varvholmen</i>	<i>Wester Willinge Udd</i>
<i>Norsgropen</i>	<i>Varviluoto</i>	<i>Willings Fladan</i>
<i>Ogelviken</i>	<i>Varvsund</i>	<i>Ängsvik</i>
<i>Pikku Sikosaari</i>	<i>Varvsundskärret</i>	<i>Ärtholmen</i>
<i>Pikkusaari</i>	<i>Varvsundsudden</i>	<i>Ölskär</i>
<i>Pitkäpaasi</i>	<i>Vessi</i>	<i>Ölski</i>
<i>Pukkiluoto</i>	<i>Viborgshålet</i>	<i>Össi</i>
<i>Ryss Holmarne</i>	<i>Viborgssten</i>	<i>Österhället</i>
<i>Ryssholmarne</i>	<i>Viherlahti</i>	<i>Österudden</i>
<i>Rönngrundet</i>	<i>Viinasaari</i>	<i>Österuddsskogen</i>
<i>Salmisaari</i>	<i>Viipurinkaita</i>	<i>Österviken</i>
<i>Sikosaari</i>	<i>Viipurinkivi</i>	<i>Öster-Villinge</i>
<i>Skomakarholmen</i>	<i>Villinge</i>	<i>Östra Willing wjken</i>
<i>Smidiberget</i>	<i>Villingekobben</i>	
<i>Stensundet</i>	<i>Villingesundet</i>	
<i>Stormklipporna</i>	<i>Villingeviken</i>	
<i>Sundholmen</i>	<i>Villingholm</i>	
<i>Suutarinranta</i>	<i>Villinginlahti</i>	
<i>Svinholmen</i>	<i>Villinginluoto</i>	
<i>Teekivi</i>	<i>Villinginsalmi</i>	
<i>Torsholmen</i>	<i>Villinki</i>	
<i>Trutholmen</i>	<i>Virilahti</i>	

Liite 2: Kulttuurinimet

<i>Aftonsol</i>	<i>Jegersin mökki</i>	<i>Naistentalo</i>
<i>Alamanisten laituri</i>	<i>Kallioniemi</i>	<i>Neuvostoliiton suurlähetystö</i>
<i>Arendaattorit</i>	<i>Kapteenintalo</i>	<i>Näkkäreiden laituri</i>
<i>Bastuäkern</i>	<i>Kartano</i>	<i>Näkkäri</i>
<i>Bergbo</i>	<i>Kartanonlaituri</i>	<i>Oivala</i>
<i>Fazerin huvila</i>	<i>Kauppalaivanlaituri</i>	<i>Outokummun laituri</i>
<i>Fazerin huvila</i>	<i>KFUM:n kenttä</i>	<i>Outokumpu</i>
<i>Fazerin huvila</i>	<i>KFUM:n laituri</i>	<i>Oxhagen</i>
<i>Flada äng</i>	<i>Kollinin paikka</i>	<i>Peippo</i>
<i>Fredriks</i>	<i>Koskelo</i>	<i>Pellervo</i>
<i>Fribergin kalastajapaikka</i>	<i>Koutaniemi</i>	<i>Pilkkasiipi</i>
<i>Fridhem</i>	<i>Kristilliset nuoret miehet</i>	<i>Pohjolan alue</i>
<i>Frykmannin huvila</i>	<i>Källarbacken</i>	<i>Punainentupa</i>
<i>Gamla stugan</i>	<i>Lemmentunneli</i>	<i>Puutarha</i>
<i>Gården</i>	<i>Lepakko</i>	<i>Pääsky</i>
<i>Gröna stugan</i>	<i>Lergrops äng</i>	<i>Raha-Kakola</i>
<i>Grönviks åker</i>	<i>Lilla Villa</i>	<i>Rajewskin paikka</i>
<i>Grönviks äng</i>	<i>Lindströms</i>	<i>Rantasipi</i>
<i>Haga</i>	<i>Lokki</i>	<i>Riäkern</i>
<i>Hakalanpelto</i>	<i>Margattan</i>	<i>Räihien paikka</i>
<i>Hans</i>	<i>Metsäkirkko</i>	<i>Röda stugan</i>
<i>Hansintalo</i>	<i>Miestentalo</i>	<i>Sjöbergin kalastajapaikka</i>
<i>Haukiniemi</i>	<i>Monbergin paikka</i>	<i>Sjöholmin paikka</i>
<i>Hiekkalaatikko</i>	<i>Muistopuisto</i>	<i>Sjöholms</i>
<i>Hunni</i>	<i>Muumimaja</i>	<i>Snellmannin mökki</i>
<i>Huvudbryggan</i>	<i>Måssa äng</i>	<i>Sokeidenpaikka</i>

<i>Starkin paikka</i>		
<i>Suutarinmökki</i>		
<i>Tatunmökki</i>		
<i>Teemuntalo</i>		
<i>Torpet</i>		
<i>Torppa</i>		
<i>Tramppa</i>		
<i>Ugelviks åker</i>		
<i>Ungherrarnasvilla</i>		
<i>Vanhojenpoikientalo</i>		
<i>Venäläistenpaikka</i>		
<i>Veturinkuljettajienpaikka</i>		
<i>Viherlahdenlaituri</i>		
<i>Villa Meri</i>		
<i>Villa Olli</i>		
<i>Villa Outi</i>		
<i>Villa Vallaton</i>		
<i>Villilä</i>		
<i>Villingby</i>		
<i>Villingegård</i>		
<i>Villingin urheilukenttä</i>		
<i>Yleinenlaituri</i>		
<i>Öster Villings äng</i>		

Liite 3: Luontonimien ikäjakauma

Vanhat nimet
<i>Björnsten, Byviken, Granholmen, Grunesholmen, Grönaviken, Holme Berg, Jungfruholmen, Jusses holmen, Kintaholmen, Krokarna, Krokarsund, Krokholmarna, Krokholms Berg, Ogelviken, Ryss Holmarne, Skomakarholmen, Torsholmen, Trutholmen, Wester Willinge Udd, Villinge, Villingesundet, Villingholm, Willings Fladan, Ängsvik, Öster-Villinge, Östra Willing wjken</i>
Huvilakauden aikaiset nimet
<i>Bastuvik, Björkskogen, Fladaviken, Granholmen, Grundviken, Grönaviksskogen, Gårdsviken, Hindholmen, Hälla, Kutuhället, Ljusviken, Maraskattsberget, Maraskattsskogen, Mellanlandet, Månsholmen, Månskensberget, Märaviken, Märaviksbottnen, Neckens kaffebord, Ryssholmarne, Smidiberget, Stormklipporna, Svinholmen, Varvholmen, Varvsund, Varvsundskärret, Varvsundsudden, Viborgshålet, Viborgssten, Ärtholmen, Österudden, Österuddsskogen</i>
Nuoret nimet
<i>Bahia, Harjaluoto, Hernesaari, Hintholma, Honolulu, Huikkakivi, Iso Sikosaari, Itälahti, Itä-Villinginlahti, Itä-Villinki, Kahvikivi, Kannas, Keppi-Helvetti, Kivisalmi, Kokkokallio, Koutakannas, Kristallilahti, Kristallviken, Krokotiilinniemi, Kutupaasi, Kuusiluoto, Kyöpelinvuori, Käärmekeivi, Laukolahti, Louesaari, Maitokivi, Maununkari, Mursut, Neitsytsaari, Pikku Sikosaari, Pitkäpaasi, Pukkiluoto, Sikosaari, Suutarinranta, Teekivi, Tulikallio, Tupsu, Uimakallio, Varviluoto, Vessi, Viinasaari, Viipurinkaita, Viipurinkivi, Villingeviken, Villinginlahti, Villinginluoto, Villinginsalmi, Villinki, Virilahti, Vuorilahdenlampi, Välikkö, Ölskär, Ölski, Össi</i>

Ajoittamattomat nimet

Bergviken, Bergviksgölen, Bockholmen, Borstan, Godahoppsudden, Grönavikshalsen, Grönaviksträsk, Jungbergsviken, Jungfruberget, Jänissaari, Kaninholmen, Kartanolahti, Kasaberget, Kylänlahti, Lerkobben, Långhället, Matalalahti, Myrskykalliot, Norsgropen, Pikkusaari, Röngrundet, Salmisaari, Stensundet, Sundholmen, Viherlahti, Villingekobben, Vuorilahti, Österhället, Österviken

Liite 4: Kulttuurinimien ikäjakauma

Keskiaikaiset nimet
<i>Villingby</i>
Vanhat viljelysnimet
<i>Flada äng, Haga, Lergrops äng, Måssa äng, Öster Villings äng, Ugelviks åker</i>
Huvilakauden aikaiset nimet
<i>Aftonsol, Arendaattorit, Bastuåkern, Bergbo, Fazerin huvila, Fazerin huvila, Fazerin huvila, Fredriks, Fribergin kalastajapaikka, Fridhem, Gamla stugan, Gården, Gröna stugan, Grönviks åker, Grönviks äng, Hakalanpelto, Haukiniemi, Källarbacken, Kallioniemi, Kapteenintalo, Kollinin paikka, Koutaniemi, Lindströms, Margattan, Oi-vala, Oxhagen, Punaintupa, Riåkern, Röda stugan, Sjöbergin kalastajapaikka, Sjöholmin paikka, Sjöholms, Torpet, Torppa, Ungherrarnasvilla, Vanhojenpoikientalo, Villingegård</i>
Nuoret nimet
<i>Alamanisten laituri, Frykmannin huvila, Hans, Hansintalo, Hiekkalaatikko, Hunni, Kauppalaivanlaituri, KFUM:n kenttä, KFUM:n laituri, Koskelo, Kristilliset nuoret miehet, Lemmentunneli, Lepakko, Lokki, Metsäkirkko, Miestentalo, Monbergin paikka, Muistopuisto, Muumimaja, Naistentalo, Näkkäreiden laituri, Näkkäri, Neuvostoliiton suurlähetystö, Outokummun laituri, Outokumpu, Pääsky, Peippo, Pellerlervo, Pilkkasiipi, Pohjolan alue, Puutarha, Raha-Kakola, Rähien paikka, Rajewskin paikka, Rantasipi, Sokeidenpaikka, Starkin paikka, Suutarinmökki, Tatunmökki, Teemuntalo, Tramppa, Venäläistenpaikka, Veturinkuljettajienpaikka, Villa Meri, Villa Olli, Villa Outi, Villa Vallaton, Villilä, Villingin urheilukenttä</i>

Ajoittamattomat nimet

Huvudbryggan, Jegersin mökki, Kartano, Kartanonlaituri, Lilla Villa, Snellmannin mökki, Viherlahdenlaituri, Yleinenlaituri